

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

JACK LONDON

DÖNEK

VARLIK YAYINLARI

DÖNEK

Yazan:

JACK LONDON

İÇİNDEKİLER

- I. ÖYKÜ: DÖNEK(3-21)
- II. ÖYKÜ: ET.....(21-36)
- III. ÖYKÜ: ALLAHA ISMARLADIK JACK...(36-45)
- IV. ÖYKÜ: GURUR(45-58)
- V. ÖYKÜ: CÜZZAMLI KOOLAU.....(58-72)
- VI. ÖYKÜ: KONA ŞERİFİ.....(72-85)
- VII. ÖYKÜ: CHUN AH CHUN.....(85-96)

Kitabın Özgün Adı:

Tanrı Gülünce

"When the God Laughs"

JACK LONDON

DÖNEK

Çeviren:
MEHMET URAY

İKİNCİ BASILIŞ

VARLIK YAYINEVİ

Ankara Caddesi, İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <http://ranney.org>

Bu kitabın ilk baskısı Şubat 1955'te yapılmıştır.

**Varlık Yayınları, sayı : 971
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır.**

Nisan, 1963

D Ö N E K

"Johnny, kalkmıyacak olursan sana bir lokma bile yemek vermem."

Bu tehdit çocukta hiçbir tesir yapmadı. Güzel bir rüya görmekte olan insan, bu rüyadan uyanmamaya nasıl çalışırsa, o da aynı inatla tekrar yorganına sarıldı. Elleri boşlukta hafifçe yumuldu, havaya zayıf, titrek yumruklar savurdu. Bu yumrukların hedefi annesiydi; fakat o, çocuğu omuzlarından sertçe sıkkelerken mütad alışkanlığı ile kendini bunlardan korudu.

"Rahat bırak beni."

Bu bağırış evvelâ bir sayıklama gibi başladı, ama çabucak yükselerek tiz bir gıgılık balını aldı; sonra tekrar hafifliyerek anlaşılmaz bir mırıldanma şeklinde kayboldu. Annesi aldırmadı. Bu, gözleri kederli, yüzü yorgun bir kadındı; her gün tekrarladığı bu vazifeye artık alışmıştı. Yorganı yakalıyarak çocuğun üzerinden sıyrmağa uğraştı. O zaman çocuk, yumruk atmayı bırakıp ümitsizlik içinde yorgana yapıştı, yatağın ayak ucunda toplanan örtülere sarıldı. Bu sefer kadın örtüleri yere çekmeye başladı. Çocuk yorganı bırakmayınca, kadın asılı kaldı. Fakat çocuktan daha ağır olduğu için yorgan da, çocuk da teslim oldular. Johnny, vücudunu odanın içneleyici soğuşundan korumak için yorganın sıcaklığını bırakmadan örtülerle beraber yatakta sürüklendi. Yatağın kenarına doğru tekerlenirken, başaşağı yere yuvarlanacağını anlıyarak birdenbire canlandı. Vaziyeti düzelterek muvazenesini bulmaya çalıştı. Sonra ayaküstü yere düştü. O anda annesi de omuzlarından yakalıyarak garstı. Çocuk tekrar yumruk savurmaya başladı. Bu seferkiler daha canlı ve daha istikametli idiler. Fakat o anda gözleri açıldı. O zaman annesini de bıraktı. Artık uyanmıştı. Çocuk, "Pekâlâ," diye mırıldandı.

Kadın lâmbayı alarak dışarı fırladı, çocuğu karanlıkta bıraktı. Kapıdan çıkarken, "Gündelliğini keserler," diye ihtar etti.

Johnny karanlığa aldırmadı. Elbiselerini giyerek mutbağa gitti. Zayıf ve çelimsiz bir çocuk olmasına rağmen, ağır ba-

şıyordu yere. Bacakları o kadar sıkıca idi ki, vücudunun ağırlığını çekmekten âcızmiş gibi görünüyordu. Masanın yanına dibi kırık bir iskemle çekti.

"Johnny!" diye annesi bağırdı.

Johnny yerinden sıçradı, bir kelime söylemeden musluğa gitti. Musluk taşı yağlı ve kirliydi. Delikten pıls bir koku geliyordu. Aldırmadı. Delikli taşın kokulu olmasını tabii buluyordu, nitekim sabunun bulaşık suyundan kapkara olması ve güç köpürmesi de tabiiydi. Zaten sabunu köpürtmeye de uğraşmazdı. Yüzüne birkaç avuç soğuk su çarpmak yeterdi. Dişlerini yıkamazdı; o yüzden ömründe diş fırçası nedir görmemişti, dünya yüzünde dişlerini yıkayacak kadar aptal insanların bulunduğunu da bilmiyordu.

"Günde bir defacık olsun ben söylemeden yüzünü yıka-sın," diye annesi çıkıştı.

Kadın, ibriğin üstündeki kırığı eliyle kapatarak fincanlara kahve koyuyordu. Çocuk cevap vermedi, zira bu, aralarından eksik olmayan daimi kavga mevzuu, annesinin de bir granit sertliği ile ısrar ettiği tek noktaydı. Günde bir defa yüzünü yıkamaya mecburdu. Yağlı, nemli, pıls, parça parça ve tüyleri insanın yüzünde kalan bir havlu ile kurulandı. Annesi, "Keşke bu kadar uzakta olmasaydık," dedi. "Biliyorsun ki, elimden gelen her şeyi yapıyorum, ama kiradan yapacağımız bir dolar tasarruf, bizim için çok mühim. Hem buranın odası da çok, bunu sen de biliyorsun."

Çocuk sofraya oturdu. Annesini dinlemiyordu. Bunları gını diye kadar kaç kere duymuştu. Annesi dar düşünüşlü idi, dönüp dolaşıp fabrikadan bu kadar uzakta oturdukları için çektikleri sıkıntıyı ortaya koymaktan kendini alanıyordu.

"Bir dolar demek, fazla yemek demektir," diye çocuk kat'i bir mütalâada bulundu. "Bir an önce yola koyulmam lâzım. Kahvaltayı getir."

Ekmeği yarı çiğneyip çiğnenmemiş parçaları kahve ile boğazından aşağı yıkayarak, acelo acelo yemeğini yedi. Kahve niyetine çamur gibi, sıcak bir mayı içiyordu. Johnny bunu kahve, hem de çok iyi bir kahve zannedirdi. Bu, onda, hayatta kalan birkaç boş hayalden biriydi. Hayatında hiç sıcak kahve içmemişti. Ekmeğe katık olarak biraz da soğuk jambon vardı. Annesi, fincanını tekrar doldurdu. Ekmeğini bitirirken daha önce soran bakışını anlıyarak, onun bu sual soran bakışını anlıyarak,

"Oburluk etme, Johnny," dedi. "Kendi payını yedin, kardeşlerin senden daha küçük."

Annesinin bu azarlamasına cevap vermedi. Zaten pek konuşkan değildi. Açlıkla etrafa hakmaktan vazgeçti. Onda öyle bir sabır vardı ki, bu, onun bu sabrı öğrendiği mektep kadar müthişti. Kahvesini bitirdi. Ağzını elinin tersiyle silerek kalkmaya hazırlandı. Annesi, acele ile, "Dur bakalım," dedi. "Belki ekmekten sana bir dilim daha çıkarabilirim, ama ince bir dilim."

Hareketlerinde bir yavaşlık vardı. Somundan bir dilim keser gibi yaptı, sonra somunu ekmek kutusuna koyarak, kendi iki diliminden birini ona götürdü. Onu kandırdığına emindi; fakat öteki, annesinin bu el çabukluğunun farkına vardı; ama yine de utanmadan ekmeği aldı. Kendi kendine, annesinin müzmin bilmem ne hastalığı yüzünden fazla iştahsız olmadığına kâfi idi.

Kadın, çocuğun ekmeği kuru kuru çiğnediğini görünce, kendi kahvesini de onun fincanına boşalttı.

"Nedense bu sabah midem almıyor," diye bu hareketini izah etti.

Uzaklardan gelen uzun ve keskin bir düdük sesi, ikisini de ayağa kaldırdı. Kadın raftaki küçük çalar saate baktı. Yelkovanla akrep, beşbuçuğun üzerinde idi. İşçi allelerinin birçokları daha yeni uykudan kalkıyordu. Omuzlarına bir şal attı, başına biçimsiz, modası geçmiş kirli bir şapka geçirdi. Lambanın fitilini kısıp, üfledikten sonra, oğluna, "Koşmalıyız," dedi.

El yordamıyla yollarını bularak merdivenden indiler. Hava açık, fakat soğuktu. Johnny, havanın ilk teması ile titredti. Yıldızlar henüz solmamıştı. Şehir karanlıktı. Her ikisi de yürürken ayaklarını sürtüyordu. Bacak adalelerinde ayakları yerden kaldırmak için en küçük bir arzu yoktu.

Onbeş dakika hiç konuşmadan yürüdüler, sonra kadın sağa saptı; karanlıkta kaybolurken çocuğa, "Geç kalma," diye tenbih etti. Öteki cevap vermeden yoluna devam etti. Fabrika muhitiinde kapılar açılmaya başlamıştı. Bir an sonra karanlığı dolduran kalabalığın arasına karışarak kendisi de onlardan biri oldu. Fabrika kapısından girerken düdük tekrar öttü. Çocuk, doğuya doğru baktı. Evlerin arkasından parça parça görünür caddelerin başlangıcı başlamıştı. İşte arkasını dönüp fabrika arkadaşlarına katılmadan evvel,

günün ancak bu kadarını görebiliyordu. Birçok uzun makine dizilerinden birindeki yerini aldı. Önünde, içi küçük makaralarla dolu bir kabın üstünde, süratle dönen büyük makaralar vardı. İş basitti. Bütün istenen, çabukluktu. Küçük makaralar o kadar çabuk boşalıyordu ve bunları boşaltan o kadar çok büyük makara vardı ki, insanın hiç boş zamanı olmuyordu.

Makine gibi çalışıyordu. Küçük makara boşalınca, sol eliyle büyük makarayı durduruyor, baş ve şahadet parmağı ile ipliğin ucunu yakalıyor, sağ eliyle de küçük makaranın ipliğinin ucunu tutuyordu. Bu her iki elin muhtelif hareketleri aynı zamanda ve süratle oluyordu. Sonra el çabukluğuyla bir dokumacı düğümü yaparak büyük makarayı serbest bırakıyordu. Bir kere uykusunda bile düğüm atabileceğini söyleyerek öğünmüştü. Bazı geceler rüyasında, sonu gelmeyen düğümler atarak asırlarca çalışırdı.

İşçi çocukların bazıları boşalan küçük makaraları değiştirmiyorlar, böylece hem zaman kaybediyorlar, hem de makineyi boşu-boşuna çalıştırıyorlardı. Buna mâni olacak bir gözcül vardı. Johnny'nin yanbaşında çalışan çocuğu böyle bir anda yakalayarak kulaklarını çekmiş; "Johnny'ye baksana, neye onun gibi çalışmıyorsun!" diye azarlamıştı.

Johnny'nin makaraları hızla boşalıyor, yerine yenisi konuyordu, ama o, bu vasıtalı öğülüğe hiç kulak asmamıştı. Bir zamanlar... ama çok, çok eskiden... - Parlak bir örnek olarak kendisinden bahsedildiğini dinlerken kayıtsız yüzü değişmezdi, - mükemmel bir işçiydi. Bunu kendisi de biliyordu. Bunu ona, o kadar çok söylemişlerdi ki, artık tabii gelmeye başlamıştı. Hem zaten bu öğüşler ona bir şey ifade etmiyordu. O, şimdi artık mükemmel bir işçi değil, mükemmel bir makine olmuştu. İş aksadığı zaman, bunun sebebi, tıpkı makinede olduğu gibi, kendi malzeme yorgunluğundan ileri gelirdi. Mükemmel bir turnak makasının kötü kesmesi ne kadar mümkünse, onun da hatâ yapması ancak o kadar mümkündü.

Şaşılacak şey... Makinelerle sıkı fıkı ilgisi olmadığı asla görülmemişti. Makine, onun içine işlemişti. Zaten makineyle beraber büyümüştü. On iki yıl önce bu fabrikanın, bu masura sarma odasında hafif bir heyecan rüzgârı esmişti. Johnny'nin annesi bayılmıştı. Kadını gürültülü makinelerin arasına yere uzatıldı. Birkaç dakika sonra odada, kapılardan

girenlerden fazla olarak bir can daha vardı. Bu, kulaklarında makinelerin gürültü ve uğultusu ile doğan ve ilk nefesinde içine iplik lifleri ile ağırlaşmış havayı çeken Johnny idi. Daha hayatının bu ilk gününde, ciğerlerini bu liflerden korumak için öksürmüştü, hâlâ da öksürmektedir.

Johnny'nin yanbaşıda çalışan çocuk, ağlar gibi burnunu çekti. Çocuğun yüzünü, uzaktan kendisini göz hapsine almış olan gözcüye karşı bir nefret ifadesi sarmıştı; ama bütün makaralar sarılıyordu. Çocuk, önünde dönen makaralara küfürler yağıdırıyor, fakat ses iki adım öteye bile gitmiyordu. Odanın gürültüsü bu ses duvar gibi yutuyordu.

Bütün bunlara Johnny'nin aldırdığı yoktu. Onun, kendine göre her hâdiseyi bir kabul edilmiş tarzı vardı. Zaten bu gibi vak'alar tekerrür ede ede artık monoton bir hal almıştı, işte bu küçük hâdiseye de defalarca şahit olmuştu. Ona göre, gözcüye karşı gelmek makineye karşı gelmek kadar lüzumsuzdu. Makineler bu tarzda çalışmak ve bu çalışma ile bir iş görmek için yapılmıştı. Gözcü de öyle.

Fakat saat onbirde, odada bir telâş başladı, bu heyecan gizlice kulaktan kulağa dolaşarak derhal her tarafa yayıldı. Johnny'nin öteki tarafında çalışan tek bacaklı çocuk yavaşça olduğu yerden sıçrayarak biraz ötede duran boş bir makara sandığına yaklaştı, koltuk değnekleri ile beraber sandığa dalarak gözden kayboldu.

Genç bir adamla beraber, fabrika müdürü içeri girdi. Genç adam iyi giyinmişti, sırtında kolalı gömlek vardı. Johnny'nin kendi ölçülerine göre bu bir müfettişti. Yanlarından geçerken dikkatle çocuklara bakıyor, bazan durup sualler soruyordu.

O zaman, ciğerlerini zorhyarak avazı çıktığı kadar bağrarak zorunda kalıyor, sesini duyurmak için kendini sıkmasından yüzü tuhaf bir şekilde buruşuyordu. Keskin gözleri, Johnny'nin yanındaki boş makineye takıldı, fakat bir şey söylemedi. Johnny ile gözgöze gelince, birdenbire durdu. Johnny'yi makineden bir adam geri çekmek için kolundan tuttu, fakat bir hayret nidasiyle kolunu bıraktı. Müdür heyecanla, "Odukça sıkı," diye güldü.

"Pipo sapı gibi," diye öteki cevap verdi. "Şu bacaklara bak, çocukta kemik hastalığı var, daha başlangıçta ama, hastalık mevcut. Eğer bu hastalığın şifası muhakke daha evvel veremden gider."

Johnny, bütün bunları dinledi, ama bir şey anlamadı. Zaten müstakbel hastalıklar onu ilgilendirmiyordu. Şimdi, müfettiş kılığına girmiş, daha ciddi bir hastalık onu tehdit ediyordu.

"Bek çocuğum, şimdi bana doğruyu söyle." Müfettiş çocuğun kulağına eğilmiş, duyurmak için bağııyordu. "Kaç yaşındasın?"

"On dört," diye Johnny yalan söyledi. Hem de ciğerlerinin bütün kuvvetiyle. O kadar bağııarak yalan söyledi ki, bir testere gürültüsü çıkaran bir sesle kuru kuru öksürmeye başladı ve bu öksürük sabahtan beri ciğerlerine yerleşmiş olan lifleri ayağı kaldırdı. Müdür,

"En aşağı on altı gösteriyor," dedi.

"Yahut da altmış," diye müfettiş cevap verdi.

"Dalma öyle görünür."

"Ne zamandan beri?" diye müfettiş acele ile sordu.

"Serrelerden beri, hiç yaşanmaz."

"Yahut gençleşmez. Zannedersen bütün bu gösterdiği seneleri burada geçirdi."

"Bazan çabı, bazı bıraktı. Ama bu, yeni kanunun kabulünden evveldi," diye müdür ilâve etti. Müfettiş üzerinde yarı sarık, makaraların hızla döndüğü, Johnny'nin yanındaki makineyi göstererek sordu,

"Bu makine boş mu?"

"Öyle görünüyor."

Müdür, gözcüyü çağırdı. O da, makineyi işaret ederek kulağına bir şeyler bağıırdı. Müdür de, müfettişe "Boşmuş," diye cevap verdi. Onlar geçip giderken, Johnny hastalığının atlatılmış olmasından dolayı bir ferahlık duyarak içine döndü. Fakat tek bacaklı çocuk o kadar talihli değildi. Keskin gözlü müfettiş boş makara sandığına birkaç adım yaklaşınca onu sandıktan dışarı uğrattı. Çocuğun dudakları titriyor, yüzü mülhis ve çaresiz bir felâkete uğramış olanlara mahsus bir ifade taşıyordu. Gözü, sanki çocuğu ilk defa görüyormuş gibi şaşırmıştı. Müdürün yüzü, toket yemiş gibi bir ifade almıştı.

Müfettiş, "Bunu tanırım," dedi. "On iki yaşındadır. Bu sene üç fabrikadan çıkarttım. Bu dördüncüsü." Tek bacaklı çocuğa döndü.

"Hani bana, size dediği gibi acele etti?"

Tek bacaklı çocuk ağlamaya başladı.

"Yalvarırım bay müfettiş, ailemizden iki çocuk öldü, hem biz çok fakiriz."

"Neden öyle öksürüyorsun?" Müfettiş, sanki onu bir cinayetle itham ediyormuş gibi sordu; ve tek bacaklı çocuk da sanki suçunu inkâr ediyormuş gibi, cevap verdi. "Bir şey değil, geçen hafta biraz üşütmüştüm de, bay müfettiş, ıstı ondan."

Sonunda tek bacaklı çocuk, müfettişle beraber odadan çıktı. Müdür de heyecanla protesto ederek onları takip etti. Bundan sonra, monoton hava tekrar odaya göçtü. Uzun sabah ve daha uzun öğleden sonra geçip gitti. Nihayet paydos zamanını bildiren düdük öttü. Johnny fabrika kapısından çıkarken, karanlık çökmüştü bile. Bu zaman zarfında güneş göğe altın bir merdiven kurmuş, dünyayı cömert bir sıcaklığa boğmuş, sonra alçalarak batıda, evlerin arkasından parça parça görünen ufukta kaybolmuştu.

Akşam yemeği ailenin tek öğünüydü. Johnny'nin küçük erkek ve kızkardeşleriyle karşılaştığı tek öğün. Bu, ona bir savaş anı gibi geliyordu. Çünkü, kendinin çok ihtiyar olmasına karşı, kardeşleri de feci denecek kadar gençtiler. Onların aşırı ve şaşırtıcı hafifliklerine göz yumuyor, onları anıymıyordu. Kendi çocukluğu çok geride kalmıştı. Aptalca bulduğu bu genç ruhların gürültülerinden sıkılan ihtiyar ve asabî bir adama dönmüştü. Bir gün, onların da çalışacağı düşüncesiyle kendini teselli ederek sessizce yemeğine dalardı. Çalışma, onların keskin taraflarını kırarak onlara da kendisi gibi sükûnet ve vekar verecekti. Johnny de bütün diğer insanlar gibi, kendini miyar diye kabul ederek bütün kâinatı bu ölçüye vururdu.

Yemek esnasında, her fırsatta annesi bitmez tükenmez tekarlarla, elinden gelen her şeyi yaptığını anlattı, böylece zartır kıt olan yemeğin sonu imdada yetti. Johnny, sandalyesini geri iterek sofradan kalktı. Bir an yatmakla kapının önüne çıkmak arasında bocaladı, nihayet dışarı çıkmaya karar verdi. Uzağa gitmedi. Kapının önünde dizleri yukarı çekilmiş, dar omuzları öne doğru bükülmüş, dirsekleri dizlerinde ve çenesi avuçlarında oturdu.

Hiçbir şey düşünmüyor, sadece dinleniyordu. Beyni uykuya dalmıştı. Kardeşleri dışarı çıkmış, başka çocuklarla oynuyorlardı. Köşedeki elektrik lambası <http://www.yedigencesini.com> aydınlatıyordu. Onun huysuz ve asabî olduğunu biliyorlardı, fa-

kat macera arayan ruhları, onları Johnny'yı kızdırmaya sevketti. Elele tutuşarak onun önünde toplandılar ve vücutları ile tempo tutarak, sihirli ve hiç de methedici olmayan bir tekerleme tutturdular. Johnny onlara küfür etti. Bu küfürleri fabrikadaki ustabaşılardan öğrenmişti. Bunun beyhude olduğunu görüp, kendi vekarını da hatırlayınca, inatçı bir sükûnete daldı.

Çocukların elebaşısı, kendinden bir sonraki kardeşi, henüz on yaşına basmış olan Will'di. Johnny ona karşı pek de müşfik bir his beslemezdi. Hayatı daha bastan itibaren, devamlı surette, Will'e yardım ve Will'e verme ile zehirlenmişti. Ona öyle geliyordu ki, Will kendisine çok şeyler borçlu olduğu halde, müteşekkirdi. Çok uzak ve karanlık bir mazide, kendi oyun zamanlarında, Will'e bakmaya mecbur olduğu için, bu oyun zamanının büyük bir kısmı ondan çalınmıştı. O zamanlar Will, küçücük bir bebektir ve annesi, şimdi olduğu gibi, o zamanlar da gündüzleri fabrikaya giderdi. Bu yüzden hem babalık, hem de annelik vazifesi küçük Johnny'ye düşüyordu.

Will, iyi bakım ve ihtimamı belli ediyordu. Sağlam yapılı, oldukça sağlam, ağabeyisi boyunda ve daha ağırdı. Sanki birisinin canlılığı ve kanı ötekine geçmişti, Ruhu da öyle. Johnny'nin bitkin, yıpranmış ve cansız olmasına karşılık, küçük kardeşi neşe ile dolup taşıyordu.

Alaylı garkı yükseldikçe yükseldi. Will dans ederken eğilerek dilin çıkardı. Bu anda Johnny'nin sol kolu ileri fırlatarak onu gırtlığından yakaladı. Aynı zamanda sağ elinin kemikli yumruğu da burnuna indirdi. Bu asabiyetle vurulmuş bir yumruktu, fakat sebep olduğu çığlık bu yumruğun acıtacak kadar kuvvetli olduğunu ispat etti. Öteki çocuklar korku ile bağırırken, Johnny'nin kızkardeşi Jennie, eve koştu. Johnny, Will'i geri geri itti, diz kapağını vahşice tekmeledi ve sonra yüzükoyun çamurun içine çarptı. Suratını birkaç defa çamura sürmeden de bırakmadı. Sonra rüzgâr gibi bir endişe ve şefkatli bir gazapla kansız anne çıkageldi. Onun azarlamasına karşı Johnny, "Niye beni rahat bırakmıyor?" diye cevap verdi. "Yorgun olduğumu görmüyor mu?"

"Artık ben de büyüdüm," diye, yüzü gözyaşına, kana ve çamura bulanmış Will, annesinin kolları arasından bağırdı. "Ben de artık senin kadar oldum, daha da büyüyeceğim. O zaman seni tepeltiyordun, kitap görürsün."//rantey.org

"Eğer büyüdüğünün farkında isen, çalışmaya başla," diye

Johnny homurdandı. "İşte senin kabahatin bu. Seni işe koymak vazifesi de anneme düşer."

"O daha çok küçük," diye kadın itiraz etti. "Daha küçük çocuk."

"Bu işe girdiğimde, ben ondan da küçüktüm."

Johnny'nin ağız hissetmekte olduğu haksızlığı tamamen anlatmak için açıldı, fakat daha fazla bir şey söylemeden kapandı. Kederli bir halde topuklarının üzerinde dönerek sessizce eve girdi, yatmağa gitti. Mutfaktan gelen hararetle ısınsın diye odasının kapısı açıktı. Yarı karanlıkta soyunurken, annesinin, yol üstü uğrayan bir komşu ile konuştuğunu duyabiliyordu. Annesi ağlıyordu ve sözleri hafif burun çekmesiyle kesiliyordu.

"Johnny'ye ne oldu, bilmem," dediğini duydu. "Hiç böyle değildi. Eskiden sabırlı, melek gibi bir çocuktur." Sonra hemen müdafaa etti. "Yine de iyi çocuktur. Fedakârca çalıştı. Hem de gelişmeye çok küçükten başladı. Ama bu benim kabahatim değil ki. Ben elimden geleni yaptığımı eminim."

Mutfaktan uzun uzun burun çekme sesleri geldi ve göz kapakları kapanırken, Johnny kendi kendine murıldandı, "Fedakârca çalıştığımı sen de inkâr edemezsin ya."

Ertesi sabah yine annesi tarafından uykusundan koparıldı. Sonra kıt kahvaltı, karanlıktaki yolculuk, sırtını dönüp fabrika kapısından girmeden evvel, evlerin arkasından görünen günün ilk soluk ışıkları. Bütün geçen günler gibi bir gün daha. Zaten her geçen gün, birbirinin aynıdır... Hayatındaki bütün değişiklikler ancak bir işten başka bir işe nakledilmesi, yahut hastalanmasıydı.

Altı yaşında iken, Will'le ondan daha küçük kardeşlerine annelik ve babalık etmeye başlamıştı. Yedi yaşında, dokuma fabrikasına masura sarmaya girdi. Sekiz yaşına gelince başka bir fabrikaya geçti. Buradaki yeni iş gayet kolaydı. Bütün yapacağı, oturduğu yerden, küçük bir değnekten yanından akıp geçen kumaş şeridinin doğru gitmesini temin etmektir. Bu kumaş bir makinenin midesinden çıkar, sıcak bir döner silindirin üzerinden geçerek başka bir yere giderdi. Fakat daima gün ışığının yetişemediği bir yerde, başının üzerinde parlayan bir gaz lambasının titreyen ışığı altında, kendisi de mekanizmanın bir parçası olarak, otururdu.

Odanın kütüphanesindeki kitapların çoğu çok mesuttu, çünkü çok gençti ve henüz birçok rüyaları ve hayalleri var-

di. Dumanı tüten kumaş sonsuz bir akışla yanından gelip geçerken, o, herbiri ayrı birer mucize olan hayaller kurardı. Fakat işde hiç hareket yoktu, kafasının da çalışmasına ihtiyaç olmadığı için zamanla beyni uyusup dondukça, hayalleri de zayıflıyordu. Ama ne de olsa haftada iki dolar kazanıyordu, bu iki dolar da şiddetli açlıkla müzmin mahrumiyet arasındaki farkı temsil ediyordu. Dokuz yaşına gelince, işini kaybetti. Buna kızamık sebep olmuştu. İyi olunca bir cam fabrikasında iş buldu. Burada daha fazla para alıyordu, işi de maharet istiyordu. Parça hesabıyla para aldığı için, ne kadar çok iş çıkarırsa, o kadar fazla kazanıyordu. Bu şartlar, insanı teşvik ediyordu, o da bu teşvikin tesiriyle iyi bir işçi oldu. İş basitti, küçük şişelere cam tapa bağlamak... Yeleğinin cebinde bir yumak ip taşır, iki elle çalışabilmek için şişeleri dizlerinin arasına sıkıştırırdı. Böyle dizlerinin üzerine eğilmiş bir vaziyette oturmaktan, dar omuzları kamburlaşır, göğsü günde on saat bu şekilde sıkışık kalırdı. Bu vaziyet, ciğerleri için iyi değildi, ama günde üç yüz düzine şişe bağlamasına yardım ederdi.

Müdür, onunla iftihar eder, onu seyre mısafir getirirdi. On saat içinde elinden üç yüz düzine şişe geçerdi. Bu, onun artık bir makine mükemmelliği elde ettiğini gösteriyordu. Bütün lüzumsuz hareketler bertaraf edilmişti. İnce kollarının her hareketi, ince parmaklarındaki adalelerin her kıvılcığı hızla ve yerinde idi. Durmadan gergin bir vaziyette çalıştığı için, yavaş yavaş asabı oldu. Geceleri uykuda adaleleri çekilir, gündüzleri ise, rahatlayıp dinlenecek zaman bulamazdı. Daima kurulu kaldığı için de adaleleri çekilmekte devam ederdi. Aynı zamanda yavaş yavaş ağırlaştı, öksürüğü fenalaştı, nihayet sıkışık göğsü içindeki ciğerlerini zatürriye yakaladı ve böylece şişe fabrikasındaki işini kaybetti. Sonra ilk defa masura sarmaya başladığı JÜT fabrikasına döndü. Terfi onu bekliyordu. İyi bir işçi idi. Bir müddet sonra kola işlerine geçerek, daha sonra da tezgâhlara verilecekti. Bundan daha yukarısı yoktu, yalnız randıman artardı. İlk girdiği zamana nazaran, bu sefer makineler daha hızlı, kendi kafası ise daha yavaş çalışıyordu. Eski günleri hılyalarla dolu olmasına rağmen, şimdi artık hayal kurmuyordu. Bir kere âşık olmuştu. Bu ilk defa değnekle kumaşın doğru gitmesini temin etmeye başladığı zamandı ve sevdiği de müdürün kızıydı. Kız, ondan daha yaşlı, âdeta genç bir kadındı. Johnny, onu beş, altı kere uzak-

lan görmüştü. Ama bundan ne çıkardı. Akıp giden kumaşın üzerinde ateşli istikballer çizer, acayip çalışmalarla mucizeli makineler icadeder, fabrikanın sahibi olur, nihayet kıza kollarının arasına alarak ciddi ciddi alınından öperdi. Fakat bütün bunlar çok eskiden, daha ihtiyarlamadan ve yorulmadan evveldi. Ama bu, onun için iyi tecrübe olmuştur. Johnny, bu geçmiş zamana, bazı kimseler cin ve perilere inandıkları günlere nasıl bakarlarsa, o da öyle bakardı. O, perilere ve Noel Babaya inanmadığı halde, dumanı tüten kumaş şeridinin üzerine hayali olarak çizdiği gülmeyen istikbaline körükörüne inanmıyordu.

Yedi yaşında ilk maaşını aldığı gün, rüsdüne de erişmiş oldu. O zaman, içinde garip bir istikbal hissi uyandı, annesi ile arasındaki bağ değişti. Bir iş sahibi olarak hayatını ve ekmeğini kazanma bakımından kendisini onunla müsavî görmeye başladı. Onbir yaşında altı ay gece postasında çalıştığı zaman erkeklığe, tam erkeklik çağına ermiş oldu. Gece postasında çalışan hiçbir çocuk, çocuk kalamazdı. Hayatından birçok büyük olaylar da geçmişti. Bunlardan biri; annesinin Kaliforniya eriği alması, ikincisi de krema yapması idi. İşte büyük olaylar bunlardı. Johnny bunları güzel birer hâtıra olarak saklardı. O zamanlar annesi bir gün, kremadan daha güzel bir tatlı yapacağını söylemişti. O, bunun adına "Yüzen ada" diyordu. Johnny senelerce, sofraya oturduğu zaman, önünde "Yüzen ada" bulacağı günü bekledi. Nihayet bunu da elde edilmez idealleri arasına sürdü. Bir defa kaldırım üzerinde bir yirmibeşlik buldu. Acıklı olmasına rağmen, bu da hayatında büyük bir hâdisce oldu. Gümüş, gözlerinin önünde parlar parlamaz, daha onu yerden almadan önce, bu gibi hallerde vazifesinin ne olduğunu biliyordu. Her zamanki gibi, evde yine kâfi miktarda yiyecek yoktu. Cumartesi akşamları haftalığını götürdüğü gibi, bu parayı da eve götürmesi lâzımdı. Kendi parasını hiçbir zaman kendi harcama-mıştı. Canı da fena halde şeker istiyordu. Zaten şeker hiç doymazdı, halbuki ancak bayramlarda tadabiliyordu. Kendini aldatmaya kalkışmadı. Yaptığının bir kababat olduğunu bile bile, paranın onbeş senti ile şeker aldı. Geriye kalan on senti de daha sonraki bir cümbüşe ayırdı, ama para taşımaya alışkın olmadığı için kaybet-ti. Bu, yaptığı hareketten dolayı vicdan azabı çektiği bir sırada oldu, Üçüncü Pazar günü gelen bir mektup bu mukabele gibi geldi. Onda korkunc ve müthiş bir Allahın yakınlığından do-

retlenen bir gün oldu. Ekseriya dudaklarından "kola kısmına geçtiğimi zaman", veya "kola kısmına geçtikten sonra", yahut da "kola kısmına geçmeden evvel", cümleleri duyulurdu.

Onaltıncı yaş gününü, dokuma kısmında yeni bir tezgâhın başına geçmek suretiyle kutladı. Burası da teşvik edici bir yerdi, çünkü iş gene parça başı hesabıydı. Yine herkesi geçti. Tezgâhlar onun çamurunu yuğurarak mükemmel bir makine haline sokmuşlardı. Üçüncü ayın sonunda üç, daha sonra da dört tezgâhı birden idare etmeye başladı.

İkinci yılın sonunda en iyi dokumacılardan fazla, orta ustalıktakilerin çıkardığı miktarın iki misli kumaş dokumaya başladı. Para kazanma kudretinin en yüksek mertebesine yaklaştıkça, evde herşey bollasmaya başladı. Fakat bu artan kazanç, hiçbir zaman ihtiyaçtan fazla bir hale gelemedi. Çocuklar büyüyor, daha fazla yiyor ve mektebe gidiyorlardı. Mektep kitapları para istiyordu. Asıl tuhafı, onun çalışma sürati arttıkça her şeyin fiyatı da artıyordu. Tamirsizlikten enkaz haline gelen evin kirası bile artmıştı.

Şimdi boyu uzamıştı, ama bu uzun boyla daha zayıf görünüyordu. Üstelik daha da sinirli oldu, ve bu sinirlilikle beraber, huysuzluğu ve hassasiyeti de arttı. Çocuklar birçok acı derslerden sonra ondan çekinmeyi öğrendiler, annesi onun bu kazanma kudreti karşısında, korku ile karışık bir saygı duyardı.

Johnny'nin hayatı neş'esizdi. Günlerin nasıl geçtiğini görmüyordu. Geceleri gayri şuurî bir gerilme ile uyanıyor, zamanın kalan kısmında da çalışıyordu. Şuuru bir makineninkinden farkesizdi. Bunun haricinde de kafası bomboştu. Hiçbir ideali yoktu. Yalnız bir tek hayali vardı, o da, her sabah mükemmel bir kahve içtiği idi. O, bir iş hayvanıydı. Hiçbir düşüncesiz yoktu. Ama beyninin, kendi bile bilmediği derinliklerinde, çalışmasının her saati, elinin her hareketi, adalelerinin her gerilmesi, tartılıyor, eleniyor ve hem onu, hem de onun küçük dünyasını şaşırtacak müstakbel bir hareket silsilesi için hazırlık yapıyordu.

İlkbaharın son günlerinde bir gece, ısten eve geldiği zaman havada tuhaf bir bekleyiş vardı, ama o, bunun farkına varmadı. Önüne konan aksi bir sessizlik içinde, makine gibi yedi. Çocuklar ağızlarını sapırdatarak "ah, oh," diye sesler çıkarıyorlardı. Johnny bunları hiç dikkate almıyordu. Nihayet annesi üzüntü ile, "Ne yediğini biliyor musun?" diye sordu.

Johnny boş gözlerle evvelâ önündeki yemeğe, sonra da annesine baktı. Kadın büyük bir sevinçle, "Yüzen ada," dedi.

"Ya!"

"Yüzen ada," diye çocuklar bağırdılar.

"Ya!" diye Johnny tekrar söylendi. İki üç lokma daha aldıktan sonra, "Galiba bu akşam acımadım," dedi. Kaşığı elinden bıraktı, iskemlesini geri itti ve bitkin bir halde sofradan kalktı. "Galiba uyku geldi."

Mutfaktan geçerken ayakları her zamankinden daha ağır sürükleniyordu. Soyunmak muazzam bir iş, müthiş bir mânasızlıktı. Ayakkabısının biri ayağında olduğu halde, yatağına tırmanırken acizle ağıladı. Kafasının içinde beynini bulandırıp tozlandıran bir şeyin kabarıp şiştiğini hissetti. Sanki zayıf parmakları bileği kadar olmuştuk, uçlarında beyni gibi müphem ve tozlu, uzak bir ıls vardı. Sırtı dayanılmaz derecede ağrıyor, bütün kemikleri sızlıyordu. Her tarafını bir ağrı kaplamıştı. Kafasının içinde bir milyon tezgâhın gıcirtısı, takırdısı, gürültüsü, uğultusu gibi bir hengâme başladı. Bütün boşluk, uçan mekiklerle dolmuş, yıldızlar arasında karışık şekiller çizerek öteye beriye fırlıyorlardı. Kendisi de bin tezgâhı birden çalıştırıyor ve bunların hızları arttıkça beyni de aynı hızla boşanarak uçan binlerce mekiği dolduran iplik haline geliyordu.

Ertesi sabah işe gitmedi. Kafasının içinde, bin tezgâhtaki dokuması ile fazla meşguldü. Annesi işe gitti. Ama daha evvel doktor çağırttı. Doktor şiddetli bir grip olduğunu söyledi. Jennie, doktorun talimatını yerine getirmek için, hasta-bakıcılık yaptı. Bu müthiş bir nöbetti. Johnny giyinip de odanın içinde sendeliyerek yürüyebilecek bir vaziyete gelene kadar bir hafta geçti. Doktor, bir hafta sonra çalışabilecek duruma geleceğini söyledi. Nekahat devresine girdiği ilk gün, pazardı, öğleden sonra ustabaşı onu ziyarete geldi. Annesine, dokuma kısmında, en iyi dokumacının Johnny olduğunu söyledi. İş muhafaza edilecekti. Pazartesinden itibaren bir hafta zarfında işine dönebilirdi.

"Niçin tesekkür etmiyorsun, Johnny?" diye annesi heyecanla sordu. Sonra ziyaretçiye tarzıye verdi. "O kadar hastalık çekti ki, daha henüz kendisine gelemedi."

Johnny lambanın kırmızı ışığı altında oturuyordu. Ustabaşı gittikten sonra da uzun müddet bu şekilde

oturdu. Bazan dudakları kıvıldıyordu. Sanki sonsuz hesaplar arasında kaybolmuş gibiydi.

Ertesi sabah, gün ısındıktan sonra, kapının önündeki yerini tekrar aldı. Hesaplarına devam edebilmek için bu sefer kâğıt, kalemi de vardı. Güç ve sayanı hayret hesaplar yaptı. Öğleyin Willi mektepten gelince, "Milyondan sonra ne gelir ve nasıl hesap edilir?" diye sordu.

O gün öğleden sonra işini bitirdi. Yine her gün kapının önüne çıkıyor, fakat kâğıt, kalem almıyordu. Yolun karşısındaki ağaçla pek fazla meşguldü. Her seferinde onu saatlerce tetkik ediyor, rüzgâr dallarını sallayıp karıştırdığı zaman, fevkalâde ilgileniyordu. Bütün hafta zarfında nefsiyle büyük bir mücadele içinde kaybolmuş gibiydi. Pazar günü kapıda otururken, senelerden beri onun güldüğünü hiç duymamış olan annesinin bütün şaşkınlığına rağmen, Johnny birçok defalar yüksek sesle güldü.

Ertesi sabah, karanlıkta annesi onu uyandırmaya geldi. Bütün hafta uykuya doymuş olduğu için, Johnny kolay uyanı. Hiç mücadele etmedi ve annesi yorganı üzerinden sıyrırken de yorgana asılmağa yeltenmedi. Kimildamadan, yatığı yerden sükûnetle konuştu,

"Faydasız, anne."

"Geç kalacaksın," diye annesi onu hâlâ uyku sersemi zannederek söylendi.

"Uyanığım anne, ama faydasız, beni rahat bıraksan daha iyi olur. Kalkmıyacağım."

"İşini kaybedersen," diye annesi bağırdı. Öteki yabancı ve iddiasız bir sesle tekrar etti,

"Kalkmıyacağım."

O sabah, kadın kendisi de işe gitmedi. Bu, onun bildiği hastalıklar gibi değildi: Humma ve hezeyanı anlardı, ama bu çılgınlıktı. Yorganı örterek Jennie'yi doktora gönderdi. Adam geldiği zaman, Johnny sessiz sedasız uyuyordu, ve sükûnetle uyanarak nabzının dinlenmesine müsaade etti. Doktor:

"Hiçbir şey yok," dedi. "Çok zayıf düşmüş, hepsi bu. Kemiklerinin üzerinde fazla eti yok."

"Hep öyledir," diye annesi atıldı.

"Artık git anne, bırak uykunu tamamlıyayım."

Johnny tatlı ve sükûnetle konuşuyordu, aynı tatlı ve

sükûnetli bir halle yan dönerek uyudu. Saat onda kalkıp gıyındı. Mutfağa yürüdü. Orada annesini buldu. Kadının yüzünde ürkek bir ifade vardı. "Ben uzaklara gidiyorum, anne," diye haber verdi. "Sana Allahısmarladık demek istiyorum."

Annesi önlüğünü yüzüne örterek yere çömeldi ve ağlamağa başladı. Öteki sabırla bekledi. Kadın:

"Bunu bilineliydim," diye hıçkırıyordu. Nihayet önlüğü yüzünden çekti, pek az merak ifadesi bulunan sarsılmış bir çehre ile oğluna baktı:

"Nereye?"

"Bilmem, neresi olursa."

Johnny konuşurken yolun ötesindeki ağaç, göz kamaştıran bir parlaklıkla hayalinde belirdi. Sanki göz kapaklarının arkasında gizliymiş de ne zaman isterse görülebilir miş gibiydi.

"Ya işin?" diye annesi inledi.

"Bir daha asla çalışmayacağım."

"Allahım, Johnny," diye kadın bağırdı. "Böyle söyleme."

Kadın, onun söylediklerini küfür sayıyordu. Oğlunun Allahı inkâr ettiğini duyan bir ana gibi, onun sözleri ile sarsılmıştı. "Acaba senin içine ne girdi?" diye yarı korkak, yarı tahakküme hazır bir eda ile sordu.

"Rakamlar," diye öteki cevap verdi. "Sadece rakamlar, bu hafta birçok hesaplar yaptım, bunlar öyle hayret verici ki."

"Gitmenin bununla ne alakası var, anlamıyorum," diyerek kadın içini çekti. Johnny sabırla gülümsedi. Annesi onun her zamanki huysuzluğunun ve asabiyetinin yerine, bu inatçı sükûneti karşısında aşıkâr bir endişe duyuyordu.

"Dur, sana anlatayım anne. Çok yoruludum. Beni yoran nedir? Hareketler. Doğduğum günden beri hareket ediyorum. Hareket etmekten yoruludum. Artık hareket etmiyeceğim. Şişe fabrikasında çalıştığım zamanı hatırlıyor musun? Günde üç yüz düzine şişe çıkarıyordum. Her şişe için on muhtelif hareket yaptığımı hesapladım. Günde otuz altı bin hareket eder. On günde üç yüz altmış bin hareket. Ayda bir milyon seksen bin. Seksen bini at." - Rahat bir hayırsöver cömertliğiyle konuşuyordu - "Seksen bini at, ayda bir milyon hareket çıkar ki, bu da senede on iki milyon eder."

"Dokuma fabrikasında bunun iki misli hareket yapıyordum. Bu da senede yirmibeş milyon hareket eder: hem de bu, sanki bir milyondan fazla. Böyle hareket etmeyince nasıl olur da böyle geliyor."

"Bu hafta hiç hareket yapmadım. Saatlerce yerimden bile kınıldamadım. Şunu bil ki, şuracıkta hiçbir şey yapmadan sadece oturmak çok zevkli bir şey. Bundan evvel hiç mesut olmadım. Hiç vaktim olmamıştı ki, durmadan hareket halindeydim. Mesut olmanın yolu bu değil. Bunu bir daha yapmıyacağım, yalnız oturacağım, dinleneceğim, dinleneceğim, sonra biraz daha dinleneceğim."

"Ya Will, çocuklar ne olacak?" diye annesi ümitsiz bir endişeyle sordu.

"Tamam, Will ve çocuklar," diye Johnny tekrarladı. Fakat sesinde acılık yoktu. Annesinin küçük kardeşine düşkünlüğünü çoktan beri biliyordu ve bu düşünce artık ona fazla gelmiyordu. Artık hiçbir şeye aldırımıyordu. Hatta buna bile.

"Will için neler kurduğunu biliyorum, anne. Onu mektepte alıkoyarak muhasebeci yapmak istiyorsun. Ama artık faydası yok. Ben işi bıraktım: Onun çalışması lazım."

"Hem seni böyle yetistirdikten sonra," diyerek kadın önlüğü ile yüzünü kapatmaya çalıştı, sonra vazgeçerek ağlamaya başladı.

"Sen, beni yetistirmedin ki," diye Johnny teessürle karışık bir nezaketle cevap verdi, "Ben hem kendimi, hem de Will'i yetistirdim. Şimdi o, benden hem daha büyük, hem de daha uzun boylu. Galiba küçük iken kâfi miktarda yemek yemedim. O, doğduğu zaman hep ben çalışıp onun ekmeğini temin ediyordum. Ama artık bitti. Will ya benim gibi işe gider, yahut da cehenneme. Hangisi olursa, umurumda değil. Ben yoruldum. Artık gidiyorum. Bana güle güle demiyecek misin?"

Kadın cevap vermedi. Önlüğü yine yüzüne örtülmüş, ağlıyordu. Johnny kapıda bir an durdu.

"Eminim ki, aklımın erdiği kadar, en iyi şekilde, elimden geleni yaptım," diye annesi hıçkırıyordu.

Johnny evden çıkarak yoldan aşağı indi. Yalnız ağacı görünce yüzüne soluk bir memnuniyet geldi. "Artık hiçbir şey yapmıyacağım," diye yarı yüksek sesle ve tiz bir tonla, kendiliğine söylendi. Dikkatle göğe baktı, fakat parlak güneş, gözlerini kamaştırdı ve kararttı. Uzun bir yolculuğa çıkıyordu, hızla da yürümüyordu. JÜT fabrikasını geçti. Tezgâhların boğuk gürültüsü kulağına gelince gülmeye başladı. Bu gürültü ve sakin bir tebessümdü. Hiç kimseden nefret etmiyordu, hattâ gü-

röldeyen, gıcırdayan makinelerden bile. İçinde hiçbir kın yoktu, hiçbir şey yoktu. Yalnız aşırı derecede bir dinlenme açlığı vardı.

Kırlara yaklaştıkça evler ve fabrikalar seyreklegerek açıklık arttı. Nihayet şehir arkada kaldı. Demiryolunun yanında yapraklı, dar bir yoldan aşağı doğru yürüdü. Bu bir insan yürüyüşü değildi. Zaten insana benzemiyordu. Bir insan taklidî; sarkık kollu, eğik omuzlu, dar göğüslü, acayip şekilli, müthiş hasta bir maymun gibi sürüklenen, bükük, cüce ve isimsiz bir hayat parçasıydı.

Küçük bir tren istasyonunu geçerek bir ağacın altında, otların üzerine uzandı. Bütün öğleden sonra orada yattı. Arada bir, adaleleri kasılarak uyukladı. Uyanık olduğu zamanlar da hiç kimildamıyor, yattığı yerden kugları seyrediyor, yahut ta tepesindeki ağacın dalları arasından yukarı bakıyordu.

Bir iki defa yüksek sesle güldü, fakat bu gülüşlerin mazi ile alakası yoktu. Güneş battıktan sonra, gecenin ilk karartıları arasında bir yük treni gürültü ile istasyona girdi. Lokomotif, vagonları makastan yan yola geçirirken, Johnny trenin yanına sokuldu. Boş bir yük vagonunun kapısını açtı, acemi-ce uğraşarak içeri tırmanıp kapıyı kapattı. Lokomotif düdüğü çaldı. Johnny vagonun içinde yere uzanmış, karanlıkta gülmüyordu.

Köşeyi dolayarak çaprazlama gelen yol boyunca ileri doğru baktı, fakat birbiri ardına dizilmiş kögelerden sokak lâmbalarının yer yer dökülen ışıklarından başka bir şey görmedi. Sonra yine eski yerine döndü. Bu, lüzumsuz hiçbir hareket yapmadan, yarı karanlıkta sessizce dolayan bir insan gölgesiydi. Vahşi ormanlardaki ürkek hayvanlar kadar atıktı. Karanlıktaki herhangi bir hareketin onun gözünden kaçabilmesi için bu cismin şeffaf olması lâzımdı.

Hisleri ona her şeyi zamanında haber verdiği gibi, üstelik kurnaz bir anlayışı, tuhaf bir de sezisi vardı. Kapısının önünde durduğu bu evde çocuklar olduğunu biliyordu; halbuki bu bilgisiz hiçbir esasa dayanmıyordu. Önsezi ile sahip olduğu bu bilgiye büsbütün inanmadığı halde, yine de hareketini evde çocuklar olduğunu hesaba katarak yapıyordu. Etraftaki evler hakkındaki bilgisine de tam mânâsıyla güvenemiyordu.

Aynı önseziyle yan sokaklardan gelen ayak seslerinde hiçbir tehlike olmadığını hemen kestirdi. Daha görmeden bunun acele ile evine giden geç kalmış bir yolcu olduğunu anlamıştı. Yolcu, köşebaşında görüldü, sonra yolun yukarısına doğru gözden kayboldu. Kösedeki evin penceresinde bir ışık parladı ve ışık daha kaybolurken, adam bunun bir kibrit olduğunu anladı. Bu şuuraltında bilinen hadiselerin şuurda tanınmasıydı. Aklından şöyle bir düşünce geçti, "Birisini saate baktı." Başka bir evde de bir oda aydınlıktı. Işık loş, fakat devamlıydı ve ona burasının hasta odası olduğu hissini veriyordu.

O bilhassa karşı tarafta, blokun ortasındaki evle ilgileniyordu. En fazla bu evi gözleyiyor, ne tarafa baksa, ne tarafa yürüse, gözleri ve adımları yine buraya dönmüyordu. Bu evde kapısının üstündeki açık pencereden başka bir fevkalâdelik yoktu. Hiçbir şey yoktu. Ne aydınlık bir pencere, ne de yavaş sönen bir ışık, ama yine de adamın dikkati burada toplanıyordu. Etrafı her araştırıştan sonra gözleri bu eve takılıp kalıyordu.

Her şeyi çabuk sezmesine rağmen, yine de memnun değildi.

Durumun ne kadar tehlikeli olduğunu gayet iyi hissediyordu. Biraz evvel gegen yayanın ayak seslerinden şüphelenmediği halde, korkak bir geyik gibi sıçramıya hazır vaziyette kurulu ve asabıydı. Kendisini gözetleyenler de bulunabileceğini akıldan çıkarmıyordu. Hem de kendi atıklığında, kendi anlayışında ve kendi kadar hisleri kuvvetli olan gözcülerin bulunması mümkündü.

Gözüne, yolun aşağısında kıvıldaayan bir gölge ilmişti. Bu sefer bunun evine geç dönen birisi değil, tehdit ve tehlikenin ta kendisi olduğunu anladı. Yolun karşısındaki eve doğru iki defa ısıklık çaldı, sonra hayal gibi kayarak köşeyi döndü. Durup dikkatle etrafına bakındı. Biraz sakinledikten sonra, yaklaşan cismi tetkik etti. Doğru tahmin etmişti, bu bir polisti.

Bir yukarıki köşeye giderek, oradan gözetlemeye başladı. Polisin orasını geçerek yoluna devam ettiğini görünce, alt sokaktan polise muvazı olarak yürüdü ve öteki köşeden bir daha baktı, sonra geri döndü. Yolun karşısındaki eve doğru kesik kesik iki ısıklık daha çaldı. Bu ısıklarda teminat vardı. Tıpkı bundan evvelkilerde ihtar olduğu gibi.

Kapının üstünde, kara bir cismin belirdiğini, sütunların birinden kayarak indiğini gördü. Karaltı basamaklardan indi, küçük demir kapıdan geçti ve bir insan şekli alarak kaldırma çıktı. Gözcü yolun kendi bulunduğu tarafından yürüyerek köşeye vardı, oradan karşıya geçerek arkadaşının yanına geldi. Bu adamın yanında kendisi çok küçük kalıyordu.

"Ne yaptın, Matt?" diye sordu.

Öteki anlaşılmas birşeyler homurdandı ve konuşmadan birkaç adım yürüdü. Sonra, "Galiba hepsini topladım," dedi. Jim karanlıkta öksürerek daha fazla izahat bekledi. Birçok sokaklardan geçtiler. Jim sabırsızlanmaya başladı:

"Peki, nasıl? Çok mu bari?"

"Hesaplamaya vaktim olmadı, ama epeyce şişkin. Sana bu kadar söyleyebilirim, Jim. Oldukça şişkin. Ne kadar olduğunu kestiremiyorum. Eve gidene kadar sabret."

Bir köşeyi geçerken sokak lâmbasının ışığında, Jim onu dikkatle baktı, yüzünün biraz sararmış olduğunu farketti. Sol kolunu da bir tuhaf tutuyordu.

"Koluna ne oldu?"

"Hergele ümitsiz. Başka kâhpelediva <http://yokul.com.tr> Bazan insan ısırmasından da kuduz olur, değil mi?"

"Kargı koydun ha!" diye Jim heyecanla sordu. Öteki homurdandı.

"Senden bir şey öğrenmek de işkence," diye Jim kızgın kızgın söylendi.

"Haydi anlat, anlatmak da parayla değil ya."

"Galiba biraz nefesini kestim," diye öteki cevap verdi. Sonra izah eder gibi: "Birden uyanıverdi de," dedi.

"Doğrusu temiz iş gördün, hiç ses duymadım."

Öteki ciddiyetle, "Jim," dedi. "Vaziyet kötü, herifin işini bitirdim. Ama mecburdum, uyanıverdi. Senin de benim de bir müddet ortadan kaybolmanız lâzım gelecek."

Jim, vaziyetin fenalığını kavırarak hafif bir ıslık çaldı. Sonra birden, "Islık çaldığımı duydun mu?" diye sordu.

"Tabii, işim bitmişti, tam çıkıyordum."

"Aynasızdı, ama en ufak bir şey bile farketmedi, geçip gitti, gözden kaybolduktan sonra ben de dönüp sana işaret verdim. Böyle olduğu halde gene de geciktin."

"Emin olmak için bekliyordum," dedi Matt. "İkinci işiği ısıtınca çok sevindim. Beklemek çok güç. Orada oturup düşündüm, düşündüm. Ah, çok şeyler düşündüm, insan neler düşünebiliyor. Evin içinde durmadan dolaşan, gürültüsü ile beni rahatsız eden uğursuz bir de kedi vardı."

Birdenbire, hiç lüzumu yokken Jim, "Demek epeyce şışkin?" diye neşeyle söylendi.

"Emin ol Jim, oldukça şışkin, o kadar heyecanlıyım ki, bir kere daha gözden geçiremedim."

İkisi de gayri ihtiyarî adımlarını sıklaştırdılar. Ama hâlâ ihtiyatı elden bırakmamışlardı. Polise rastlamamak için iki defa yollarını değiştirdiler ve şehrin aşağı tarafındaki ucuz birahanelerden birine dalarken de gene görünmemeye dikkat ettiler. En üst kattaki odalarına girinceye kadar kibrit bile yakmadılar. Jim, lâmbayla uğraşırken Matt da kapıyı kilitleyerek sürgüyü sürdü. Arkasına döndüğü zaman, ortağının ümitle beklediğini gördü. Onun bu şiddetli arzusu karşısında Matt kendi kendine gülümsedi.

Küçük bir cep feneri çıkarıp muayene ederek, "Bu fenerler çok iyi," dedi. "Ama yeni bir pil almamız lâzım, çok zayıf yanıyor. Bir iki defa beni karanlıkta bırakacak mnnettim. Evin tertibatı da bir tuhaf, az daha kaybolacaktım. Odanın solda olduğunu da sanıyordum ya."

"Solda olduğunu sana söylemiştim," diye Jim lafını kesti.

"Sen bana sağda demiştin," diye devam etti Matt. "Bana ne söylediğini biliyorum, işte çizdiğim plân."

Yelek cebini karıştırarak katlı bir kâğıt parçası çıkardı. Jim eğilerek baktı ve, "Yanlış yapmışım," diye itiraf etti.

"Evet ama, bu epey oyalanmama sebep oldu."

"Neyse geçti ya, zararı yok," diye Jim bağırdı. "Getirdiklerini görelim."

"Zararı var," diye öteki cevap verdi. "Zararı çok. Hem de sade bana. Bütün tehlikeye ben atlıyorum. Sen sokakta iken ben kapana kısılmış bir haldeydim. Kendine gel de, bundan sonra daha dikkatli ol... Pekâlâ, şimdi göstereyim." Ellini paltonun cebine daldırarak, bir avuç dolusu küçük elmas parçaları çıkardı. Yağlı masanın üzerine alevden bir nehir gibi serpti. Jim, "Vay canına," diye mırıldandı.

"Bu bir şey değil," diye Matt böbürlendi. "Daha başlamadım bile." Birbiri arkasından bütün ceplerindekini boşaltmaya devam etti. Güderi ile sarılmış bir tomar elmas çıkardı ki, bunlar hepsinden daha iriydiler. Bir cebinden bir avuç gayet küçük kesilmiş mücevherler çıkardı. Masanın bir kögesine bunları ayrı bir grup halinde sererken, "Güneş tozu," dedi.

Jim bunları muayene etti ve, "Beherinin perakende fiyatı topu topu iki dolar," dedi. "Hepsi bu mu?"

"Kâfi değil mi?" diye öteki hiddetle sordu.

"Tabii kâfi." diye ürkerek tasdik etti. "Ümit ettiğimden daha iyi, hepsi için on binden bir sent aşağı kabul etmem."

"On bin," diye Matt alay etti. "İki misli etmezse ben de mücevherden anlamıyorum. Şu koca oğlana bak." Yanıp sönen yığından iri bir taneyi alıp bir eksper adasıyla lâmbaya tuttu.

"Bu başlı başına bin papel." Matt hiddetle bağırdı.

"Ne bin papeli sayıyorsun, bunu üç bine alamazsın be."

Küçük taşların yanıp sönmesi Jim'in gözlerini kamaştırıyordu. İri elmasları ayırarak muayene etmeye başladı.

"Rüya görüyorum galiba, uyandır beni... Zenginiz be Matt. Biz de artık insan arasına gireceğiz ha?"

"Bunları elimizden çıkarmak için seneler lâzımı," diye Matt cevap verdi.

"Ama bir düşün, nasıl yaşıyacağız? Hiçbir iş yapmadan para harcamak ve durmadan bunları elden çıkarmak." Her şeye kayıtsız bir adam olan Matt'ın bile gözleri parlamaya başlamıştı.

"Ne kadar yürüttüğümü birden hesaplıyamadığım için sana söyleyememiştım," diye alçak bir sesle mırıldandı.

Ötekî vecd içinde, "Aman Yarabbi, aman Yarabbi," diye söyleniyordu.

Matt elni pantolonunun cebine sokarak, "Az daha unuttuyordum," dedi ve ince kâğıtlarla güderiye sarılı iri tanelli bir dizi inci çıkardı. Jim inellere hiç bakmadan, "Para eder," dedi ve tekrar elmaslara döndü.

İkisine de bir ağırlık çöktü. Jim küçük taşlarla oynuyordu. Avuyluyor, parmaklarının arasından döküyor, sonra gene masaya yayıyordu. Asabî, huysuz ve kavgacı, karışık bir adamdı. Hiç de hoş olmayan iri hatları vahşî ve tâ iliklerince kadar dejenere bir dilenci çocuğu olduğunu belli ediyordu. Matt elmaslara el sürmüyor, çenesi ellerinde, dirsekleri masada, bu parıldayan diziyi sadece bakıyordu. O, her cihetten ötekinin aksıydı. Onu hiçbir şehir tatmin etmemiştir. İri adaleleri, kılı göğeliyle kuvvetli bir gorili andırıyordu. Onun için görülmemiş dünya yoktu. Gözleri olgun ve birbirinden ayıktı, sanki içlerinde cesur bir kardeşlik ifadesi vardı. İnsana emniyet veriyordu. Fakat biraz daha dikkatle bakılacak olursa, gözlerinin ayrılığı büyüyor, olgunluğu da fazlalaşıyordu. Normalin hudutlarını aşmış bir üstünlükteydi ve halleri bunların altında saklanan adam hakkında yalan söylüyordu.

"Hepsi elli bin eder," diye Jim âni bir mülâhazada bulundu. Matt kısaca:

"Yüz bin," dedi. Tekrar sessizlik çöktü ve Jim bozuncaya kadar devam etti. "Bütün bunlarla evde ne yapıyordu? Bunu anlamak isterdim. Niye mağazasındaki kasaya koymadı acaba?"

Matt, boğulan adamın, elektrik fenerinin loş ışığında, kendisine son defa bakışını hatırladı, ondan bahsetmek istemedi.

"Bir şey denemez," diye cevap verdi. "Belki ortağundan ayrılmak için hazırlık yapıyordu. Belki de bastırmasaydık, sabahleyin bilinmeyen bir yere savuşup gidecekti. Galiba hırslılar arasında olduğu kadar namuslular arasında da hırslı var. Bu gibi şeyleri gazetelerde okuyabilirsin Jim, ortaklar da değişim birbirlerini bıcaqlarlar."

Ötekinin gözleri acayip ve asabî bir hal aldı. Matt bunu gördüğünü pek belli etmeden:

"Ne düşünüyorsun?" diye sordu. - <https://rantey.org>

Jim bir an şaşırır gibi oldu, "Hiçbir şey," diye cevap ver-

di. "Sadece bunun ne kadar tuhaf olduğunu düşünüyordum, hani bütün bu mücevherlerin evinde olması. Niye sordun?"

"Hiç, merak ettim de."

Tekrar, arasıra Jim'in asabî gülüşleriyle bozulan bir sessizlik göçtü. Jim, önünde yayılı duran elmasların tesiri altında kalmıştı. Onu büyüleyen bu taşların güzelliği değildi. Hem zaten o, bunların başlı başına bir güzellik olduklarının farkında da olamazdı. Fakat bunlarda satın almaya muktedir oldukları hayatın hayalini görür gibi oluyor ve bu vaadlerle de mârız dimağının hasta eti arzu ve ıstıha ile gıdıklanıyordu.

Bu parlak alevlerden cümbüşlerle inleyen mucizeli saraylar inşa etti, fakat biraz sonra bu hayallerden korkmaya başladı. İşte buna gülüyordu. Bütün bunların hakikat olması imkânsızdı, ama işte önünde, masanın üstünde yanıp sönerek onun ihtiraslarını kamçıyorlardı. Tekrar güldü. Matt kendini düşüncelerinden sıyrarak, birdenbire:

"Saygı daha iyi olacak," dedi. "Sen de dikkat et de yanlışlık olmasın. Çünkü ikimiz de namuslu hareket etmeliyiz, anladın mı, Jim?"

Jim bu lâftan hoşlanmadı ve bu hoşnutsuzluğu gözleriyle belli etti. Ama Matt da ortağının gözlerinde gördüğü o şeyi beğenmemişti.

"Aldandır mı?" diye tehdit dolu bir eda ile tekrar etti. Öteki, içinde kımıldanmaya başlayan hiyanete rağmen müdafaa geçerek: "Daima namuslu hareket etmedik mi?" diye cevap verdi.

"Sıkışık zamanlarda namuslu hareket etmek bir şey değildir. Asıl bolluk zamanındaki namus para eder. Hiçbir şeyimiz yokken namuslu olmaya zaten lüzum yoktur. Şimdi zenginiz ve iş adamı olmanız lâzım, namuslu iş adamı, anladın mı?"

"İşte bu tam bana göre bir söz" diye Jim tasdik etti. Fakat zayıf ruhunun ta derinliklerinde zincire vurulmuş hayvanlar gibi acayip düşünceler kımıldanıyordu.

Matt çift ocaklı yemek sobasının arkasındaki rafa yaklaştı, bir kese kâğıdından çay, ikinci bir kese kâğıdından da biber boşalttı. Masaya dönerek bunlara küçük elmasları doldurdu. Sonra iri taşları sayarak tekrar kâğıt ve güderlerine sardı, nihayet neticeyi bildirdi.

"Yüz kırk yedizade kırık altmış bir tane büyük, üç koca oğlan, bir tane okkalı, iki avuç dolusu da ufak parça ve toz."

"Tanıam."

Saydıklarını kâğıda yazdı, bir kopyasını daha çıkararak ortağına verdi ve, "Sırf garanti için" dedi. Tekrar yemek rafına giderek büyük bir kese kâğıdındaki şekerini boşalttı. Bunun içine büyük küçük bütün elmasları doldurarak bir mendile sardı ve yastığının altına soktu. Sonra yatağının kenarına oturdu, ayakkabılarını çıkarmaya başladı. Jim başını biraz kaldırarak:

"Sen bunların yüz bin edeceğini söylüyorsun ha?"

"Muhakkak" diye cevap verdi. "Bir kere Arizona'da birkaç tane büyük parlak taşı olan bir bar kızı görmüştüm, bana "Eğer bunlar hakiki olsalardı artık dans etmezdim" dedi. Elli bin kadar edermiş. Halbuki topu topu bir düzine bile değildi."

Jim muzafferane: "Hayatını kazanmak için kim çabır?" diye sordu. Sonra alay etti. "Kazma kürek işi ha? Bütün hayatınca köpek gibi çalışsaydım ve bütün aldığım parayı da biriktirseydim yine bu gece aldığınızın yarısını bile kazanamazdım."

"Senin yapacağın iş buluşçuluk, bundan da ayda yirmi kâğıttan fazla alamazdın. Dedğin doğru ama hesabın yanlış. Bırak, çalışmayı sevenler çalışsın. Genç ve toyken ayda otuz kâğıda bekçilik etmiştim, şimdi artık ihtiyarladım, bekçilik de etmiyorum." Yatağa girip kenarına doğru yattı, Jim de ışığı söndürerek geldi öbür tarafına uzandı. Sonra nezaketle,

"Kolun nasıl?" diye sordu. Bu alâka gayrı tabii idi. Matt buna dikka! ederek cevap verdi.

"Kuduz olmak tehlikesi yok zannedermi. Niçin sordun?" Jim'in içinde kabahatli imis gibi bir his uyandı, böyle sualler sorduğu için kendi kendine küfretti. Fakat yüksek sesle;

"Hiç, yalnız, evvelâ korkmuş gibi görünüyordun da. Payına düşünle ne yapacaksın Matt?"

"Arizona'da bir çiftlik alıp oraya yerleşerek, başkalarına benim hesabıma bekçilik etmeleri için para vereceğim. Benden iş istemelerini görmek istediğim birçok kimseler var, Allah kahretsin, kapa ağzını artık Jim, o çiftliği almama çok var, şimdilik uyuyacağım."

Jim uzun müddet uyumadı, sağa sola dönüyor ve her içi registre gözlerini açmaya çalışıyordu. Göz kapaklarının altında elmaslar hâlâ parlıyor ve alevleri bütün içini kaplıyor-

du. Matt ağır tabiatına rağmen gayet hafif uyuyordu. Âdeta tetikte uyuyan vahşi bir hayvan gibiydi.

Jim her kımıldanışında ortağının uyku ile uyanıklık arasında olduğunu ve uyumadığını kendisini belli etmek için kımıldandığını fark ediyor ve bu şekilde onun uyuyup uyumadığını tamamiyle kestiremiyordu. Bir keresinde Matt tamamen uyanık olduğunu gösteren bir sesle, yavaşça, "Haydi, Jim uyu artık" dedi. "Elmasları merak etme kagmazlar."

Halbuki o anda Jim onun muhakkak uykuda olduğunu zannetmişti.

Sabah geç vakit Matt, Jim'in ilk kımıldanışı ile gözlerini açtı ve ondan sonra öğleye kadar onunla beraber gâh uyudu, gâh uyumadı. Öğleyn ikisi de kalkarak giyinmeye başladılar.

Matt, "Ben gidip bir gazeteyle bir de ekmek alayım" dedi. "Sen kahveyi pişir."

Jim onu dinlerken gözleri gayriihtiyari onun yüzünden ayrılarak, altında mendille sarılı çıkının bulunduğu yastığa gitti, o anda Matt'ın yüzü de vahşi bir hayvan yüzünün ifadesini aldı.

"Buraya bak Jim," diye homurdandı. "Bana karşı doğru hareket et, eğer kazık atmaya kalkarsan seni mahvederim. Anlıyor musun? Yerim seni Jim. Tam gırtlığından ısırır, bir et lokması gibi yerim."

Güneşten yamış yüzü kan hücumu ile simsiyah olmuş, bükülen dudakları arasından tütünün sararttığı dişleri görünüyordu. Jim ürperdi ve adamakıllı korktu. Karşısındaki adamın yüzünde ölüm okunuyordu. Daha bir gece evvel bu kara yüzlü adam elleriyle birini öldürmüştü ve bu iş uykusunu bile bozmuştu. Jim kendi kalbinde şımsı bir suğun, ve bütün tehditleri hakkettiren bir düşünce silsilesinin mevcudiyetini hissetti.

Matt onu ürperir bir vaziyette bırakarak dışarı çıktı, o da içinden gelen bir nefretle yüzünü buruşturarak kapıya doğru yavaşça küfürler savurdu. Elmasları hatırlayarak yatağa doğru seğırtti ve eliyle çıkına dokundu, dolu olup olmadığını anlamak için sıktı, Matt'ın götürmediğine emin olduktan sonra kabahatli bir tavırla gidip gaz sobasını yaktı, kahve ibriğini musluktan doldurarak ateşe koydu.

Matt döndüğü zaman kahve kaynıyordu, o ekmeği kesip tereyağını getirdi. Jim de arkadaşlarına kahve doldurdu. Masaya oturup kahvesinden bir yudum içtikten sonra Matt ce-

binden bir sabah gazetesini çıkararak, "Tahmin edememişiz" dedi. "Sana miktarını hesaplayamıyacağımı söylemiştim, sana bak." Birinci sahifedeki büyük puntolu yazıları gösterdi.

"BUJANNOFS YOLUNDA SWIFT NEMESIS, ORTAĞI-NI SOYDUKTAN SONRA UYKUSUNDA ÖLDÜRÜLDÜ" diye okudular.

"İşte" diye Matt bağırdı. "Ortağını soymuş. Pis bir hırsız gibi onu soymuş, sana dememiş miydim, biz elmadan ne anlarız diye. Yarım milyon, halbuki benim en bol hesabım yüz bindi. Gerisini de oku."

Başları yanyana ve henüz dokunmadıkları kahveleri soğurken okudular. Ara sıra birinden biri bariz bir tahrif karşısında patlıyordu.

"Bu sabah dükkânda kasayı açtığı zaman Matzner'in yüzünü görmek isterdim." diye Jim hazla söylendi. Matt, "Swift'in evini bulmak için her çareye baş vurmuştur." dedi. "Okumaya devam et."

"MAKTULÜN DÜN GECE SAAT ONDA KALKACAK OLAN SAJODA GEMİSİYLE CENUP DENİZLERİNE GİTMEK NİYETİNDE OLDUĞU, FAKAT GEMİNİN FAZLA YÜK YÜZÜNDEN GECİKTİĞİ ANLAŞILMIŞTIR."

"Onun için yatakta yakaladık." diye Matt okumayı kesti. "Bu sır fşans, sanki elliye karşı bir kazanç ihtimali olan bir piyango."

"Sajoda bu sabah altıda hareket etmiş."

"O yetilgemedi" dedi Matt. "Çalar saatini beşe ayar etmişti ve kendisine de epeyce zaman kalıyordu ama ben gelince araya ladrón girdi. Devam et."

"ADOLPH METNZER ÜMİTSİZLİK İÇİNDE — MES-HUR HAYTHORNE İNCİ GERDANLIK — FEVKALÂDE SEÇİLMİŞ İNCİLER — EKSPERLER ELLİ İLE YETMİŞ BİN DOLAR KIYMET BİÇİYORLAR."

Jim merasimle küfürler savurarak, "O Allahın belası İstiridye yumurtaları bu kadar para ediyor ha." sözünü bitirirken dudaklarını yalayarak ilâve etti, "Güzel olmasına da güzel, yalan değil ha." Sonra **"BÜYÜK BREZİLYA MÜCEVHERİ"** diye okumaya devam etti. **"SEKSEN BİN DOLAR — BİRİNCİ SINIF KIYMETLİ MÜCEVHERLER — KIRK BİN DOLAR-DAN FAZLA KIYMETTE BİNLERCE KÜÇÜK ELMAS."**

"Senin mücevherler hakkında bilmediğin şeyler herhalde

öğrenilmeğe değer," diye Matt neşeyle gülümsedi. Jim okumaya devam etti. "SLEUTHS NAZARİYESİ — HERHALDE HIRSIZLAR VAZİYETİ BİLİYORLARDI — SWIFT'İN HAREKETİNİ AKILLICA TARASSUT ETMİŞ OLACAKLAR PLANLARINI ÖĞRENİP ONU HIRSIZLIĞIN MEYVALARIYLA EVE KADAR TAKİP ETMİŞLER."

"Bok akıllıca" diye Matt atıldı. "İşte gazeteciler böyle şöret yaparlar. Ortağını soyacağını nereden bilebilirdik." Jim sırıttı.

"Ne de olsa malları ele geçirdik ya, hadi şunlara bir daha bakalım."

Matt mendildekileri masanın üzerine sererken o da kapının kilitli ve sürmeli olup olmadığını bir daha kontrol etti. İnciler ortaya çıkar çıkmaz Jim, "Bunlar birer harika," diye bağırdı ve bir müddet gözlerini onlardan ayıramadı. "Ekspertlere göre elli ile yetmiş bin dolar edermiş ha..."

"Hem kadınlar da böyle şeyleri severler" diye Matt bir laf attı ortaya, "Bunlara sahip olmak için de her şeyi yaparlar, kendilerini satarlar, cinayet işlerler, ne olursa, yani her şeyi..."

"Tıpkı bizim gibi."

"Ama hayatımız pahasına değil," diye Matt mukabele etti. "Ben de bunları elde etmek için cinayet işlerim ama sırf bunların hatırı için değil, bana getirecekleri şeylerin hatırı için. İşte fark burada, kadınlar mücevherleri kendileri için isterler, bense bana getirecekleri kadın ve diğer şeyler için."

"İyi ki erkeklerle kadınlar aynı şeyler istemiyorlar."

"Ticareti doğuran da bu ya, insanların başka başka şeyler istemesi."

İkinciye doğru yiyecek almak için Jim dışarı çıktı. Matt mücevherleri topladı, eskisi gibi sararak yastığın altına koydu, bu sefer de kahve için su kaynatmak ta orıa düştü. Jim birkaç dakika sonra geri döndü. "Ne garip" dedi, "sokaklar, dükkânlar, insanlar hep aynı. Hiçbir şey değişmemiş ve ben bütün bunların arasında bir milyoner olarak dolaşıyorum, halbuki hiç kimse bunun farkında değil."

Matt çirkin çirkin homurdandı. Ortağının, hafifliklerini ve hayallerini anıyamıyordu.

"Et aldın mı?" diye sordu.

"Tabii, her şeyi PDF Kütüphane <http://www.pdfkit.net> gibi, suna bak."

Kâğıdı açarak parçayı ötekinin görmesi için havada tuttu ve Matt eti kızartırken o da sofrayı hazırladı.

"Kırmızı biberi çok koyma" diye Jim ihtar etti. "Senin Meksika usulü yemekte pişirmene alışmadım. Çok baharatlı yapıyorsun."

Matt suratı asık olduğu halde güldü. Jim kahveyi koyarken yelek cebinden çıkardığı kâğıda sarılı bir tozu oymalı fincana boğalttı. Bu işi yaparken ortağına sırtını çevirmişti ve zaten dönüp suratına bakmaya cesareti de yoktu. Matt masanın üzerine bir gazete kâğıdı yaydı ve kızgın tavayı bunun üzerine koydu ve eti ikiye taksim etti.

"Sıcakken ye" dedi. Ve kendisi hemen yemeğe başladı. İlk lokmadan sonra Jim- "Çok güzel" dedi. "Ama seni o Arizona'daki çiftliğinde ziyarete gelmem. Onun için davet etme."

"SebeP "

"Elinin körü" diye cevap verdi. "Çiftliğindeki Meksika usulü pişen yemekler bana ağır gelir. Hem eğer dünyaya bir daha geleceksen mideme gımdiden bu kadar işkence etmemeliyim. Şu biberi Allah kahretsin."

Gülümsemi ve ağzının yandığını belli etmek için "Hoh" diye üflledi. Biraz kahve içip yemeğine devam etti. Ötekinin kahvesini içip içmediğine gizli gizli bakıyordu. Biraz sonra da içmediğini görerek merakla sordu.

"Dünyaya bir daha geliş için ne düşünüyorsun Matt?" Matt kahveden bir yudum almak için eti bırakırken: "Dünyaya bir daha geliş yok" dedi. "Ne cennet, ne cehennem hiçbir şey yok, bütün nasibin yalnız bir gelişte."

"Peki ya ondan sonra?" diye Jim sinisce güldü. Şimdi yüzüne baktığı bu adamın biraz sonra öleceğini biliyordu. "Ya ondan sonra?" diye tekrar etti.

"Hiç iki haftalık ölü gördün mü?"

Jim başını iki yana salladı.

"İşte ben gördüm. Şu yediğimize benziyordu. Bu bifttek bir zaman çayırılarda dolayan bir dana idi. Ama bak şimdi sadece et, işte hepsi bu, sadece et ve senin, benim herkesin do olacağı bu. Et."

Matt fincanındaki kahveyi bir yudumda içti ve bir daha doldururken,

"Ölümünden korkuyordun değil mi?" diye sordu. Jim omuzlarını silkti.

"Ne lüzümü var. Yok olmayacağım ki, öldükten sonra gene geleceğim."

"Çalarak, yalan söyleyerek ve zulüm ederek bir hayat daha yaşamak ve sonra bir daha ilâhî haye böyle bir hayat sürmek," diye Matt alay etti.

"Belki ıslah olurum" diye Jim ümitle söylendi. "Belki bir daha gelişte çalmaya lüzum kalmaz."

Fakat sözleri yarıda kaldı ve gözlerinde korkulu bir ifadeyle başını önüne eğdi. Matt.

"Ne oldu?" diye sordu.

"Hiçbir şey, sadece daldım," - Jimi güçlkle kendine geldi. - "Şu ölüm hakkında, hepsi bu."

Fakat içini sarsan korkuyu bir türlü atamıyordu. Sanki havayı bir hüznün sarmış ve bütün ağırlığıyla onun üzerine çökmüştü. Bir önsezinin farkında idi, meş'um bir şey olacaktı bu. Ortada bir felâket dolayıyor gibiydi. Masanın üzerinden sabit nazarlarla ötekine bakmaya başladı. Anlıyamıyordu acaba bir yanlışlık yaparak kendi kendini mi zehirlemişti. Hayır kenarı kırık fincan Matt'ın önündeydi. Zehiri bu fincana koyduğuna emindi. Bütün bu ağırlığın kendi muhayyelesinin mahsulü olduğuna kani oldu. Başından evvelce de böyle şeyler geçmişti. Zaman zaman böyle yanlış duygulara kapılıyordu. Yaptığı aptallıktı, tabii bir şey olacaktı ama bu Matt'a olacaktı. Matt fincanındaki kahvenin hepsini içmemiş miydi? Bu düşünce ile Jim biraz ferahladı ve önündeki eti bitirdi. Et bittikten sonra da ekmeğini salçasına batırarak yedi, sonra:

"Ben çocukken" diye söze başladı. Fakat gene birdenbire durdu. İçinde aynı hissin kımıldandığını sezer gibi olmuştur. Varlığını tehdit eden bu felâketin temasıyla ürperiyordu. Etinde parçalayıcı bir şeyin faaliyetini hissetti. Bütün adalelerinde bir gerilme vardı. Ansızın arkasına yaslandı ve aynı sür'atle masaya abanarak kollarının üzerine dayandı. Adalelerinin derinliklerinden bir titreme geçti. Bu, fırtınanın çıkmasından evvel yapraklarının çırpınışına benziyordu. Dişlerini sıktı. Maf-salları âni bir titreme ile tekrar gerildi. İçinde her şeyin panik haline geldiğini anladı. Hiçbir uzvu artık onun hâkimiyetini tanımıyordu. Bütün gayretine rağmen tekrar titriyerek gerildi. Biraz daha kendini sıktı. Artık içindeki ihtilâl açıkça belli oluyordu, daha doğrusu bu bir anarşiydi. Sirtından yukarı, aşağı ürpermeler doluyordu. Kollarının hüseyinde ter organeleri belliyor ve yüzü acizle sararıyordu. Odaya göz gezdirdi. Gördü-

gü her şey onu tuhaf bir aşinalıkla kendine bağlıyordu. Uzun bir seyahatten henüz dönmüş gibiydi. Masanın öte tarafındaki ortağına baktı. Matt onu gülümseyerek seyrediyordu. Jim'in yüzü korkunç bir ifade aldı.

"Matt, Allahım, bana oyun oynamadın değil mi?" Matt gülümsedi ve seyretmesine devam etti. Bir kriz daha geldi, fakat Jim gene kendini kaybetmedi. Adaleleri şiddetli bir sancıyla gerilip düğümlendi. Bütün bunların arasında ona Matt'in hareketleri de tuhaflaşıyor gibi geldi. O da aynı yolu tutmuştu. Yüzündeki tebessüm silinmişti. Şimdi onun yerine ciddi bir ifade vardı. Sanki içinden gelen bir hikâyeyi dinliyor ve bunun ne olduğunu keşfetmeye uğraşıyordu. Matt ayağa kalktı. Odanın öteki ucuna kadar yürüdü, sonra geri dönerek yerine oturdu. Yavaşça "Bunu sen yaptın, Jim" dedi.

Jim pişman olmuş gibi, "Ama senin de bana oyun oynayacağını düşünmemiştim." diye cevap verdi.

Matt dişlerini sıkmış, vücudu titreyerek,

"Ben de seni hakladım" dedi. "Ne içirdin bana?"

"Striknin."

"Sana verdiğimin ayn... Berbat bir şey değil mi?"

"Yalan söylüyorsun Matt, sen beni zehirlemedin."

"Elvet, zehirledim; ama merak etme, pek fazla koymadım, tam sana yetecek kadar, hem de senin istediğin gibi etikle beraber pişirdim... Dur nereye gidiyorsun?"

Jim kapıya koşmuş sürgüyü açıyordu; Matt önüne geçerek onu geriye itti.

"Eczaneye" diye Jim soluyarak cevap verdi. "Eczaneye."

"Hayır gidemezsin. Buradan bir yere gidemezsin. Yastığın altında bu mücevherler dururken sokaklarda zehirlenme numarası yapamazsın, anladın mı? Ölmesen bile polislerin eline düşüp bir takım suallere yol açarsın. Zehirlenmeye karşı en iyi çare kusmaktır. Ben de senin kadar berbat vaziyetteyim; kusurucu bir şey alacağım. Zaten eczaneden de verecekleri bu."

Jim'i odanın ortasına savurarak tekrar sürgüyü sürdü. Yiyecek rafına doğru sürüklenirken elini alında dolastırarak boncuklanan terlerini sildi. Ter daneleri ısıtılacak şekilde yere çarptı. Rafdan hardal kutusu ile bir fincan alıp musluğa koşarken Jim de aynı ıstırap içinde onu seyretti. Matt bir fincan hardalı su ile karıştırarak içti. Ötekide onu yakıp ederek tit-

reyen elleriyle boş fincana uzandı. Matt onu yine itti, ikinci bir fincanı karıştırırken sordu:

"Bir fincanın bana kâfi geleceğini mi sanıyorsun? Ben işi mi bitirinceye kadar bekle."

Jim tekrar sendeleyerek kapiya doğru yürüdü, fakat Matt önüne geçti.

"Eğer o kapı ile bir daha oynarsan boynunu kopururum. Hele ben işi mi bitireyim senin de sıran gelir. Hani nasıl olsa senden ümit yok. Sana kaç kere bana kazık atmanı ne olacağını söylemiştim."

"Ama sen de bana kazık attın" diye Jim güçlükle mırıldandı.

Matt ikinci fincanı içiyordu; cevap vermedi. Jim'ın gözleri buğulanmıştı. Masanın üzerindeki fincanı güçlükle görebildi. Fakat üçüncü fincanı karıştırmakta olan Matt onu yine itti.

"Ben işi mi bitirinceye kadar bekle dedim sana" diye homurdandı. "Çekil ayağımın altından."

Jim musluğa yapışarak ayakta durmaya çalıştı ve o anda hayatını kurtaracak olan sarımtırak mayıs karga içinde bir hasret uyandı. Onu musluğa tutturup ayakta durduramıyorsa sadece azımdı. Adaleleri bükülüyor, yere kayanmışım için müthiş bir gayret sarf ediyordu. Matt üçüncü fincanı da içtikten sonra bir sandalyeye doğru sürünerek güçlükle oturdu. İlk nöbet geçiyor ve ısırap veren titreme yavaş yavaş kayboluyordu. Bunu hardalla suyun iyi tesirine hamletti. Ne de olsa artık kurtulmuştu. Yüzünün terini sildi ve sakinleşince gözlerini odanın içinde merakla gezdirdi. Yeni bir titreme Jim'ın elinden hardal kutusunu düşürmüş ve bütün hardal yere dökülmüştü. Jim bunları toplamaya uğraşırken ikinci bir titreme kendisini de yere yıktı. Matt gülümsedi.

"Dayan Jim" dedi. "Tam aradığımız ilaç, bak beni iyileştirdi bile."

Jim bunları işitti ve ısırapla kısılmış gözlerle ona baktı. İhtilâç içinde yerlerde yuvarlanıp yüzünü ve saçlarını hardala bulayınca kadar titremeler birbirini takibetti.

Matt bu manzara karşısında boşuk boşuk gülüyordu, fakat gülmesi yarıda kaldı. Vücudundan bir titreme geçmişti, yeni bir titreme başlıyordu. Sendeleyerek musluğa gitti, orada geçadet parmağını hardalın altına soktu ve yere düşen her bir toz parçacığının terkinin tesirine yardım etmeye çalışıyordu. Jim gibi yere düşmek kor-

kusuyla musluğa sarıldı.

Ötekinin nöbeti geçmişti. Alnından terler damlayarak ve dudakları içinde kıvrandığı hardalla lekelenmiş, kalmaktan acız, yorgun ve yarı baygın olduğu halde olduğu yere oturdu. Yumruklarıyla gözlerini uğusturdu ve boğazından ağlamaya benzer iniltiler çıktı, Matt ıstırapı arasında, "Neye ağhyorum" diye sordu. "Bütün yapacağın şey ölmekten ibaret, ölünce de artık yoksun."

Jim ümitsiz bir sesle kesik kesik cevap verdi. "Ağlamıyorum ki... Hardal... gözümne kaçtı da..."

Bu onun son muvaffakiyetli konuşması oldu ve yeni bir ihtilâla yere serilinceye kadar titrek kollarla havayı pençelererek birbirini tutmaz şeyler söylendi durdu.

Matt gene zorla sandalyeye sürüklenerek iki kat oturdu, dizlerini kucaklayarak ağrıyan adaleleriyle mücadeleye devam etti. İhtilâcı hafif bir şekilde atlattı ve ötekinin ne olduğuna baktı, o yerde hareketsiz yatıyordu.

Kendi kendine konuşmaya uğraştı, tuhafılık yapmak istedi, hayata son bir korkunç kahkaha atmaya yeltendi, fakat dudakları yalnız birbirini tutmayan gürültüler çıkardı. Kusturucu terkinin muvaffak olmaması ihtimalini düşündü, o zaman eczaneden başka kurtuluş çaresi yoktu. Kapıya doğru bakarak ayağa kalktı, sandalyeye sarılarak düşmekten kurtuldu. Nöbet tekrar başlamıştı. Vücudu ve bütün âzaları ayrılırcasına bükülürken sandalyeye sarılarak onu önünde sürmeye bağladı. Kapıya vardığı zaman son bir gayretle sandalyeyi bıraktı. Kıldı çevirdi, sürgünün birini açtı. İkincisini açmak için boş yere uğraştı, muvaffak olamayınca bütün ağırlığı kapıya yaslandı, sonra yavaşça yere kaydı.

ALLAHA ISMARLADIK JACK

Havai acayip yerdir. Orada bütün içtimai münasebetler karmakarışıktır diyebilirim. Meselâ buraya harçiten gelen en büyük kalabalık misyonerler olduğu halde bu mihnet arayıcı adamların zengin aristokratların sofrasında baş köşede oturduğunu görmek insanı şaşırtan hakikatlerden birisidir. Ondokuzuncu asrın üçüncü on yılında mütevazî New England'lılar, Kanakalara hakiki din olan tek Allaha tapmayı öğretmek maksadı ile buraya geldiler. Bu maksatlarında ve Kanakaları medenileştirmede iyi muvaffak oldular. O kadar ki; ikinci veya üçüncü nesilde artık Kanaka kalmadı. Bu Gospel (1) tohumunun meyvasıydı. Onun oğulları veya torunları olan misyonerlerin meyvaları ise toprağı, limanı, şehirleri ve şeker kamışı tarlaları ile adalıların bütün mülkiyeti oldu. Hayatını yüce bir maksada vakf için gelen misyoner, bu dinsiz diyarın ziyafetine kondu.

Fakat benim anlatmak istediğim Havai acayıplığı bu değil. Yalnız bir insan misyonerlerden bahsetmeden Havai hakkında bir şey söyleyemez. Ben büyükannesî tarafından misyoner kanı taşıyan Jack Kersdale'den bahsetmek istiyordum. Büyükbabası Benjamin Kersdale Amerikalı bir tüccardı. Bu adam aynı günlerde milyonerliğe, ucuz viski ve on kötü cinsten cin satarak başladı. İğın garibi eski misyonerlerle eski tüccarlar birbirlerinin öldürücü düşmanıydılar. Çünkü menfaatleri çarpışıyordu. Fakat çocukları birbiriyle evlenerek ve adayı aralarında paylaşarak bu düşmanlığı yok ettiler.

Havai'de hayat bir şarkıdır. Stoddart "Hawaii Nei" şarkısında şöyle söyler.

*"Hayat bir musiki - takli uzayan nağmeler,
Her ada bir beyit - tamamı bir şarkı eder."*

Hakkıdır. Orada vücutlar altın rengidir. Yerli kadınlar güneşle olgunlaşmış birer Juna (2), erkekler birer Apollon'dur.

(1) Gospel: İnsan hayatı ve din doktrinlerinin tarihinden bahseden kitap.

(2) Juna: Göl: Tanrısı Zeus'un kızı, erlenme ve çocuk doğurma tanrçası.

Sarkı söyler, dans ederler ve hepsi de çiçek gerdanlıkları ve çiçek taçlıdırlar. Misyoner kalabalığının dışındaki beyazlar da iklim ve güneşe boyun eğerek ne kadar meşgul olurlarsa olsunlar, dans etmeyi kulaklarının arkasına ve saçlarına çiçek takmayı ihmal etmezler. Jak Kersdale de bunlardan biriydi. Tesadüf ettiğim en meşgul adamlardan biri olup birkaç milyona sahipti. O; bir şeker kralı, bir kahve yetistiricisi, bir kauçuk ticareti reisi, bir sığır besleyicisi ve adada her doğan dört teşebbüsten en aşağı üçünün mümessiliydi. Gene o; bir sosyete adamı, kulüp müdavimi, denizci, aynı zamanda da her ananın kızına izdivaçla bağlamak istediği her güzelliğe sahip bekâr bir adamdı. Tesadüfen tahsilini Yale üniversitesinde bitirmiş, kafası tanıdığım diğer adamlardan çok daha fazla Hawaii Nel'ye ait istatistikler ve mektep malûmatı ile dolmuştu. Büyük işler başarır, herhangi bir adalı kadar ziyadesiyle şarkı söyler, danseder ve saçına çiçekler takardı. Metindi ve daha tecrübesiz bir delikanlı iken ilk siyasi macera denemelerine iki defa düello ederek başlamıştı. İkisi de politika yüzünden olmuştum. Gerçekten, yerli hanedanının yıkıldığı geçen isyanda gayet mühim, cesur bir rol oynamıştı. O zaman daha onaltı yaşından fazla değildi. Sonra olan şeyleri takdir edebilmeniz için size onun bir korkak olmadığını da göstermek istiyorum. Onu Haleakala harasında dört yaşındaki bir yaban atını terbiye ederken gördüm ki bu at iki sene Von Tempsky'nin kovboylarını yanına sokmamıştı. Size bir de aşağı Kona'da olan bir vakayı anlatayım.

Bir akşam hepimiz Dr. Goodhue'nun tek katlı evinin terasında idik, vaka olduğu zaman ben Dottie Fairchild'la konuşuyordum. Koca bir kırkayak -sonradan ölçtük de onsekiz santim uzunluğunda olduğunu gördük- tavan kirişleri arasından Dottie'nin saçlarına düştü. İtfar ederim ki bunun korkunçluğu beni dondurdu, kımıldıyamadım, beynime durgunluk geldi. Çirkin ve zehirli hayvan orada, iki adım ötede saçların içinde kımıldıyordu. Her an Dottie'nin çıplak omuzlarına düşmesinden korkuyordum. Yemeği henüz bitirmiştik.

Dottie Fairchild:

"Nedir o?" diye sordu ve elini başına götürdü.

"Dokunma" diye bağırdım. "Dokunma"

Gözümdeki korkudan ve kıkılcımdan o da korkarak:

"Ne var?" diye bağırdı.

Telaşım Kersdale'in dikkatini çekti. Kayıtsızca bizim tarafa doğru baktı, fakat bu bakışla her şeyi kavramıştı. Acele etmeden bize doğru geldi.

"Rica ederim, kımıldama Dottie" dedi. Sakindi, hiç tereddüt etmedi, acele edip her şeyi bozmadı da,

"Müsaade et" dedi.

Bir elyle Dottie'nin kapını alarak kırkayağın korseajının içine düşmemesi için omuzlarına örttü. Öbür elini - sağ elini - saçlarına sokarak çirkin ve menfur hayvanı baş parmağı ile şehadet parmağı arasında ensesinden yakaladı ve çıkardı. Bu, tesadüf edilecek en müthiş ve kahramanca bir manzaraydı.

Böcek onu iki defa soktu - ben gördüm - fakat o yere atıp üzerine basarken hiçbir şey yapmadığına kadınları inandırmaya çalışıyordu. Fakat beş dakika sonra, Dr. Goodhue'yu ameliyathanede yaraları kazırken ve permanganate de potase iğnesi yaparken gördüm. Ertesi sabah Kersdale'in kolu davul gibi olmuştı ve bu şış üç hafta devam etti.

Bütün bunların hikâyemle hiç alâkası yok, fakat Jack Kersdale'in bir korkak olmadığını göstermek için bunları anlatmaktan kendimi alamadım. Bu, gördüğüm metanetin en temiz bir belirtisiydi. Hiç kılı kıpırdamadı. Tebessümünü asla dudaklarını terketmedi. Sanki oradan alacağı bir tuzlu badem kutusuymuş gibi neşeyle baş ve şehadet parmaklarını Dottie Fairchild'in saçlarının arasına soktu. Ama, benim Dottie Fairchild'in alınına ve omuzlarına dökülen saçları arasında kımıldayan pis hayvanı gördüğüm zamanki korkumdan bin defa daha müthiş bir korkuya kapılmış olarak gördüğüm de yine bu adamdı.

Cüzam hastalığına merak sarmıştım ve adaya alt her mevzuda olduğu gibi burada da Kersdale'in ansiklopedik malûmatı vardı. Gerçekten, cüzam da denizle kulüp gibi onun düşkün olduğu şeylerden biriydi. Bütün adalardaki cüzamlıların toplanarak Molokai'ye yerleştirilmelerinin ateşli bir müdafiydi. Yerliler arasında, insanların yalnız arkadaşlarından ve ailelerinden ayrılmakla kalmayıp ölünceye kadar müebbet hapse mahkûm olduğu Molokai işkencelerine alt söylenen ve demagoglar tarafından körüklenen birçok dedikodu ve hikâyeler vardı. Hükümlerin geriye bırakılması veya değiştirilmesi mümkün değildir. Molokai'nin kapısında "ümidinizi kesin" ibaresi yazılıydı.

"Emin ol, burada mesut ol" diye Kersdale telâhırladı. "Dışarıdaki sıhhatli arkadaşlarından ve ailelerinden daha iyi ya-

şıyorlar. Molokai faciaları masaldan ibarettir. Sana büyük şehirlerdeki herhangi bir hastahanede veya meyhanede bin defa daha müthiş facialar gösterebilirim. Yaşayan ölüm! Bir zamanlar insan olan!.. Sağma!.. Bazılarının sandalları var. Birinin motorbotu var. Eğlenceden başka hiçbir işleri yok, yiyecek yemek, yatacak yer, elbise, sıhhi bakım, her şey bedava ve her ihtiyaçları temin ediliyor. Onlar arazinin bekçileridir. O ranın havası Honolulu'dan çok daha iyi ve manzarası fevkalâdodur. Hayatımın kalan günlerini gidip orada yaşamayı ben de isterim. Sevimli bir yer..."

İşte Kersdale o cüzamlılardan bahsederken bu kadar neşeli idi. Cüzamdan korkmuyordu. Kendisi için, yahut herhangi bir beyaz adam için cüzama yakalanma tehlikesi yoktu. Fakat sonradan itiraf etti ki mektep arkadaşlarından Alfred Starter cüzama tutulup Molokai'ye giderek orada ölmüştü.

"Biliyor musun, eski günlerde..." diyerek Kersdale izah etti. "Cüzam için kesin bir teşhis yoktu. Belirsiz ve anormal herhangi bir şey bir insanı Molokai'ye göndermeye yeterdi. Bunun neticesi olarak senden benden fazla cüzamla alakası olmayan birçok insan Molokai'ye gönderiliyordu. Bugün böyle bir yanlışlık mevzuubahis değildir. Sıhhiye dairesinin tecrübeleri hiçbir zaman sağlamaz. İçin asıl komik tarafı tecrübe keşfedildiği zaman Molokai'ye gidilip oradakiler tecrübeye tâbi tutuldu. Neticede bir çoğunun cüzamlı olmadığı anlaşıldı ve hemen nakledildi. Bundan memnun oldular mı sanıyorsun? Molokai'den ayrılırken Honolulu'dan oraya gönderildikleri zaman- kinden daha çok ağladılar. Bazıları ayrılmayı reddetti. Bunları çıkarmak için cebir kullanmaya mecbur oldular. Hatta bir tanesi cüzamın son devrelerinde bulunan bir kadınla evlendi ve sıhhiye dairesine heyecanlı mektuplar yazarak, yaşlı karısına kimsenin, onun kadar bakamayacağı için buradan çıkarılmasını protesto etti."

"Bu kesin tecrübe nedir?" diye sordum.

"Bakteriyolojik tecrübe... Bundan kaçınılamaz. Dr. Hervey - şu bizim mütehassıs - bunu burada tatbik eden ilk adamdır. Bir sıhhibazdır o. Cüzam hakkında herkesten fazla bilgisi vardır ve eğer bir gün cüzamın tedavisi bulunursa bunu muhakkak o bulacaktır. Tecrübeye gelince, pek basit, cüzam basillerini arayıp tetkik etmeye muvaffak oldular. Şimdi görür görmez tanıyordusunuz. Bütün yaptıkları işi şüpheli bir parça deri kesip bakteriyolojik tecrübeye tâbi tutmaktır. Hiçbir âraz

göstermeyen bir adamda cüzam basilleri tıka basa dolu olabilir."

"Öyleyse sende de, bende de" diye güldüm. "Bu basiller dolu olabilir."

Kardeşçe omuzlarını silkerek güldü.

"Kimbilir? Doğurması için yedi yıl lazım. Eğer kendinden şüphen varsa git Dr. Hervey'i gör. Bir parça derini kesip bir lâhzada sana neticeyi bildirir."

Sonra beni Dr. Hervey'e tanıttı. O da bana sıhhiye dairesinin bu mevzudaki bir alay rapor ve risalesini verdi ve beni Honolulu'nun toplanma istasyonuna götürdü. Burada şüpheli-ler muayene ediliyor ve cüzamlı olduğu tesbit edilenler Molokai'ye sevkedilmek üzere alakonuyordu. Sevkiyat ayda bir defa yapılıyordu. Son vedalaşmalardan sonra cüzamlılar küçük Noeau gemisine bindirilip yeni yurtlarına götürülüyordu.

Bir öğleden sonra kulüpte mektup yazarken Jack Kera-
dale geldi. Beni görünce:

"Ben de seni arıyordum," dedi. "Sana buranın en hazin bir manzarasını göstereceğim - Molokai'ye giden cüzamlıların vedalaşmalarını -. Birkaç dakikaya kadar Noeau'ya binecekler. Fakat sakın hislerine mağlup olma. Emin ol ki bir sene sonra Sıhhiye dairesi onları Molokai'den geri almak istese veda manzarası asıl o zaman acıklı olur. Ancak bir viski soda içecek kadar vaktimiz var. Dışarıda araba bekliyor. İskeleye gitmemiz beş dakika bile sürmez."

İskeleye gittik. Kırk kadar zavallı, yorgan, battaniye ve ırılı ufaklı denkten müteşekkil sefaletleri ortasında iskelenin kenarına çökmüşlerdi. Noeau henüz gelmiş iskelenin önündeki bir dubaya yanaşıyordu. Molokai iskân müdürü Mr. McVeigh bindirmeye nezaret ediyordu. Ona ve daha evvel Kalih'i'de tesadüf ettiğim sıhhiye dairesi hekimlerinden Dr. Georges'a takdim odıldım. Cüzamlılar mahzun bir halde idi. Büyük bir kısmının yüzleri çirkin ve anlatamıyacağım kadar korkunçtu. Fakat aralarında birkaç tane güzel denebilecekler de vardı. Görünürde bunların hastalıklarına ait hiçbir emare yoktu. On oniki yaşlarında mavi gözlü ve altın saçlı beyaz bir kız gözüme ilişti. Bir yanağında küçük bir cüzam kabarcığı vardı. Bu beyaz kızla esmer derililer arasında müsterek olan tees-sürü ima edince, Dr. Georges cevap verdi.

"O!.. Bilmiyorum. Bütün Aina'da hayatın en mesut günle-
rinden birini yaşıyor. Buraya Kana'den geldi. Babası hakiki

bir vahşi. Şimdi hastalığa yakalandığı için annesine iltihak etmek üzere Molokai'ye gidiyor. Annesi üç sene evvel gönderildi. Acıklı bir vaka..."

Mr. McVeigh izah etti.

"Görünüşe göre hiçbir şey söylenemez. Şuradaki iri yarı delikanlının kanlı canlı duruşuna bakılırsa hiçbir şey yok gibi görünüyor. Halbuki bir tane ayağında, bir tane de omuzunda olmak üzere ta kemiğe kadar işleyen iki yarası var. Bak şu kızın elini görüyor musun, şu sigara içen kız.. Bükük parmaklarını görüyor musun?.. Bu hastalığın uyandırıcı şeklidir. Doğrudan doğruya sınırları tahrip eder. Parmaklarını kör bir bıçakla kessen, hattâ bir Hindistan cevizi rendesiyle rendelesen, en ufak bir acı bile duymez."

"Peki, ya şu güzel kadın, muhakkak ki onun hiçbir şey yok" diye sözünü kestim. "Çok güzel ve muhteşem bir kadın."

Kersdale ile uzaklaşmaya başlayan Mr. McVeigh omuzunun üzerinden cevap verdi.

"Acıklı bir vaka."

Çok güzel bir kadın ve hakiki bir poylnez idi. Irk ve tipleri hakkında zayıf malûmatıma rağmen eski ve belli başlı bir aileden olduğunu tahmin etmiştim. Yirmi üç, yirmi dört yaşından fazla yoktu, hat ve şekilleri çok cazip ve ırkının olgun kadınlığını daha henüz göstermeye başlıyordu.

"Bu hepimiz için bir darbe oldu." diye Dr. Georges atıldı. "Kendi arzusu ile gelip teslim oldu. Kimse şüphelenmemişti. Nasılsa hastalığı kapmış. Sizi temin ederim ki bu hepimizi sarstı. Hattâ kâğıtlara geçirmedik. Bizden ve ailesinden başka kimse vakayı bilmiyor. Honolulu'da kime sorsan "Avrupa'da bir yerde olduğunu zannettiğini" söyler. Bu kadar gizli tutmamız onun arzusudur. Zavallı kız çok mağrur."

"Ama bu kim?" diye sordum. "Konuşunuza bakılırsa mühim bir kimse olmalı."

"Lucy Mokunui ismini hiç duymadınız mı?" diye sordu.

"Lucy Mokunui" diye tekrarlıyarak, hafızamı yokladım. Başımı sallayarak.

"Galiba bu ismi duydum ama unutmuşum."

"Lucy Mokunui'yi Havalı bülbülünü işitemek!.. Ama affedersiniz burarlarda siz daha yenilsiniz ve duymamış olabilirsiniz. Lucy Mokunui Honolulu'nun ve bütün Havalı'nın gözdeydi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

"İdi diyorsunuz?.."

"Evet idi. Artık bitti." Merhametle omuzlarını silkti. "On iki haule, affedersiniz, on iki beyaz adam kalplerini ona çaldırdılar. Yerlileri saymıyorum. Bu saydıklarım mevki ve şöret sahibi beyazlar. Eğer isteseydi, adliye müdürünün oğlu ile evlenebilirdi. Beğendin değil mi? Hele şarkı söylerken duysan, Havai'nin en iyi şarkıcısıdır. Bülbül gibi bir hançeresi, billür gibi temiz bir sesi vardı. Ona hoplumuz perestij ederdik. Amerika'ya evvelâ Havai kraliyet bandosu ile bir tur yaptı. Sonra iki defa kendi hesabına konser vermeye gitti."

"Ah!.." diye bağırđım. "Şimdi hatırlıyorum. İki yıl önce Boston Symphony'de dinlemiştim. Demek bu o ha? Şimdi tanıdım."

İçime bir hüznün çöktü. Hayat ne nankördü. Daha iki yıl önce başarının son mertebesinde olan bu mahlûk, şimdi cüzamhılarla beraber yere çökmüş, Molokai'ye sevkini bekliyordu. Aklıma Hanley'in bir beyiti geldi:

"Zavalı ihtiyar derbeder hep eski yaralarını anlatır;

Hayat, zannediyorum ki bir hatâ ve bir ayıptır!"

Kendi istikbalimden ürktüm. Lucy Mokunui'yi deviren bu talihsizliğin bir gün olup bana veya başkasına da uğramıyacağı ne malûm? İlk defa olarak farkına vardım ki burada daima ölümle karşı karşıyayız. Fakat yaşayan ölümlde. Ölmek fakat ölü olmamak. Bir zamanlar bütün Polynesia'lıların güzelliğlerini şahsında toplayan, iyi bir artist, ve erkeklerin sevgilisi olan Lucy Mokunui gibi, birer kadın olan bu insan harabelerinden biri olmak... İçimi ezen bu karışıklığı dışarı vurmuş olacağım ki Dr. Georges adada çok mesut olduklarına beni temin etmek için acele etti.

Bütün bunlar inanılmayacak kadar müthişti. Ona bakmaya bile tahammül edemiyordum.

Biraz ötede, polis tarafından muhafaza edilen gerili bir ipin arkasında cüzamhıların akrabaları ve dostları vardı. Yaklaşmaları yasaktı. Son kucaklaşmalar ve veda öpüşmeleri yoktu. Ötede beride birbirine bağırıyorlardı. Son haberler, son aşk kelimeleri ve son direktiflerin tekrarları...

İpar gerisindekiler sınırları gerilmiş bakıyorlardı. Sevgililerinin yüzlerini bu son görüşleriydi. Çünkü bunlar cenaze gemisi ile Molokai kabristanına nakledilen yaşayan ölümlerdi.

Dr. Georges emir verdi. Badbaht sefiller vücutlarını sürüyerek ayağa kalktılar. Denkleşimi yükü: ahmedgorgsendeli@gmail.com olarak dubaya, oradan da gemiye bindiler. Bu bir cenaze alayıydı. Bir-

denbire ipin gerisindekiler ellerini sallamaya başladılar. Hayatında böyle elem verici manzara görmemiştim. Bir daha da görmek istemem. Bu hal insanın kanını donduruyor, kalbini parçalıyordu. Kersdale ile McVeigh hâlâ iskelenin öbür ucunda sakır sakır konuşuyorlardı. Politikadan bahis açılırsa ikisi de etrafı görmez olur. Lucy Mokunui önünden geçerken gizlice ona baktım. Çok güzeldi. Hattâ bizim ölçümüzle bile çok güzeldi. Nesillerde bir kere yetişen nadide bir çiçek gibi... ve dünyadaki bu kadar kadının arasından, Molokai'ye mahkûm olmuştu. Bir kraliçe gibi dubadan geçerek gemiye bindi ve doğruca parmaklıklardan sarkarak sahildeki sevgililerine el sallayan cüzamlıların yığıldığı açık güverteye çıktı.

İpler çözülmüş, Noeau iskeleden ayrılmaya başlamıştı. El sallamalar, haykırımlar çoğaldı. Keder ve ümitsizlik!.. Bir daha Noeau'nun kalkışına asla şahit olmamaya karar veriyordum ki Kersdale ile McVeigh yanıma geldi. Kersdale'in gözleri parlıyor ve dudaklarındaki tebessüm içindeki sevinci tamamiyle gizliyemiyordu. Muhakkak münakağa ettikleri siyasi mevzu kendi hesabına memnuniyet verici bir şekilde sona ermişti. İp bir tarafa atılmış ve üzülen akrabalar her iki yanımızda iskelenin' girişleri üzerine yığılmıştı.

Dr. Georges yanımda duran ihtiyar bir kadını göstere rek:

"Annesi" diye fısıldadı.

Kadın ileri geri sallanıyor ve yaşlarla körleşen gözleri ile geminin parmaklıklarına bakıyordu. Lucy Mokunui'nin de elini salladığını gördüm. Birdenbire durdu. Kersdale'e baktı. Sonra kollarını birisini kucaklamış gibi uzattı ve haykırdı.

"Allaha ısmarladık Jack!.. Allaha ısmarladık!.."

Feryadı duyan Jack baktı. Hiç kimse bu kadar müthiş bir korkuya tutulmamıştır. İskelenin korkuluğuna doğru sendeledi, yüzü saç köklerine kadar bembeyaz olmuş ve elbiselerinin içinde kaybolacakmış gibi büzülmüştü. Ellerini kaldırarak inledi.

"Allahım!.. Allahım!.." Sonra büyük bir kuvvet sarfederek kendini topladı. "Güle güle Lucy. Güle güle" diye haykırdı.

Elini sallayarak Noeau ve parmaklıklarında sıralananlar gözden tamamiyle kayboluncaya kadar orada, iskelenin üzerinde durdu. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Onu merakla seyretmekte olan McVeigh:

"Biliyorsun zannediyordum" dedi. "Herkesten evvel senin bilmen lâzımdı. Onun için buradasın zannettim."

Kersdale müthiş bir ciddiyetle:

"Şimdi öğrendim," dedi. "Araba nerede?"

Hemen hemen koşar gibi, sür'atle arabaya yürüdü. Ona yetişmek için benim de koşmam lâzım geldi. Arabacıya:

"Dr. Hervey'e sür" dedi. "Mümkün olduğu kadar çabuk."

Helecanla soluyarak kanapeye çöktü. Yüzünün solukluğu artmıştı. Dudakları gerilmiş, alnında ve üst dudağında ter taneleri belirmişti. Müthiş bir acı çekiyormuş gibiydi.

"Allah aşkına, Martin sür şu hayvanları" diye haykırdı. "Kamçıla, ıslıtmıyor musun? Kırbacı etlerine kadar geçir."

"Çatlayacaklar efendim" diye arabacı mukabele etti.

"Çatlasınlar, tazmin ederim ve polisle de işi hallederim. Koşur. Ha göyle, daha hızlı... Daha hızlı..."

Bir yandan da "Hiç bilmiyordum, hiç bilmiyordum" diye mırıldanıyor, yerinde büzülüyor ve titrek ellerle terini siliyordu.

Araba zıplıyarak, sallanarak köşelerde devrilecekmiş gibi öyle vahşî bir sür'atle gidiyordu ki konuşmak mümkün olmuyordu. Zaten söyleyecek bir şey de yoktu. Fakat telrar telrar "Hiç bilmiyordum, hiç bilmiyordum" dediğini duyuyordum.

G U R U R

Honolulu'da iki sene kaldıktan sonra, yirminci filo Alaska'daki üssüne dönüyor, sahil otelinin geniş terası bu veda toplantısına sahne oluyordu. Percival Ford buraya niçin geldiğine hayret ediyordu. Dans etmez, askerleri sevmezdi. Bu, yeni kolalanmış beyaz üniformalı subayları, beyazlı, siyahlı sivilleri, omuzlarıyla kolları çıplak kadınları, hepsini, hepsini tanır-
dı. Daha doğrusu bu tanıma, adaların ileri gelenlerinden birisi olmasın itibarıyla bir mecburiyetten ileri gelirdi.

Fakat tanımak başka, sevmek başkadır, hem asker karıları onu biraz korkutuyordu. Bunlar onun tanıdığı kadınlardan çok farklıydı. Percival Ford, yaşlı kadınlar, geçkin kızlar, kilisede tesadüf ettiği yahut kütüphane ve çocuk esirgeme kurumlarında kendisinden yardım isteyen ve fikir danışan yaşlıca son derece ciddi kadınlardan hoşlanır, onları üstün zekâsı, büyük serveti ve Havai ticaretinde muhafaza ettiği yüksek mevkiinin kudreti ile meşgul ederdi. Onlardan korkmazdı, çürücü cinsiyet bu kadınlarda müziç değildi. Asker kadınları açık omuzları, çıplak kolları, dik dik bakan gözleri, canlılıkları ve meydan okuyan kadınlıkları ile sinirine dokunuyordu.

Hayatı ciddiye almayan, içki ve sigara içen, bütün ömürlerinde klüfeden ve karıları kadar utanmazcasına yalnız etin hâkimiyetini kabul eden askerlerle de uyşamıyordu. Onlarla beraber bulunduğu zaman hem kendi rahatsız olur, hem de onları rahatsız eder ve bıyık altından güldüklerini, kendine acıdıklarını, yahut da mevcudiyetine güç tahammül ettiklerini hissederd.

Gerçekten Percival Ford'un kadınlarla olan ahablığı da erkeklerle olduğundan daha fazla değildi. Zaten kendisine bakılınca bunun sebebi açıkça görülürdü. Her ne kadar sağlam yapılı, ve hiç hastalanmamış, hattâ en ufak bir baş ağrısı bile çekmemiş olduğu belli ise de canlılığa eksikti. O uzun, dar yüzü, ince dudakları, zayıf yanakları ve küçük keskin gözleri hiçbir şey heyecanlandıramaz, tahrik edemezdi.

İnce, uzun ve gagayı andıran burnu gibi saman rengi düz ve sert saçları da hasıslığını ilân ediyordu. Soğukkanlılığı ona

hayatın birçok şeylerini inkâr ettirmiş, yalnız müfrit bir hak-sever olmasına yardım etmişti. Sadece doğru hareketler üzerinde düşünür ve çalışırdı. Daha basit bir çamurdan yaratılanlar için sevmek ve sevilmek ne kadar elzemse onun için de doğruluk o kadar elzemdi.

Terasla kumsalın arasında Algaroba ağaçlarının altında oturuyordu. Gözleri biran dansedenlerin üzerinde dolaştı, sonra başını köpüklü denize çevirdi. Suyun çarşaf gibi dümdüz sathından ufukta yanan Cenup başını (1) seyre daldı. Kadınların çıplak omuz ve kolları canını sıkıyordu. Bir kıza olsaydı buna katıyen müsaade etmezdi. Katıyen... Fakat düşüncesi tamamen bir dalgalıktan ibaretti. Bu kız evlât düşüncesi içinde hiçbir akls uyandırmadı. Hayalinde çıplak kollu, çıplak omuzlu bir kız evlât göremedi. Onun yerine uzak bir evlenme ihtimaline gülmüşedi. Otuz beş yaşındaydı ve aşkı hiç tecrübe etmemişti. O aşka romantik bir macera diye değil, hayvani bir his diye bakardı. Herkes evlenebilirdi. Pirinç ve şeker kamışı tarlalarında çalışan Çinliler ve Japonlar da evleniyorlardı. Hem de ilk fırsatta... Ona göre bunun sebebi onların hayat ölçüsünde çok aşağı olmalarıydı. Başka türlü yapamazlardı. Onlar işte bu subaylara ve karılarına benziyorlardı. Fakat kendisi için yapılacak daha başka ve yüksek vaâffeler vardı. O bütün insanlardan başkaydı. Hepsinden... Kendisi ile iftihar ediyordu. O fantazi bir aşkır değil, yüksek bir vazife telâkkisinin ve bir maksadın mahsulü idi. Babası aşk için evlenmemişti. Aşk Isaac Ford'un asla çekmediği bir akıl hastalığıydı.

Dinsizlere hayat götürmeye davet edildiği zaman evlenme hakkında ne bir düşüncesi ne de arzusu vardı. Aşk bahsinde baba oğul birbirlerine benziyorlardı. Misyonerler idare heyeti tutumluydu. New, England hayat şartlarına göre tartıp ölçtükten sonra evli misyonerlerin daha idareli ve daha tesirli olduğuna karar vermişti. O yüzden heyet Isaac Ford'la evlenmesi için emir vermişti. Bundan başka ona kendisi gibi evlenmek hatırından geçmeyen, dinsizlere Allahı tanıtmaktan başka hiçbir emell olmayan imanlı bir karı da bulmuştu. Birbirlerini ilk defa Boston'da gördüler. Hayat onları birleştirdi, her şeyi hazırladı, hafta sonuna kadar evlenmiş ve uzun bir yol-

(1) Cenup başı: Tam cennapta dört yıldızdan müteekkil bir grup, alt yıldızdan teşkil olan sâde doğru yıldızcı par-laklık asılır.

culuğa çıkmış bulunuyorlardı.

Böyle bir birleşmenin mahsulü olduğu için Percival Ford gurur duyuyordu. Yüksek olarak doğmuştu, kendini ruhani bir aristokrat telâkki ediyordu. Babası ile de övünüyordu ve bu onun ihtirası idi. Isaac Ford'un dik ve sert şekli gururunu alevlendiriyordu. Masasında Allahın bu askerinin bir mânia-türü, yatak odasında başvekilliği zamanında yapılmış bir portresi vardı.

Isaac Ford ilkin başvekillik sonra bankerlik etmişti; fakat mevkiye ve servete tamah ettiği için değil, sırf kendi misyonerlik menfaatlerine nafi olduğu için bu mevkiileri kabul etmişti. Alman, İngiliz ve ticaretle meşgul olan diğerleri Isaac Ford'un bu ticarî ruhaniyeti ile alay ettiler. Fakat o, oğlu hakkı biliyordu. Toprak mülkiyeti hakkında hiçbir fikri olmayan yerliler feodal sistemden birdenbire çıkıverince ellerinden dönüşmlerce arazi çıkarıyorlardı, Isaac Ford bundan istifadeye çalışan tüccar gürubu ile şikârının arasına girip bu toprakların çoğunu kendi mülkiyeti altına geçirdi. Tüccarlar bundan hoşlanmadılar. Fakat o, bu muazzam servete kendi malı gözü ile bakmadı; o, kendini Allahın bir hizmetkârı sayıyordu. Bunların varidatı ile mektepler, hastaneler, kiliseler yaptırdı. Şekerin yüzde kırk saf kâr getirmesi, kurduğu bankanın zengin bir demiryolu sermayedarı olması, dönümünü bir dolara aldığı elli dönümlük Oahu mer'asının her on sekiz ayda dönüm başına sekiz ton şeker getirmesi, bunların hiçbirisi onun kabahati değildi. Hayır, hakikatte Isaac Ford heykeli adliye sarayı önündeki I. Kamehameha'nın heykelinin yanına dikilecek bir kehanetandı. Isaac Ford artık yoktu, fakat o, onun oğlu, bu hayırlı işi onun kadar mahirane değilse bile onun kadar inatla yürütüyordu. Gözlerini tekrar terasa çevirdi. İçinden, sazdan eteklikli yerlilerin hayasızca oynadıkları Hula danslarıyla kendi ırkındaki kadımların yaptığı bu dekolte dansların arasında fark arastırdı. Mühim bir fark var mıydı? Yoksa bir derece meselesi miydi?

Bu suale cevap bulmaya çalışırken omuzuna bir el dokundu. "Merhaba, Ford, burada ne için var? Burası senin işin biraz fazla lâubali değil mi?"

Percival Ford ciddiyetle cevap verdi.

"Seyretmek bile beni sınırlandırıyor. Dr. Kennedy, oturamaz mısınız?"

Doktor Kennedy ellerini çırparak oturdu. Beyazlı bir Ja-

pon garson hemen koşup geldi. Kendi viski soda istedi, sonra ötekine dönerek: "Tabii size ne içeceğinizi sormuyorum."

"Fakat ben de bir şey içeceğim" dedi.

Doktor şaşkın şaşkın baktı ve garson bekledi, "Bir lunona ta getir oğlum."

Doktor bunu kendisine karşı bilhassa yapılmış bir şaka telâkki ederek güldü ve Hau ağacının altındaki caza doğru baktı.

"A, Aloha orkestrası" dedi. "Ben, onları salı akşamları HAVAİ otelinde çalışıyorlar zannediyordum. Patronla kavga ettiler, galiba."

Bir an gözleri gitar çalarak havaier şarkısı söyleyen birine dikildi. Ona bakarken yüzü ciddileşti ve arkadaşına döndüğü zaman suratı büsbütün asılmıştı.

"Buraya bak, Ford," dedi. "Artık Joe Garland'ı rahat bırakmanın zamanı değil mi? Biliyorum terfi komitesinin onu Amerika'ya göndermek teklifinin aleyhindeyiz, bu hususta çoktandır konuşmak istiyordum seninle. Böylelikle onun memleketten uzaklaşacağına sevineceğini zannedirdim. Takibatını bu yolda bitirmek iyi olurdu."

"Takibat mı?" Percival Ford sual tarzına kâğırlarını kaldırdı.

"Ne dersen de," diye Kennedy devam etti. "Senelerden beri bu zavallı mahlûku takip ettin. Kabahat onun değil. Bunu sen de kabul edersin."

"Kabahat onun değil mi?" biran Percival Ford'un ince dudakları sımsıkı kıtlendi. "Joe Garland zayıf ahlâklı ve haylazdı, hem daima sefihlin biri olmuştur."

"Fakat senin yaptığın gibi onu daima göz hapsine almak için bu bir sebep değildir. Baştan beri seni gözetliyorum. Kolejden dönüp de onu tarlalarında çalışır görünce ilk yaptığın iş kendisini yabancı bir Luna (1) gibi koymak oldu, sen milyonlarınla, o da ayda altmış dolarıyla..."

"İlk iş olarak değil," Percival Ford bir avukat ağzıyla ve komite mitinglerinde kullandığı tonla konuşuyordu. "Ona evveler ihtar ettim. Müfettiş onun muktedir bir Luna olduğunu söyledi. Çalışmasına muarız değildim. Muarız olduğum çalışma saati haricinde yaptıklarıydı. İşimi, onu kurmaya sarfettiğim zamandan daha çabuk bozdu. Akşamları Joe Garland'ın

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

(1) Luna: Havaî'de seker tarlalarında çalışan işçi.

âteğin gitar ve ukulele'sinin tamtamu, kuvvetli içkisi ve hula dansı varken, pazar derslerinin, gece ve dikiz derslerinin ne faydası olabilirdi. İhtar ettim, dinlemedi - hiç unutmam - bir gün barakalara baskın yaptım, akşam üstüydü. Onları görmeden evvel Hula şarkılarını ıttıyordum. Sonra ne gördüm biliyor musun? Bütün kızlar oradaydı, mehtapta hayasızca dans ediyorlardı, temiz yaşamasını ve doğru hareket etmesini öğretmek için çalıştığım kızlar... Arealarında üç kız vardı ki hatırlarım, misyoner mektebinden henüz mezun olmuşlardı. Tabii Joe Garland'ı derhal kovdum. Biliyorum, Hilo'da da vaziyet aynıydı, Mason'la Fiteh'i onu kovmaya razı edinceye kadar akla kararı seçtim. Fakat misyonerler bunu yapmamı istediler. Yolsuz hareketiyle onların işini bozuyordu.

Kennedy meydan okurcasına: "Daha sonra demiryolunda, senin demiryolunda çalışmaya başlayınca sebepsiz olarak gene kovdun."

"Öyle değil, onu evvelâ hnsusî büroma aldım ve yarım saat konuştum."

"Onu ehliyetsizlik bahanesiyle attın."

"Müsaade ederseniz, çirkin yaşayışı için."

Dr. Kennedy tırmalayıcı bir şekilde güldü.

"Hangi şeytan sana hem hâkim hem de jüri olmak hakkını verdi? Mal sahipliği sana, emrinde çalışanların ruhlarını kontrol hakkını veriyor mu? Ben senin doktorunum. Yarın ya viskiyi terkadersin yahut da çıkıp gidersin diyen formamı mı beklemeliyim? Poh. Ford, sen hayatı çok ciddiye alıyorsun. Bundan başka o, kaçakçılık belâsma kattığı zaman ki, o zaman senin emrinde değildi, sana haber yolladı ve para cezasını ödemen için rica etti, halbuki sen altı ay o kayahlıklarda çalışmasında ısrar ettin. Unutma o zaman Joe Garland'dan kaçtın. Onu yere vurdun, hem merhametsizce, halbuki senin mektebe geldiğinin ilk günü hatırlarım - Mektebimiz leyliydi, nehari talebe yalnız sendin - başlama seromonisinden geçmen lâzımdı. Üç defa yüzme havuzuna dalmak hatırlarsın, bu yeni talebeye yapılan muayyen bir seromoniydi. Sen kurtulmak istedin, yüzme bildiğini inkâr ettin, korkmuştun."

"Evet hatırlıyorum" Percival Ford ağır ağır itiraf etti. "Yalandı, çünkü yüzmesini biliyordum.. Fakat korkmuştum."

"Biliyor musun o zaman senin için kim dövüştü? Senden daha kuvvetle kim yalan söyledi ve senin yüzme bilmediğine

yemin etti? İlk batmadan sonra havuza atlayıp seni kim çekip çıkardı ve o zaman yüzme bildiğini anlayan çocuklar tarafından hemen hemen boğulmak derocesine geldin?"

Öteki soğuk soğuk, "Tabii biliyorum" diye cevap verdi. "Fakat çocukluktaki cömert bir hareket bütün hayat müddetince yanlış hareketleri affettirmez."

"Sana karşı hiçbir hata işledi mi? - Şahsına ve doğrudan doğruya - demek istiyorum."

"Hayır, vaziyeti kurtaran da bu ya, şahsi hiçbir garezim yok. Fena; hepsi bu, yaşayışı fena."

"Yani, yaşayış telâkkilleriniz ayrı." diye doktor sözünü kesti.

"Öyle kabul et, ehemmiyeti yok. Haylazın biri."

"Ne kadar işten attığını hesaba katarsan hakkı var."

"Ahlâksız."

"Oh, sus Ford. Temcit plâvı gibi aynı şeyi tekrarlama. Sen tam New England'lısın; Joe Garland yarım Kanaka (1). Senin kanın sulu; onunki sıcak. Senin hayat telâkkin başka; onunki başka. O bütün ömrünce gülüp şankı söyler, neşeli. kendini düşünmez, çocuk gibi ve herkesin dostu. Sence hayatı devreden bir ibadet tekerleği gibi geçiriyorsun, kimsenin dostu değilsin fakat hakseversin, senin içim hakseverler hak hususunda ancak seninle aynı fikirde olanlardır. Aksini de kim iddia edebilir? Sen papaz gibi yaşıyorsun. Joe Garland iyi bir insan gibi yaşıyor. Hanginiz hayattan daha fazla faydalanyor? Biliyorsun, yaşamak için hayattan bir karşılık bekliyoruz. Bu karşılık çok az olursa, yaşamaktan bile vazgeçiyoruz. İnan bana bütün makûl intiharların sebebi budur. Joe Garland senin hayattan aldığı karşılıkla yaşayacak olsaydı muhakkak ki ölürdü. Görüyorsun ki o başka türlü yaratılmış. Onun şankı ve aşk olan karşılığı ile yaşayacak olsaydın sen de ölürdün."

"Affedersiniz, sehvet" diye sözünü kesti.

Dr. Kennedy gülümsedi.

"Sizin için aşk üç harften ibaret ve mânasını yalnız lûgatten çıkardığınız bir kelime, fakat aşk; gerçek aşkı, insana heyecan veren tatlı aşkı sen bilmezsin. Seni ve beni, erkeği ve kadını Allah yarattıysa, bana inan, aşkı da yaratan Allah'tır. Fakat asıl mevzuumuza gelelim. Artık Joe Garland'ın pe-

(1) Kanaka: Havalı adası yerlilerine verilen isim.

gini bırak. Sarra yakışmaz. Hem bu hainliktir. Sana yakışacak şey ona elini uzatmaktır."

"Neden sen değil de ben? Neden sen elini uzatmıyorsun?"

"Ben uzattım. Şimdi de uzatıyorum, onu yollamak için terfi komitesinin teklifini reddetmemeni temin etmeğe uğraşıyorum. Mason ve Fitch'in yanında Hilo'da ona bir iş buldum. Daha evvel ona yarım düzine iş buldum. Hepsinden sen kovdun onu. Artık onu bırak. Şunu unutma: ona biraz samimiyet göstermek seni kıymetten düşürmez. Başkasının hatâsını Joe Garland'a yüklemek doğru bir şey değil; biliyorsun ki bunu, herkesten çok sen düşünmelisin. Bu hem ayıp hem de günahdır."

"Anlıyamıyorum" diye Percival Ford cevap verdi. "Kendi kendine bir şeyler kuruyorsun ve Joe Garland için şahsi bir mesuliyetsizlik nazariyesi meydana getiriyorsun. Fakat onun yanlış hareketlerinden hangi nazariye beni mesul tutar anlayamıyorum."

"Fikrimi takip edememen bir anlamamazlıktan gelme, yahut da sadece hoslanmama meselesi zannederim." diye Dr. Kennedy söylendi. "Bazı şeyleri bilmemezlikten gelmek cemiyet namına iyi bir şeydir ama sen daha ileri gidiyorsun."

"Bilmemezlikten geldiğim nedir, Allah aşkına söyle."

Dr. Kennedy kızdı. Cevap verdiği zaman yüzünü viski sodanın verdiği kızılıktan daha koyu bir kırmızılık kaplamıştı.

"Babanın oğlu."

"Ne demek istiyorsun?"

"Elinin körü, bundan daha açık söylenmez. Fakat, madem ki ısrar ediyorsun, pekâlâ. Joe Garland, Isaac Ford'un oğlu ve senin kardeşindir."

Percival Ford, sıkılmış ve üzgün bir ifade ile sessiz kaldı. Kennedy, tecessüsle onu süzüyordu. Dakikalar yavaş yavaş geçtikçe gühelendi ve ürperdi.

"Allahım" diye bağırdı. "Bilmiyor muydun yoksa?"

Percival Ford cevap vermedi, yanaklarının rengi uçmuştu.

"Korkunç bir şaka." dedi. "Korkunç bir şaka."

Dr. Kennedy kendine gelmişti.

"Herkes biliyor." dedi. "Sen de biliyorsun zannediyordum, mademki bilmiyordun öğrenme zamanı geldi ve bu fırsatın çıkmış olmasına memnunum. Joe Garland'la sen kardeşsiniz -yarın kardeş-".

Ford: "Yalan" diye bağırdı. "Joe Garland'ın annesi Eliza Kunilio idi." (Dr. Kennedy başını eğdi) "Havuzu, ördekleri ve taro tarlası ile onu gayet iyi hatırlıyorum. Babası tahliisiye kaptanı Joseph Garland'dı. (Dr. Kennedy başını salladı) "Daha iki üç yıl önce öldü. Sık sık sarhoş olurdu. Joe Garland a-yıf ahlâkını işte ondan aldı. İşte ona kalan miras."

Kennedy biraz sustuktan sonra,

"Demek sana kimse söylemedi." diye hayretle mırıldandı.

"Dr. Kennedy, böylece geçip gitmesini istemediğim müthiş bir şey söylediniz. Ya bunu ispat edersiniz, yahut da, yahut da..."

"Kendin ispat et. Dön de ona bir bak. Yandan gözüküyor. Burnuna bak Isaac Ford'un aynı, seninki de onun ince bir kopyası. Bak, hatlar daha kalın fakat hepsi aynı."

Percival Ford, hau ağacının altında şarkı söyleyen meleze baktı ve garip bir ışıktaki kendi hayaletine bakıyormuş gibi oldu. Bütün hususiyetlerinde hatâsız bir benzerlik vardı. Yahut da, kendisi bu dolgun adaleli ve güzel yapılı adamın hayaletiydi. Kendi simasının ve bu adamın simasının şekli Isaac Ford'un aynıydı. Bunu kendine kimse söylememişti. Isaac Ford'un yüzünün bütün hatlarını biliyordu. Babasının minyatürleri, portreleri ve fotoğrafları teker teker gözünün önünden geçiyordu. Orada burada tekrar tekrar benzerlikler ve müphem benzerlikler görüyordu.

Isaac Ford'un sert hatlarını böyle müphem ve hassas olarak tekrar meydana getirmek şeytanın işiydi. Şarkıcı onlara dönünce, Percival Ford, bir an Joe Garland'ın yüzünden ölmüş babası kendine bakıyor zannetti.

Dr. Kennedy'nin "bu bir şey değil" diyen sesini güçlükle duyabildi. "Eskiden buraları karıştı. Bunu biliyorsun. Bunu bütün hayatınca gördün. Gemiciler, kraligelerle, prenseslerle ve daha bilmem kimlerle evlenirlerdi. Bu adalarda dâima olan şeylerdi."

"Fakat babam için olağan şey değil."

"İşte," Kennedy omuzlarını silktili. "Hayatın cilveleri. İhtiyar Isaac Ford muhafazakâr ve sert tabiatlıydı ve eminim ki, bu hareketini kendisine bile izah edememiştir. Bunu kendisi de senden fazla anlamamıştır. Hayatın cilvesi, hepsi bu kadar ve şunu da unutma Ford. Isaac Ford'un damarlarında bir damla serkeş kanı vardı ve Joe Garland bunu tevarüs etti, hepsini. İşte hayatın cilvesi. Halbuki sen Isaac'ın otoriter tarafı-

mı tavarüs ettin. Senin uyusuk, intizamlı, disiplin sever olman Joe Garland'a kızmak için bir sebep değildir. Joe Garland senin yaptığın işi altüst ettiği zaman, iki tarafınkinin de Isaac Ford olduğunu hatırla, bir eliyle yaptığını öteki eliyle bozuyor. Sen Isaac Ford'un sağ elisin diyelim; Joe Garland da sol eli."

Percival Ford cevap vermedi ve Dr. Kennedy unuttuğu viski sodasını sükûnetle bitirdi. Karşıda keskin bir otomobil kornası öttü.

Dr. Kennedy kalkarken söylendi:

"İşte makine, kosmam lâzım, sizi sarstığımdan dolayı müteessirim, fakat aynı zamanda memnunum da, şunu biliyorum ki Isaac Ford'un serkeş kanı çok azdı, Joe Garland bunun hepsini aldı. Bir şey daha. Eğer babamın sol eli seni gücendirirse bu eli koparıp atma. Hem Joe iyi adamdır. Açık söyleyeyim, eğer iktizaden birini kimsesiz bir adada beraber yaşamak için tercih etmem icap etseydi Joe'yu seçerdim."

Çıplak bacaklı çocuklar etrafta koşuyor, otlarda yuvarlanıyorlar. Percival Ford onları görmüyordu. O gözlerini hau ağacının altındaki şarkıcıya dikmişti. Hattâ bir defasında daha iyi görebilmek için vaziyetini bile değiştirdi.

Sahil otelinin kâtibi ihtyarlaktan iki büklüm bir vaziyette ayaklarını sürüyerek yanından geçti. Bu adam kırk senedir adalarda yaşıyordu. Percival Ford ona işaret etti. Kâtip Percival Ford tarafından kendisinin çağırılmasına şaşırarak hürmetle yaklaştı.

"John," dedi. "Bana biraz malûmat vermeni istiyorum, oturmaz mısınız?"

Kâtip bu âni iltifattır şaşırma bir durumda acemice oturdu ve teessürlü bir tavırla mırıldandı:

"Peki efendim, teşekkür ederim."

"John, Joe Garland kimdir?"

Kâtip ona baktı, yutkundu ve ses çıkarmadı.

"Söyle" diye Percival Ford emretti. "Kimdir?"

Öteki nihayet:

"Benimle şaka ediyorsunuz efendim," diyebildi.

"Ciddi söylüyorum."

Kâtip geriledi,

"Biliyorsunuz demek."

"Bilmek istiyorum."

"O sizin...," John sustu ve yardım ister gibi etrafına bakındı.

*Başkasına sorsanız daha iyi olmaz mı? Herkes sizin bil-

diğinizi zannediyor. Biz daima sanıyorduk ki..."

"Evet, devam et."

"Biz daima sanıyorduk ki, onu rahat bırakmamanız hep bu yüzden."

Isaac Ford'un fotoğrafları, minyatürleri oğlunun kafasında toplanıyor ve etrafındaki havada Isaac Ford'un ruhu dolaşıyor gibi oluyordu. Kâtibin:

"İyi geceler temenni ederim efendim," dediğini ve sürüklenerek uzaklaşmağa başladığını gördü. Birdenbire:

"John!" diye seslendi.

John geri döndü ve yanına oturdu. Yüzüne bakıyor, sinirli sinirli dudaklarını ısıırıyordu.

"Daha bir şey söylemedin."

"Hâ, Joe Garland için mi?"

"Evet, Joe Garland için, kimdir o?"

"Kardeşiniz efendim, herkesin söylediği gibi."

"Teşekkür ederim, John, gecen hayrolsun."

"Bilmiyor muydunuz?" Çetin noktayı atlattığı için artık çekinmiyerek sordu.

"Teşekkür ederim, John, gecen hayrolsun."

"Evet, efendim, teşekkür ederim efendim. Galiba yağmur yağacak. Geceniz hayrolsun."

Yalnız mehtap ve yıldızla dolu açık semaden, bubar serpintisi gibi ince ve hafif bir yağmur indi. Buna kimse aldırmadı. Çocuklar çıplak bacaklarla otlar üzerinde koşarak ve kumlara atlıyarak, oyunlarına devam ettiler. Birkaç dakika sonra yağmur dindi. Cenubî şarkide kara bir leke gibi, keskin hatlı (Diamond head) tepesinin silüeti görünüyordu. Arasına köpüklü dalgalar, köpüklerini kumların üzerinden çimenlere kadar gönderiyorlar ve uzakta birer benek gibi mehtapta yüzenler görünüyordu. Şarkıcıların yavaş yavaş sesleri kesildi. Sessizlik içinde ağaçların altından isterik bir kadın kabbahası yükseldi. Bu Percival Ford'u yerinden sıçarttı ve Dr. Kennedy'nin cümlesini hatırlattı. Aşağıda kumsala çekilen kano'ların yanında bir çok erkek, kadın ve rehavetle eğilmiş, sülük gibi kanakalar gördü. Kadınlar üzerlerine birer beyaz kap almışlardı. Böyle beyaz bir kapın üstünde başını bir kadının omuzuna dayamış kano dümençisinin esmer başını gördü. Daha aşağıda, kumsalın denizle birleştiği yerde yanyana yürtüyen bir kadınla bir erkek vardı. Terasa yaklaştıkları zaman kadının ell göğsüne yükseldi, orada sarılı olan kolu itti, ve yanın-

dan geçerken Percival Ford'a başıyla selâm verdi. Bu tanıdığı bir binbaşının kızıydı. Bütün bu görünüş, geniş mânalı cümle belki de olduğu gibi hayattı. Karanlık Algoroba ağacının altından isterik kadının kahkahası tekrar duyuldu. İskemlenin yanında, Japonyalı bir dadı ve azarlıyarak yatırmaya götürdüğü çıplak bacaklı bir çocuk geçti. Sarkıcıların sesleri yavaş yavaş söndü ve havayen aşk şarkısı başladı. Subaylarla kadınlar birbirine sarılmışlar terasta kayarak dönüyorlardı. Algoroba ağacının altındaki kadın tekrar güldü.

Percival Ford bütün bunlardan hoşlanmıyarak bakıyordu. Kadının isterik kahkahası, kapın üzerindeki dümencinin başı kumlukta yürüyen çift, danseden subaylar ve onlarla beraber han ağacının altında şarkı söyleyen kardeşi, bütün bunlar onu tahrik ediyordu. Bilhassa onu tahrik eden, gülen kadın olmuştuktu. Beyninde birtakım tuhaf düşünceler belirdi. Isaac Ford'un oğluydu ve Isaac Ford'a olan kendisine de olabılırdi. Bu düşünce üzerine kızardığını yanaklarındaki harareten hissetti ve müthiş bir utanç duydu. Kanında olan şeyden korktu. Bu birdenbire babasının cüzamlı olduğunu ve kendi kanında da bu müthiş hastalığın bir zerresini taşımak ihtimali olduğunu duymak gibi bir şeydi. Isaac Ford, Allahın sert askeri, ihtiyar riyakâr! Onunla herhangi bir gemici arasında ne fark vardı? Percival Ford'un övündüğü bütün hayaller şimdi kafasının içinde yıkılıyordu.

Saatler geçiyor, askerler gülüyor, dans ediyor, yerli orkestra çalmakta devam ediyordu. Percival Ford, üzerine çöken sert ve ezici kâbus ile mücadele ediyordu. Yorgun bir adam hâli ile, dirseği masanın üstünde, başı ellerinin içinde eğilmiş sessizce dua etti. Dans aralarında, subaylar siviller ve adamları telaşla ona koşuyorlar, mutad üzere birgeyler fısıldıyorlar, onlar tekrar terasa döndükleri zaman Percival düşüncesini kaldığı yerden alıp mücadelesine devam ediyordu. Muhayyecesindeki Isaac Ford'un mahvolan idealini tamir etmeye başladı. Kırılanları yapıştırmak için kurnaz ve müsamahalı bir mantık kullandı. Bu mantık egoistlerin beyin laboratuvarlarında daima bulunan cinstendi ve iyi netice verdi. Babasının etrafındakilerden daha iyi bir çamurdan yapıldığı sabıttı. Fakat ihtiyar Isaac henüz tekâmül devresinde idi, halbuki o, Percival Ford kemale ermişti. Bunu isbat etmek için de babasının muhayyecesindeki eski itibarını iade etti, aynı zamanda kendisini de yükseltti. Kendi küçük varlığı müthiş nisbette büyü-

dü. Bu günahı mazur görecek kadar büyüdü. Bu düşünce ile ateglendi. Isaac Ford büyük adamdı, fakat kendisi daha büyüktü. Çünkü Isaac Ford'u affedebiliyor, hattâ şimdi eskisi kadar mukaddes olmamakla beraber, onu yine hafızasındaki eski yerine iade edebiliyordu. Isaac Ford'un bir tek yanlış adımının neticesini bilmemezlikten gelmesini bile alkışladı. Pekâlâ kendi de bilmemezlikten gelecekti.

Dans artık bitiyordu. Orkestra "Aloha Oe" yi bitirmiş e- ve gitmeye hazırlanıyordu. Percival Japonyalı garsonu çağır- mak için elini çırpı.

"O adama söyle kendisini görmek istiyorum." ve Joe Garland'ı göstererek "Söyle hemen buraya gelsin," dedi.

Joe Garland yaklaştı ve hürmetle bir kaç adım uzakta dur- du. Elinde taşıdığı gitarla sinirli sinirli oynuyordu, öteki otur- masını söylemedi.

"Sen benim kardeşimsin," dedi.

"Evet, bunu herkes biliyor," diye gashın bir tonla Joe ce- vap verdi.

Percival Ford:

"Evet öyleymiş," diye kısık bir sesle söylendi. "Fakat bu aksamı kadar ben bilmiyordum."

Yarım kardeş bunu takip eden sessizlik içinde huzursuz- lukla bekledi. Bu zaman zarfında Percival Ford soğukkanlılık- la ikinci sözünü düşündü.

"Mektebe ilk geldiğim günü, çocukların beni suya attık- larını hatırlıyor musun?" diye sordu. "Niçin benden tarafa oldun "

Yarım kardeş şakılğan bir tavırla gülümsedi.

"Bildiğin için mi?"

"Evet, onun için."

"Fakat ben bilmiyordum." Percival aynı kısık sesle nu- rıldandı.

Üvey kardeş:

"Evet," dedi. Yine sükût. Garsonlar terasdaki ışıkları sön- dürmeye başlamışlardı.

"Biliyorsunuz... Şimdi." diye üvey kardeş ilâve etti.

Percival Ford kollarını çattı, sonra tetkik eden bir vazı- yette ötekine baktı.

"Bir daha dönmemek üzere adaları tonketmek için ne ka- dar istersin?" diye sordu.

Joe Garland:

"Sığındığım, kendime yurt edindiğim memleket burası. Başka memleketler soğuk, başka yer bilmiyorum. Burada birçok dostlarım var. Başka yerlerde (Aloha, Joe'cuğum) diyen bir tek ses duymayacağım."

Percival Ford:

"Bir daha geri dönmemek üzere dedim!" diye tekrarladı. "Alameda gemisi yarın San-Fransiskoya hareket ediyor."

Joe Garland şaşırmişti.

"Ama neden?" diye sordu. "Şimdi kardeş olduğumuzu biliyorsunuz artık."

"Bunun için," diye Percival cevap verdi. "Senin de söylediğin gibi bunu herkes biliyor. Yaptığının değerini vereceğim."

Joe Garland'ın acemiliği ve mahcubiyeti kayboldu.

"Gitmemi mi istiyorsunuz?" diye sordu.

"Gitmeni ve bir daha dönmemeni istiyorum."

Bir şimşek gibi parlayıp, geçen bir an içinde Percival Ford kardeşinin, üzerinde bir dağ gibi büyüdüğünü ve kendisinin mikroskobik bir ehemmiyetsizlikle küçülüp bücürleştiğini hissetti. Fakat bir insanın kendisini hakiki halinde görmesi ıstırap vericidir ve kendisini böyle gören bir insan için uzun müddet bu görüşle yaşamak mümkün değildir. Percival Ford yalnız bu kısacık an içinde kendini hakiki şekliyle gördü.

"Dediğim gibi, zahmetinin değerini ödeyeceğim. Üzülme-yeceksin. İyi para vereceğim."

"Peki" dedi Joe Garland. "Gideceğim". Uzaklaşmak için döndü.

"Joe!" diye Percival Ford seslendi. "Yarın sabah avukatı-mı gör. Gidiş için beşyüz ve uzakta kaldığın müddetçe her ay yüz."

Joe Garland yavaşça:

"Çok nazıksınız," diye cevap verdi. "Çok âlicenapsınız. Fakat zannederim paranızı alamıyacağım. Yarın sabah Alameda ile hareket ediyorum."

Uzaklaştı, fakat Allahaismarladık demedi.

Percival Ford ellerini cırttı ve Japonyalıya:

"Garson bir limonata" dedi. Sonra limonatasını içerken memnuniyetle uzun uzun gülümsedi;

CÜZAMLI KOOLAU

"Hasta olduğumuz için hürriyetimizi elimizden alıyorlar. Kanunı itaat ettik. Hiç bir suç işlemedik. Buna rağmen bizi hapsediyorlar. Molokai'nin bir hapishane olduğunu hepiniz bilirsiniz. İşte Niuli, yedi yıl önce kızkardeşini Molokai'ye göndermişlerdi. O zamandan beri onu bir daha görmedi, göremeyecek de. Ölünceye kadar orada kalmaya mahkûm. Bu kızkardeşinin arzusu değil, Niuli'nin arzusu da değil. Bu memleketi idare eden beyazların arzusu. Bu beyazlar da kim oluyor?"

"Bunların kim olduklarını pekâlâ biliyoruz. Bunu babalarımızdan ve dedelerimizden dinledik. Kuzu gibi, sâkin ve tatlı tatlı konuşarak geldiler. Tatlı konuşmaya mecburdular. Çünkü biz onlardan hem daha kalabalık, hem de kuvvetliydik ve bütün adalar bizimdi. Dediğim gibi tatlı tatlı konuştular. Gelenler iki kısımdı. Bir kısmı bize Allah hakkında vaaz vermek için, ötekiler de bizimle ticaret yapmak için müsaademizi, lütfkâr müsaademizi istediler. Bu başlangıç. Bugün bütün adalar onların. Bütün toprak, bütün sığırlar, herşey onların. Allah hakkında vaaz edenler, Roma vaizleriyle birleşti ve her biri birer şef oldu. Şimdi krallar gibi çok odalı evlerde oturuyorlar, sürü sürü hizmetçileri var. Hiç bir şeyi olmayanlar her şeye sahip, siz ben, yahut her hangi bir Kanaka (1) aq kalırsa alay ederler ve, "Peki niçin çalışmıyorsunuz? İşte tarlalar" derler."

Koolau sustu. Elini kaldırdı, kemikleri fırlanmış eğri bûğrütü parmaklarıyla siyah saçlarının üzerindeki parlak yaban gülü çelengini düzeltti. Mehtap her yerli gümüşü bir renkle yıkıyordu. Gece sakirdi. Koolau'nun etrafında oturup onu dinleyenler büyük bir harpten arta kalan insan enkazını andırıyordu. Yüzleri vahşiydi. Şurada bir suratla burun yerine koca bir oyuk, ötede eli çürüyüp düşmüş bir kol koçanı. Bu harap insan yığını kadın, erkek otuz kadardı. İnsan içinden kovulmuş ve üzerlerine hayvan damgası vurulmuş otuz kişi. Başlarında çiçek çelenkleri, kokulu ve ısıklı gecede oturuyorlardı. Koolau'-

(1) Kanaka, Malezya veanında adaklara verilen isim.

nun nutkunu tasvip mahiyetinde dudaklarından tuhaf gürültüler ve gırtlaklarından hırıltılar çıkıyordu. Bunlar bir zaman kadın ve erkektiller. Şimdi ise birer ucûbe. Yüz ve şekli itibarile insanlığın kaba birer karikatürü, çirkin bir şekilde sakatlanmış, bükülmüş ve cehennemde binlerce sene ıskence çekmiş gibi görünüyordular. Elleri, eğer varsa, birer yırtıcı pençe gibiydi. Çehreleri korkunçtu. Sanki hayat makinesiyle oynayan deli bir tanrı tarafından ezilmiş, berelenmişti. Orada burada dell tanrının yarım yamalak karıştığı şekiller vardı. Bir kadın bir çift korkunç çukurdan sıcak yağlar döküyordu. Bir zamanlar bu çukurlarda onun gözleri vardı. Bazıları acı çekiyor, göğüslerinden iniltiler çıkarıyor, bazıları da ciğerleri yırtılıyormuş gibi öksürüyordu. İki tanesi alıktı, fena yapılı iki büyük maymuna benziyordu; hattâ bir maymun bile bunların yanında son derece biçimli kalır. Başlarında baygın kokular saçan, altın çiçekli taçlarla mehtapla böğürüyor, karışık birşeyler söylüyorlardı. Kulak memesi yelpaze gibi omuzuna sarkmış birisi, kızıl, portakal rengi muhtesem bir çiçek yakaladı ve onunla her hareketinde kalkıp inen muazzam kulağını süsledi.

İşte Koolau bütün bunların kralı, burası da onun krallığıydı. Tepelerinde yaban keçileri dolayan, etrafı kayalar ve uçurumlarla çevrilmiş çiçekli bir geolit, üç tarafı ekvator nebatatlarından rengârenk kuntaslarla işlenmiş ve mağara mezbahalleriyle delinmiş korkunç kaya duvarları. Bu mağaralar Koolau'nun teb'asının inleridir. Gerisi müthiş bir uçurum ve ta aşağıda eteklerinde okyanus dalgalarının köpürüp gürlediği daha alçak tepelerin dorukları.. İyi havalarda Kalalau vadisinin kapısı olan bu kayalık sahile vapur yanaşabilir. Fakat havanın çok iyi olması lâzımdır; soğukkanlı bir dağcı kumsaldan Kalalau vadisinin tepesine kadar tırmanabilir, fakat böyle bir dağcı son derece metin olmalı ve keçi yollarını da iyi bilmelidir. Asıl mucize, Koolau'nun teb'asını teşkil eden bu insan enkazının sefaletlerini bağ döndürücü keçi yollarından bu elde edilmez noktaya kadar sürükleyebilmeleri idi.

Koolau: "Kardeşler," diye devam etti.

Fakat maymuna benzeyenlerden biri kudurmuş gibi keskin bir ses çıkardı. Koolau bu tiz kahkahanın kayabıklara çarparak sessiz gecede uzaklardaki aksi kayboluncaya kadar bekledi.

"Kardeşler; tuhaf değil mi. Toprak bizimdi ya şimdi bizim değil. Bize bu Allah ve Roma valizleri toprağımıza karşılık

olarak ne verdiler? Hiç biriniz bir dolar ,yalnız bir dolarcık al-
dınız mı? Bize, sadece karşılık olarak toprakta çalışmamızı
söylüyorlar, bizim zahmetle yetiştirdiklerimiz de onların ola-
cak. Halbuki eskiden çalışmaya mecbur değildik; şimdi has-
ta olduğumuz için de hürriyetimizi ellinizden alıyorlar."

"Hastalığı kim getirdi Koolau?" diye Kiloliana sordu.
Kiloliana zayıf fakat sabırlı bir adamdı. Yüzü, gülen Par'a
o kadar benziyordu ki insan gayri ihtiyari ayaklarına bakm-
ca insan ayağı yerine keçi yağı görmeği bekliyordu. Vücudu
sakat ve yaralıydı. Ama gene de hepsinden daha cüretli bir
tırmanıcıydı. Bütün keçi yollarını bilen ve Koolau ile sefil ma-
yetini Kalalau inzivasına getiren işte bu adamdı.

Koolau:

"Hah, iyi bir sual," diye cevap verdi. "Bir zamanlar atla-
rımızın otladığı fersahlarca uzayan mer'alardaki şeker kamı-
şı tarlalarında biz çalışmayınca deniz aşırı memleketlerden
Çinli esir getirdiler ve onlarla beraber, bugün ıstırap çektiğimiz
ve bu yüzden Molokai'de hapse mahkûm olduğumuz, Çinli
hastalığı da geldi. Biz Kana'i'de doğduk. Öbür adalara gittik,
öteye beriye seyahat ettik, Oahu'ya, Maui'ye, Havai'ye, Hono-
lulu'ya. Fakat her sefer yine Kana'i'ye döndük. Niçin döndük?
Bunun sebebi olmalı? Çünkü Kana'i'yi seviyoruz. Bir burada
doğduk, burada yaşamak ve burada öleceğiz, eğer aramızda
korkaklar yoksa, zaten böylelerini istemiyoruz. Bunlar Mo-
lokai'ye lâym. Şayet böyleleri varsa, burada kalmasınlar. Yarın
askerler karaya çıkacaklar. Korkaklar aşağı, onların yanına
gitsin, hemen Molokai'ye gönderirler. Bize gelince, biz burada
kalıp savaşacağız; emin olun ki, ölmeyeceğiz. Silâhımız var,
insanların birer birer ve sürünerek geçmesi lâzım gelen dar
geçitleri biliyoruz. Bir zamanlar Niihau'da kovboyluk yapan
ben, Koolau, tek başıma bin kişiye karşı geçidi tutabilirim. İş-
te Kapalei, eskiden hakimlik yapmış, namus sahibi bir adam,
şimdi siz ve benim gibi kapana kısılmış fare; onu dinleyin,
o akıllıdır.

Kapalei ayağa kalktı. Bir zamanlar hâkimlik etmişti. Pu-
nahou'da koleje gitmiş, Lordlarla, şeflerle, tüccarların ve miş-
yonerlerin menfaatlerini koruyan istilâcıların mümessilleriyle
aynı sofrada yemek yemişti. Kapalei işte böyle bir adamdı.
Fakat şimdi Koolau'nun dediği gibi kapana kısılmış fare, ka-
nun harici bir mahlûktu ve insanlığın feci çamurunda o ka-
dar derine batmıştı ki, artık kanunun içinde veya dışında ha-

reket etmek ona vız geliyordu. Açık burun delikleri ve kılız kaşlarının altındaki kapaksız gözlerinden maada yüzü şekilsizdi.

"Belâ çıkarmıyalım," diye söze başladı. "İstedüğümüz rahat bırakılmamızdır, eğer bizi rahat bırakmazlarsa o zaman kababet onların, cezası da... Gördüğünüz gibi parmaklarım gitti." Herkesin görmesi için parmaksız ellerini kaldırdı. "Ama şahadet parmağımın mafsahı duruyor ve yanında diğer parmaklarım mevcut olduğu günlerdeki kadar maharetle tetik çekebilir. Kana'i'yi seviyoruz. Burada yaşayalım, yahut burada ölelim. Fakat Molokai hapishanesine gitmeyelim. Hastalık bizim değil. Biz günah işlemedik. Allah ve Roma valzleri, hastalığı çalınmış tarlalarda çalışan Çinli esirlerle getirdiler. Ben hâkimlik ettim. Kanunu ve adaleti bilirim ve yine ben size, başkasına ait toprağı çalmanın, ona Çinli hastalığı ayılayanın, sonra da onu müebbet hapse mohkûm etmenin adaletsizlik olduğunu söyleyebilirim." Koolau:

"Hayat kısa ve günleri sancılarla dolu," dedi. "Bırakın içelim, dansedelim ve elimize fırsat geçmişken neş'elenelim."

İnlerin birinden kırbalar çıkarıldı ve etrafa dağıtıldı. Bunlar Ti nebatı kökünün keskin özü ile doluydu. Maylin ateşi vücutlarında dolayıp beyinlerine çıkınca, yalnız bir zamanlar gerçek birer erkek ve kadın olduklarını unuttular, çünkü şimdi bir kere daha gerçek erkek ve kadın olmuşlardı. Açık göz çukurlarından sıcak yaşlar akan kadın, Ukalili'nin tellerini okşarken ve eski insanların dünyasındaki karanlık ormanların derinliklerinden gelir gibi vahşi bir aşk şarkısının nağmelerinde sesini yükseltirken, hayatla dolu, sahici bir kadın olmuştur. Mütehakkim ve kandırıcı sesi ile hava hafif hafif titriyordu. Kiloliana, bir hasırın üzerinde, kadının şarkısına ayak uydurarak dans ediyordu. Dansı hatasızdı ve bütün hareketlerinde aşk vardı. Yanında ağır kalçaları ve cömert göğsü hastalıktan çürümüş yüzüne yalancı bir mâna veren bir kadın oynuyordu. Bu, dans, yaşayan ölümün dansıydı. Eksilen vücutlarına rağmen hayatı hâlâ seviyor ve istiyorlardı. Görmeyen gözlerinden sıcak yaşlar akan kadın durmadan aşk şarkısı söyledi, sıcak gecede aşk dansı yapanlar durmadan oynadı, ve durmadan kırbalar etrafta doladı; tâ hepsinin beyininde hatıra ve arzu kurtları canlanıncaya kadar. Hasırın üstünde kadınla beraber ince bir kız da dans ediyordu. Bu kızmın yüzü çok güzeldi ve henüz bozulmamıştı, fakat kalkıp inen

büyük kolları hastalığın tahribatını gösteriyordu. Ötede iki budala hırıldıyarak, homurdanarak ve garip sesler çıkararak, birbirinden ayrı; bir zamanlar hayat kendilerini nasıl bozmuşsa onlar da şimdi kaba, hayali ve bozuk bir aşk taklidi yaparak dansediyorlardı. Birdenbire aşk şarkısı yarıda kaldı, kır-balar indirildi, dans edenler durdu. Bütün gözler, soluk bir hayal gibi mehtaplı havada, uçurumun alt tarafında, denizden parlayan ışığa dikildi.

Koolau: "Askerler!" dedi. "Yarın kavga var, hazır olmak için uyuyup dinlenmek lâzım."

Cüzamlılar itaat ederek kayalıktaki inlerine süründüler. Koolau yalnız kaldı. Silâhı dizleri üzerinde, tâ aşağıda sahile yanan gemilere bakarak, mehtaplı gecede hareketsiz oturdu. Sığınak olarak Kalalau vadisinin ucunu seçtiklerine iyi etmişlerdi. Duvar gibi dik kayalara giden arka geçitleri bilen Kili-hiana'dan başka, kimse buraya çıkamazdı. Meğerki bıçak sırtı olan bu yerden geçmesinler. Bir geçit doksan metre uzunluğunda, ve en geniş yeri otuz santimden daha dardı. İki tarafı uçurundu, sağa yahut sola bir kayma ölüm demektir. Fakat bir kere de geçildi mi, insan kendini hakiki bir cennette bulurdu. Sarmaşık kümeleri halinde, kayalardan dalgalanarak, bo! eğretilti otu ve orkide serpintileri yarıklara dökülerek karma karışık bir yeşillik manzarayı tamamlıyordu. Koolau'nun hüküm sürdüğü aylardan beri, kendisi ve adamları bu orman ve nebatlarla mücadele ediyorlardı. Vahşi çiçeklerle tıkanan orman, yabancı olarak büyüyen muz, portakal ve Hint kirazından temizlenmişti. Küçük patikalarda ararotlar büyümüştü. Toprakla örtülmüş taş setlerde fil kulağı ve karpurlar çıkmıştı. Güneşin nüfuz edebileceği her açıklıkta altın gibi meyvalarla yüklü papla ağaçları...

Koolau bu sığınağa kumsalın yanındaki daha alçak vadi-den sürülmüştü. Eğer buradan da sürülecek olursa, teb'ası ile beraber daha içrele, karışık tepeler arasındaki gizli çukurlara çekilebilirdi ve şimdi tüfeği ile uzanmış, yapraklardan örülmüş bir perdenin arasından kumsaldaki askerleri gözli-yordu. Ayna gibi güneşi aksettiren büyük silâhları olduğuna dikkat etti. Bıçak sırtı gibi olan geçit tam önündeydi. Bu geçide doğru sürünerek tırmanan insan lekelerini görebiliyordu. Bunlar askerler değil, polislerdi. Eğer bunlar muvaffak olmazsa o zaman oyuna askerler girecekti.

Büyük eliyle tüfeğin hamlusunu oksadı ve gölgelerin vu-

zuhla görünmesini bekledi. Niihau da bir vahşi eğir avcısı kadar silâh atmasını öğrenmişti ve o adada nişancılıktaki mahareti unutulmıyordu. Tırmanmaya uğraşan insan benekleri yaklaşıp büyüyünce mesafeyi tahmin etti, ateş hattına dikey olarak esen rüzgârın kursunu yolundan ne kadar saptıracağını kararlaştırarak kendi hizasından bu kadar aşağıda bulunan hedeflere isabet ihtimalini hesapladı, fakat ateş etmedi. Polisler geçidin başlangıcına yetiginceye kadar varlığını belli etmedi. Sonra kendini göstermeden fundalıklardan:

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

Mavi gözlü bir Amerikalı olan, yerli polis teşkilâtının reisi:

"Cüzamlı Koolau'yu" diye cevap verdi.

"Gerî dönün!"

Adamı tanıyordu, bu emniyet müdür muvintydi. Kendisini Niihau'dan Kana'deki Kalalau vadisine, oradan da bu geçide kovalayan oydu.

"Sen kırsın?" diye müdür muavinî sordu.

"Cüzamlı Koolau!"

"Öyle ise meydana çık. Seni istiyoruz. Ölü veya diri olarak başına bir dolar mükâfat var. Kaçamazsın."

Koolau fundalıkta bir kahkaha etti.

Muavin:

"Dışarı çık!" diye emretti, fakat hiçbir cevap alamadı. Polislerle görüştü ve Koolau'yu yakalamak için hazırlıklarını tamamladı.

"Koolau, Koolau, seni yakalamaya geliyorum."

"Öyle ise etrafına iyi bak: Güneşe, denize, semaya. Çünkü bu, onları son görüşün olacak."

"Pekâlâ Koolau." Muavin onu yatıştırmaya çalışıyordu. "Müthiş bir nişancı olduğumu biliyorum, ama beni vuramazsın. Sana hiç bir zaman fenalık etmedim."

Koolau fundalıkta homurdandı.

"Sana hiç bir fenalık etmedim, diyorum, ettim mi?" diye muavin ısrar etti.

"Beni hapse atmaya çalışmakla bana fenalık ediyorsunuz. Başıma konan bin doları almaya uğraşmakla da. Eğer yaşamak istiyorsan olduğum yerde kal."

"Gelip seni tutmam lâzım. Müteessirim ama ne yapayım, bu benim vazifem."

"Buraya yaklaşmaya vakit kalmadan öleceksin."

Muavin korkak değildi ama hâlâ karar veremiyordu. İki

tarafındaki boşluğa baktı, sonra üzerinden geçmesi lâzım gelen bıçak sırtına gözlerini dikti, nihayet karar verebildi.

"Koolau!" diye bağırdı. Fakat fundalıktan ses çıkmadı.

"Koolau, ateş etme ben geliyorum."

Muavin döndü, polislerle birkaç emir verdi, sonra tehlikeli yola başladı. Yavaş ilerliyordu. Gerili bir ip üzerinde yürür gibiydi. Havadan başka tutunacak birşey yoktu. Ayaklarının altındaki kayalar ufalanıyor, iki yandan kopan parçalar aşağıya, derinliklere doğru dökülüyordu. Güneş üzerine alev sağıyor, yüzü terle sırsıklam oluyordu.

O hâlâ ilerliyordu, tam ortaya varınca Koolau fundalıktan:

"Dur!" diye bağırdı. "Bir adım daha atarsan vururum!"

Muavin boşlukta muvazenesini bulmak için sallanarak durdu. Yüzü soluk, fakat gözleri azımlıydı. Konuşmadan evvel kuru dudaklarını yaladı.

"Koolau, sen beni vurmazsın, biliyorum vurmazsın."

Tekrar yürümeğe başladı. Kurgun onu yarı yarıya döndürdü. Uçuruma doğru kaydığı zaman yüzünde şikâyetçi bir sıkıntılık vardı. Kendisini karşıya atarak düşmekten kurtarmaya çalıştı, fakat o anda ölümü anladı ve artık bıçak sırtı boştu. Ondan sonra hücum başladı, tek sıra halinde beş polis fevkalâde bir metanetle bıçak sırtı geçidinin üstünde koguyordu. Aynı anda geride kalanlar da fundalığa ateş açtılar. Bu gılgınlıktı. Koolau tetiği beş kere o kadar sür'atli çekti ki, ateş bir takırdı teşkil etti. Vaziyetini değiştirip, fundalıklardan, vızlayan kurgunların altında biraz daha yere sinerek dışarıyı gözetledi. Polislerin dördü muavini takip etmişti. Beşincisi bıçak sırtında yatıyor ve henüz yaşıyordu. Karşı tarafta kalan polisler ateşi kesti. Çıplak kayada onlar için artık ümit kalmamıştı. Daha aşağı inmeden Koolau son adamı bile devirebilirdi ama ateş etmedi. Polisler aralarında bir görüşme yaptıkları sonra, içlerinden biri beyaz iç gömleğini çıkararak bayrak gibi salladı. Sonra diğer bir polis de bıçak sırtının ortasında yatan yaralı arkadaşına doğru ilerledi. Koolau mani olmadı, fakat gekilmelerini ve aşağıdaki vadiye inip benek haline gelmelerini bekledi.

İki saat sonra, vadinin karşıkl tarafında, gerideki fundalığın arkasından, tırmanmaya uğraşan bir polis gurubu ve onlar tırmandıkça önlerinden kaçışan yabani keçiler gördü. O kadar yükseğe tırmanıyorlardı ki, vaziyetten şüphelendi ve Kiloliana'yı çağırdı. Sürünerek yanına gelen Kiloliana:

"Hayır oradan yol yok," dedi.

"Ya keçiler?"

"Onlar öteki vadiden geliyorlar, fakat bu tarafa geçemezler. Yol yok. O adamlar keçilerden daha akıllı değiller. Ötünlerine susamışlar, seyredelim."

Koolau: "Cesur adamlar," dedi. "Seyredelim!"

Yanyana kahkaha çiçekleri arasına uzandılar, yukarıdan, sarı hau çiçekleri dökülüyordu. Tirmanan insan beneklerini seyrediyorlardı. Sonra bekledikleri oldu. Üç adam, kayarak, takla atarak, yuvarlanarak yüzelli metre yüksekliğindeki kayanın tepesinden aşağı düştüler. Kılollana gülümsedi.

"Artık rahatsız edilmeyeceğiz."

Koolau: "Harp silâhları var," dedi. "Askerler daha işe karışmadı."

Öğleden sonra, uyusturucu sıcakta, cüzamlıların çoğu inlerinde uyukladılar. Koolau, yeni temizlenmiş tüfeği dizlerinde, kendi hücresinin methalinde dinleniyordu. Bükük kollu kız fundalıkta uzanmış bıçak sırtı geçidini gözlüyordu. Birdenbire Koolau kumsaldan gelen bir infilâk gürültüsü ile sarsılarak uyandı. Hava inanılmaz bir şekilde parça parça ayrıldı. Bu müthiş gürültü onu korkutmuştu. Koolau ne olduğunu görecekmiş gibi endişe ile yukarı baktı, sonra başının üstündeki kayanın tepesinde bir mermi dumancılar saçarak patladı. Kaya parçalanıp tepenin dibine döküldü.

Koolau elini terli alnından geçirdi. Fena halde sarsılmıştı. Top ateşinde hiç tecrübesi yoktu ve bu tasavvur ettiğinden çok berhattı. Birdenbire saymaya başlayan Kapalei: "Bir!" dedi.

İkinci ve üçüncü mermi boğuk bir çığlık kopararak duvarı aştı ve görünmeyen bir yerde patladı. Kapalei ağır ağır saymakta devam ediyordu. Cüzamlılar mağaraların önündeki meydana toplandılar. Eevvelâ hepsi korktu, fakat mermiler başlarının üzerinden uçtukça gitgide bu manzaradan hoşlanmaya başladılar. Havayı sıkıştıran her mermi geçtikçe iki budala garip garip sığrayarak neşeyle haykırıyordu. Koolau kendini toplamaya başladı. Mermiler hiç bir tahribat yapmıyordu. Tabiidir ki bu kadar uzak mesafeden, bu kadar büyük mermilerle bir tüfek sıhhatile nişan alamazlardı. Fakat sonradan vaziyette bir değişiklik oldu. Mermiler daha yakına düşmeye başladı. Bir tanesi aşağıda bıçak sırtının yanındaki

fundalıkta patladı. Koolau nöbetteki kızı hatırladı ve bakmak için koştu. Oraya döndüğü zaman fundalıktan hâlâ duman çıkıyordu. Şaşırdı, dallar kırılıp parçalanmış, kızın yattığı yerde bir çukur açılmış ve kız parça parça olmuştu. Mermi tam üstünde patlamıştı. Askerlerin geçidi zorlamadığına emin olmak için baktıktan sonra, Koolau, mağaralara doğru koşmaya başladı. Durmadan mermiler etrafında vızıldıyor, çınlıyor ve vadi infilâklarla sarsıyor, uğulduyordu. Mağaralara yaklaştığı zaman iki budalayı parmaksız elleriyle birbirine tutunmuş zıplayarak koşuyor buldu. Koolau koşarken budaların yanından bir duman sütununun yükseldiğini gördü. Patlamanın tesiriyle vücutlar birbirinden ayrıldı. Bir tanesi hareketsiz kaldı, öteki bir elile kendisini mağaraya doğru sürükledi. Bacakları bıçarelikle arkasından sürünüyor, vücudundan kan boşanıyordu. Her tarafı kana bulanmıştı. Sürünürken küçük bir köpek gibi sesler çıkararak ağılıyordu. Kapalei'den maada, bütün öteki cüzamlılar mağaralarına kaçmışlardı.

Kapalei: "On yedi," dedi. Sonra "Onsekiz," diye ilâve etti.

Bu mermi hemen hemen bir mağaraya girmişti. Patlama diğer mağaraların boşalmasına sebep oldu. Fakat oradan kimse çıkmadı. Koolau sürünerek keskin ve kesif dumanın içine girdi. Etrafta korkunc surette parçalanmış dört vücut yatıyordu. Bunlardan biri şimdiye kadar göz yaşları hiç dinmeyen kör bir kadındı. Dışarı çıktığı zaman Koolau adamları panik halinde buldu. Hepsi yukarıki karışık tepelere ve daha yukarılara giden keçi yoluna tırmanmaya başlamışlardı bile. Yaralı budala, kesik kesik bağılıyor, ötekileri takip edebilmek için elleri üzerinde, yerde sürükleniyordu. Fakat daha kaya duvarının ilk yokuşunda kuvveti kesilip yere yıkıldı. Koolau hâlâ aynı yerde oturan Kapalei'ye: "öldürmek daha iyi olacak," dedi.

Kapalei: "Yirmi iki," diye cevap verdi. "Eveti öldürsek daha iyi. Yirmi üç, yirmi dört!"

Budala kendisine çevrilen tüfeği görünce acı acı uludu. Koolau tereddüt etti, sonra tüfeği indirdi.

"Zor şey," dedi.

"Aptal, yirmi yedi, yirmi sekiz, bak sana göstereyim."

Ayağa kalktı ve elindeki ağır bir kaya parçası ile yaralıya yaklaştı. Tam taşı vurmak için kaldırdığı esnada tepesinde patlayan bir mermi, hem onu yapacağı işten kurtardı, hem de onun hesabını gördü.

Koolau geçitte yalnızdı. Teb'asından geri kalanların sakat vücutlarını sürükleyerek yukarı tırmanıp kayboluşlarını seyretti. Sonra dönüp fundalığa, kızın öldüğü yere indi. Bombardıman hâlâ devam ediyordu. Fakat o yerinden kıpırdamadı; çünkü tâ aşağıdan askerlerin tırmandığını gördü. Yedi metre kadar ötede bir mermi patladı. Vücudunu toprağa yapıştırdı. Parçalar etrafında uçtu ve kayalardan aşağıya hav gıgeleri döküldü. Başını kaldırıp keçi yoluna bakarak içini çekti. Çok korkuyordu. Tüfek mermisine aldırmazdı, fakat bu bombardıman çok berbat bir şeydi. Her mermi vızıtısında titriyor, büzülüyor, fakat yine başını kaldırıp yolu gözlüyordu. Nihayet bombardıman kesildi. Bunu askerlerin yaklaştığına atfetti. Hakikaten de geçitte sıra halinde ilerliyorlardı, miktarı sağırana kadar saydı. Her halde yüz kişi kadar vardılar ve hepsi Cüzamlı Koolau'nun peşindeydiler. Geçici bir gurur duydu. Modern harp silâhları ve tüfekleri ile polisler ve askerler onun için geliyorlardı. O ise sadece sakat bir insan enkazı idi. Onu ölü veya diri yakalayana bin dolar mükâfat konmuştu. Bütün ömründe bu kadar çok paraya hiç malik olmamıştı. Bunun düşünceyi bile acıydı. Kapalel'nin hakkı vardı. O, Koolau hiç bir suç işlememişti. Beyazlar çaldıkları araziye işletmek için Çinli esirler getirmişler, onlarla beraber hastalık da gelmişti. Şimdi de hastalığa yakalandığı için bin dolar kıymeti vardı. Hem de bu kadar para eden kendisi değil, hastalıkla çürüyen cesedi yahut bir mermi isabetiyle parçalanan kıymetsiz vücudu idi.

Askerler bıçak sırtı geçide geldiği zaman, onları ikaz etmeğe hazırды. Fakat ölen kızın vücudu gözüne ilisince birşey söylemedi. Askerlerin altısı bıçak sırtı geçidine varınca, ateş açtı ve geçit boğalınca da kesmedi. Silâhını boşalttı, bir daha doldurdu, yine boşalttı. Ateş devam etti. Uğradığı haksızlıklar biran beyninde gimsek gibi çaktı, vücudu kin ve intikamla titredi. Askerler bütün keçi yolu boyunca yamyası yatıp, yerin girinti çıkıntılarında siper alarak ateş ettikleri halde ona yine gıplak birer hedef teşkil ediyorlardı. Kurşunlar etrafından, ısıklık çalarak geçiyordu. Serşeri bir kurşun keskin bir çığlık kopardı. Başka bir kurşun kafatasındaki yara kabuklarını didikledi, bir kurşun da omuzunu sıyrarak geçti.

Savaş saatlerce sürdü. Nihayet askerler yaralıları da beraber alarak çekilmeye başladılar. Koolau ateş ederken yanık et kokusu duydu. Evvelâ etrafına bakındı, sonra bunun kendi

elleri olduğunu anladı. Tüfeğin harareti ellerini yakmıştı. Cüzam, ellerindeki sınırları hemen hemen mahvetmişti. Eti yarıp kokusunu duyduğu halde acı hissetmiyordu.

Harp silâhlarını hatırlayınca kadar gülümseyerek fundalıklarda oturdu. Muhakkak ki tekrar ateş açacaklardı, hem bu sefer tam onun bulunduğu fundalığa... Duvarın köşesinde mermilerin düşemeyeceği bir kovuğa sığınırken tekrar ateş başladı. Mermileri saydı, ateş kesilmeden önce geçide altmış mermi daha düşmüştü. Bu küçük toprak parçası infilâklarla o kadar delik deşik olmuştu ki, burada kimsenin sağ kalmasına imkân yoktu. Askerler de böyle düşünmüş olacaklar ki yakıcı öğle güneşi altında, keçi yoluna tekrar tırmandılar ama yine geçidi aşamadılar, tekrar kumsala çekildiler. Koolau ancak iki gün daha geçidi tutabilir diye düşündüler ve çekilme yollarını bombalıyarak kendilerini teselli ettiler. Sonra cüzamlı bir çocuk geçidin arkasındaki duvarın kenarına geldi, bağırarak, yemek için keçi avlayan Kilolana'nın düşen bir mermi ile öldüğünü, kadınların korktuğunu, ne yapacaklarını bilmediklerini söyledi. Koolau çocuğu aşağı çağırdı, geçidi müdafaa etmesi için eline bir silâh vererek orada bıraktı. Adamlarının yanına gittiği zaman onları üzgün buldu. Çoğu bu fena şartlar altında kendilerine yiyecek tedarikinden âcızdı; hepsi de aklıtan bitkin bir hale gelmişti. Hastalığı çok ilerlemiş iki kadınla bir erkek seçti. Onları yemek ve hasır getirmek üzere geçide gönderdi. Ötekileri teselli etti, neşelendirdi ve maneviyatlarını o kadar kuvvetlendirdi ki, en zayıf bile kendisine kaba bir sığınak yapmak için işe koyuldu. Fakat yemek getirmeğe yolladıkları dönmedi ve kendisi geçide gitti. Duvarın üstüne geldiği zaman altı el silâh atıldı. Bir kurşun omuzunun etli kısmını yırttı, ikinci kurşunun isabet ettiği kayadan kopan bir parça yanağını kesti. Bu âni baskından kendisini kurtarıp geri sıradığı zaman geçidin askerlerle dolu olduğunu gördü. Adamları ona ihanet etmişti. Bombardıman çok müthiş olduğu için Molokai hapishanesini tercih etmişlerdi.

Koolau kendisini geri atar atmaz ağır fişeklerden birini çıkardı. Kayaların arasına yatarak, tetiği çekmeden evvel ilk askerin başının ve omuzlarının kayanın arkasından iyice görünmesini bekledi. Bu iki defa oldu ve biraz gecikmeden sonra duvarın kenarında kafa ve omuz yerine beyaz bir bayrak çıktı.

Koolau:

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

Kayanın arkasından:

"Cüzamlı Koolau sensen, seni istiyoruz!" cevabı geldi.

Koolau nerede olduğunu unuttu, her şeyi unuttu. Bu yabancıların dünya yıkılsa aldırmadan arzularını yerine getirmekteki garip inatlarına hayret ediyordu. Evet, bu uğurda ölümler bile, bütün insanların ve bütün kâinatın üstündeki arzularını yerine getirirlerdi. İçerindeki, hayattan daha kuvvetli ve her şeyi arzularına râm eden bu azım neydi. Bu azım takdirden başka bir şey gelmiyordu elinden. Savaşmanın ümitsizliğine kanı olmuştü. Bunların müthiş azımlerini yenecek bir kuvvet yoktu. Binden fazlasını öldürdüğü halde kum gibi durmadan çoğalarak üzerine hücum ediyorlardı. Yenilmeyi asla kabul etmiyorlardı. İşte onların hataları ve faziletleri burada idi. Kendi hemcinslerinin aksadığı nokta da buydu. Şimdi Allah ve Roma vaizlerinin araziyi nasıl istilâ ettiğini anlıyordu. Bunun sebebi...

"Peki, ne dersin Benimle gelecek misin?"

Bu beyaz bayrağın altındaki görünmeyen adamın sesiydi. İşte ötekileri gibi bu da doğrudan doğruya kararına gidiyordu.

Koolau, "Konuşalım," dedi.

Evvelâ adamın başı ve omuzları, sonra bütün vücudu meydana çıktı. Yirmibeg yaşında görünen düzgün yüzlü, mavi gözlü bir delikanlıydı. Yüzbaşı üniformasının içinde narın ve hoş görünüyordu. Biraz ilerledi ve Koolau'dan on, oniki adım uzakta durdu.

Koolau takdirle: "Sen cesur bir adamsın," dedi. "Seni bir sinek gibi öldürebilirdim."

"Hayır öldüremezsın!"

"Neden?"

"Çünkü sen, bir insansın Koolau, fena da olan... Senin hikâyenî biliyorum. Sen nadiren adam öldürürsün."

Koolau homurdandı, fakat için için memnun oldu:

"Adamlarımı ne yaptın?" diye sordu. "Çocuğu, iki kadını ve erkeği?"

"Onlar teslim oldular, şimdi senin de teslim olmanı istiyorum."

Koolau alaycı bir eda ile güldü:

"Ben hür bir adamım," dedi. "Hiçbir suç işlemedim. Bū-

tün istediğim, yalnız bırakılmak... Hür yaşadım, hür olarak öleceğim... Asla teslim olmayacağım..."

Genç yüzbaşı cevap verdi:

"Öyle ise, adamların senden daha akıllı. Bak işte geliyorlar."

Koolau döndü ve çetesinin yaklaşan bakiyesine baktı. İnleyen, iç çeken, ölü gibi, müthiş bir alay insan, sefaletlerini sürüyerek yanından geçtiler. Koolau içinde bir acı duydu. Geçerken ona lânetler ve küfürler savuruyorlardı. Alayın en sonunda soluyarak yürüyen korkunç bir cadıyı andıran ihtiyar bir kadın, Koolau'nun yanından geçerken ducarak kuru kemikli ve yırtıcı pençelerini ona uzattı ve başını iki tarafa sallıyarak kısık sesiyle küfürler ve lânetler savurdu. Sonra birer birer aşağıya atlayarak saklanan askerlere teslim oldu-lar.

Koolau, yüzbaşına: "Artık gidebilirsin," dedi. "Asla teslim olmayacağım. Bu benim son sözüm, uğurlar olsun."

Yüzbaşı kayadan kayarak askerlerinin yanına gitti ve hemen mütareke bayrağı da göstermeden, kasketini kılıcının kını üstünde kaldırdı. Koolau'nun kurgunu bunu delorek geçti. O gün öğleden sonra top ateşi ile onu bulunduğu yerden püskürttüler ve o, tepedeki gizli geçitlere çekildikçe, askerler de takip etti.

Altı hafta volkanik kayalar arasında ve keçi yollarında onu kovaladılar. Lautana ormanına saklandığı zaman, arayıcı gruplar teşekkül etti. Lautana ormanından ve Guava çalılığından tavşan gibi sürdüler. Her seferinde de döndü, karşı koydu ve atlattı. Onu bir türlü kıstıramıyorlardı. Çok yaklaştıkları zaman, isabetli ateşi onları geriletıyor ve yaralılarını aşağı kumsala kadar taşımaya mecbur ediyordu. Bazen, esmer vücudu, çalıların arasından bir an görünüyor ve onları ateş ettiriyordu. Bir defa beş kişi onu açık bir keçi yolunda kıstırdılar. O, alü vücudunu sürükliyerek dönemeçli yolu tırmanırken, tüfeklerini üzerine boşalttılar. Altıncı haftanın sonunda artık vazgeçtiler. Askerler ve polisler, Honolulu'ya döndüler. Her ne kadar zaman zaman kendi hesaplarına çalışan kelle avcıları arkasından koşuyorlarsa da, Kalalau vâdisi artık ona bırakılmıştı.

İki sene sonra, son defa olarak Koolau bir fundalığa sığdı ve Ti yaprakları ile, yabancı zencefil çiçekleri arasına uzandı. Hür yaşamış, hür olarak ölüyordu. Hafif bir yağmur

bağladı. Bozulmuş ve bükülmüş bacaklarının üzerine paçavra bir örtü çekti. Vücudu meşin bir ceketle örtülüydü. Mavzerini göğsüne koydu ve namludaki rütubetli silermiş gibi, elini muhabbetle üzerinde gezdirdi. Artık bu elde tetiği çekmek için parmak kalmamıştı. Gözlerini kapadı. Vücudundaki zafiyetten ve beynindeki tozlu gürültüden, sonunun geldiğini anladı. Vahşi bir hayvan gibi, ölmek için gizli bir yere saklanmıştı. Yarı guurlu olarak Nihai'deki delikanlılık hayatını üzüntü ile hatırladı ve bu geçmiş günleri hayalinde bir kere daha yaşadı. Hayatı söndükçe ve yağmur tıkrıdısı kulaklarında bulundukça, kendini tekrar yabani beygir avlarken gördü. Altında dizginleri alttan birbirine bağlanmış geri geri giden, sıçrayan, deli gibi şahlanarak parmaklıkları kıran ve etrafındaki kovboyları fırlatıp atarak koğan tecrübesiz bir tay... Bundan sonra gene aynı tabililikle kendini yukarı mer'alarda boğa avlarken gördü. Onları ip atarak aşağı vâdilere doğru sürüklüyordu. Yine ter ve yanık ağıl kokusu gözlerini sulandırdı, ve burun deliklerini yaktı. Yakın sonunun keskin ıstırabı, onu kendine getirinceye kadar her zaman hatırladığı tam teşekküllü ve sağlam gençliği geri gelmişti. Çirkef ellerini kaldırarak onları hayretle seyretti. Fakat nasıl o vahşi gençliği, sağlamlığı bu hale gelmişti? Sonra hatırladı. Bir an için, bir defa daha o cüzamlı Koolau idi. Göz kapakları ağır ağır indi ve kulaklarında yağmurun tıprıdısı durdu. Vücudunu uzayan bir ürperme kapladı, bu da durdu... Başını biraz kaldırdı, ama yine düştü sonra gözleri açıldı ve bir daha kapanmadı... Son düşüncesi gene mavzer oldu, onu parmaksız elleri ile göğsüne bastırdı.

KONA SERİFT

"Buranın havasına muhakkak ki âşık olacaksınız. On sekiz sene evvel buraya geldiğim zaman, Koleji henüz bitirmiş bir delikanlıydım. O zamandan beri kısa ziyaretler müstesna, bir daha geri dönmedim. Size şimdiden haber vereyim, eğer dünyada sevdiğiniz bir yer varsa, burada oyalanmayın, zira bir daha ayrılamazsınız."

Kona sahillerinde memleketimi övlünce Cudworth bana bunları söylemişti.

Şimale bakan büyük terasta akşam yemeğini henüz bitirmiştik. Mumlar sönmüştü. Beyazlı bir Japon ayın gümüş ışıkları altında bir hayalet gibi kayarak bize püro takdim ediyor, sonra yine köşkün karanlıklarında kayboluyordu. Muz ve Lehua ağaçlarının sık yaprakları arasından binlerce kadem aşağıdaki sakin denize bakıyordum.

Bir hafta evvel, küçük sahil gemisinden indiğimden beri, Cudworth'da kalıyordum ve bütün bu zaman zarfında, bu çarşaf gibi denizi buruşturacak kadar bir rüzgâr esmemişti. Vâkıa arada hafif ürperişler oluyorsa da, bunlar yaz akşamlarının en güzel meltemleriydi. Rüzgârdan ziyade, derin iç çekişlerine benziyordu. Dinlenen dünyanın derin ve rahat iç çekişleri...

"Nilüfer diyarı," diye mırıldandım.

"Evet, her günü birbirine benzeyen ve her günü cenneti andıran diyar. Ne çok sıcak, ne çok soğuk, daima mutedil ve tatlı bir iklim. Toprakla denizin nasıl sırasıyla nefes aldıklarına dikkat ettiniz mi?"

Hakikaten bu güzel ve âhenkli teneffüsün farkına varmıştım. Her sabah tatlı meltemin sahilden başlayarak yavaş yavaş denize doğru açılıp, oradan kıyılara yumuşak, hafif bir ozon üflediğini hissediyordum. Meltem denizin üzerinde dolaşıyor, orasını burasını uzun yollar halinde karartıyor ve bu çizgileri kaprisli öpücüklerle kımıldattıktan sonra, silip kayboluyordu. Denizin bu nefesinin ilâhî bir sükûnete çevrilerek kayboluşunu seyreder, toprağın kahve ağaçları ile maymun yu-

vaftan arasından süzülerek yavaş yavaş nefes alışım dinlerdim.

"Ebedî huzur diyarı," dedim. "Burada hiç rüzgâr esmez mi? Hakikaten esmez mi? Ne demek istediğimi anlıyorsunuz değil mi?"

Cudworth başını salladı ve şark istikametini işaret etti: "Böyle bir engel varken, nasıl eser."

Koca Mauna Kea ve Mauna Loa dağları, yıldızlı göğün yarısını kapatıyordu. Başımızın üstünden iki buçuk mil yukarıda, bu dağların tropika güneşinin eritmekten âciz olduğu beyaz karlarla örtülü tepeleri yükseliyordu.

"Bahse girerim ki, şu anda otuz mil uzakta: en aşağı saatte kırk mil hızla rüzgâr esiyor."

Şüphe ile gülümsedim. Cudworth telefona yaklaştı. Ardı ardına Waicea'ya, Hohola'ya ve Hamakua'ya telefon etti. Konuşmalarından kapabildiğim parçalar şiddetli bir fırtınanın esmekte olduğunu anlatıyordu.

"Tozu dumana katıyor ha?.. Ne zamandan beri?.. Bir haftadır mı?.. Merhaba, Abe sen misin?.. evet... evet... Hamukua sahiline kahve ekeceksin ha?.. Rüzgârlık koy. Sen gel de benim ağaçlarımı gör."

Sonra telefonu kapayarak bana döndü:

"Müthiş fırtına varmış. Abe'nin kahve işi ile daima alay ederim. Begyüz dönüm kahveligi var. Bunları rüzgârdan koruma için mucizeler yaratıyor. Bu ağaçların köklerini nasıl toprakta tuttuğuna hayret ediyorum. Esmek mi? Hamakua tarafından fırtına eksik olmaz. Kohola iki direkli bir geminin Havai ile Maui arasındaki boğazda fırtınaya tutulduğunu bildiriyor. Beşik gibi sallanıyormuş."

"İnanılacak şey değil," diye tereddütle cevap verdim. "Hiç bu rüzgâr bir yol bulup buraya ulaşmaz mı?"

"Aslâ.. Bizim karadan esen rüzgârımız sert değildir. Çünkü Mauna Kea ve Mauna Loa'nın bu tarafından başlar. Bilirsiniz ki, toprak hararetini denizden daha çabuk kaybeder, bunun içindir ki, geceleri karadan denize doğru eser. Gündüzleri kara, denizden daha fazla ısınır ve bu sefer denizden karaya doğru eser... Dinle! İşte dağ rüzgârı; kara nefes almayaya başladı."

Gelişini duyuyordum. Kahve ağaçlarını hafifçe hışırdatarak maymun yuvalarını karıştırarak ve seker kamışları arasından iç çekerek geliyordu. Terasta hâlâ sükûnet hüküm sü-

rüyordu. Nihayet geldi. Dağ rüzgârının ilk hissi... Hafifçe üfle-yici, kokulu, ferahlatıcı ve serin... Tatlı bir serinlik... Yumuşak ve ipek gibi... Şarap gibi yalnız Kona dağının rüzgârına mahsus bir serinlik.

"Onsekiz yıl önce, Kona'ya kalbimi kaptırdığıma şaşıyor musunuz?" diye sordu. "Artık burayı terkedemem. Terkedersem ölü-rüm zannediyorum. Hem terketmem de çok müthiş olur. Benim kadar buraya âşık birisi daha vardı. Hattâ o, benden de çok seviyordu. Çünkü burada, Kona sahilinde doğ-muştu. Yaman bir adamdı. O, en iyi arkadaşımды ve kardeşim-den daha ileriydi. Fakat o, burayı terketti ve ölmedi."

"Âşık mı oldu?" diye sordum. "Kadın meselesi mi?"

Cudworth başını salladı.

"Ölünceye kadar kalbi burada olmakla beraber, buraya bir daha dönmiyecek." Durdu ve aşağıya Kailua'nın sahil ısıkl-larına baktı. Ben sessizce sigaramı içerek bekledim.

"Zaten âşıktı... Karısına... Üç de çocuğu vardı ve onları seviyordu. Onlar, şimdi Honolulu'da, Erkeği koleje gidiyor."

"Bir kabahat mi yaptı?"

Başını salladı.

"Ne bir cinayetle suçlu. ne de bir cinayet suçu ile itham ediliyordu. O, Kona'nın şerifi idi."

"Paradoks yapıyorsunuz."

"Hakikaten öyle," diye kabul etti. "Asıl kötüsü de bu ya." Bir şey araştırır gibi bir müddet yüzüme baktı ve birden-bire hikâyeyi anlatmaya başladı.

"Cüzamlıydı. Hayır; doğuştan değil, kimse cüzamlı doğ-maz. Sonradan yakalandı. Bu adam -bilmem lüzum var mı?-ismi Lyte Gregory idi. Hikâyesini herkes bilir. Hakiki bir Amerikalıydı. Fakat onda Mavai kabile reislerrinin cüssesi var-dı. Boyu 1.90 dan fazlaydı, yüz kilo çekerdı, bunun bir gramı bile yağ değildi. Gördüğüm en kuvvetli adamdı. Bir atlet, bir dev, bir tanrıydı. Benim arkadaşımды o... Onun kalbi ve ru-hu da vücudu kadar sağlam ve temizdi. Acaba siz bir arka-daşınızı, bir kardeşinizi uçurumun kenarında; yavaş yavaş, fakat durmadan uçuruma doğru kayarken görerseniz ve ona yardımdan âciz olsanız ne yaparsınız? İşte ben, bu vaziyet-teydim; birşey yapamıyordum. Allahım, ne yapabilirdim? İs-te orada, tam kasının üstünde önüne geçilmeyen hastalığın meydan okuyan ilk işareti... Bunu başka kimse görmemişti. Yahut çok yakın olduğum için ve onu çok sevdiğim için, yal-

nız ben gördüm zannediyordum. Kendimi yanıldığma inan-dırmaya çalışıyordum.. Hem zaten bu inanılmıyacak kadar müthişti, ama işte oradaydı. Alnında ve kulaklarında. Ku-lak memeleri hafifçe kabarmıştı. - Oh.. o kadar hafif bir ka-barıktı ki.. - Aylarca bekledim. Sonra bütün ümitlerime rağ-men iki kaşı üzerindeki kabartı başladı. Sanki güneşten yan-muş gibi... - Ben de güneş yanığı zannedebilirdim, fakat bun-da parlaklık vardı, görünür görünmez bir parlaklık. Âdeta pek uzakta bir an için yanıp sönen ışıktan geriye kalan akis gi-bi. Güneş yanığı olmasına inanmıya çalıştım, ama yapamadım. Stephan Kaluna da bunun farkına varmış, ama ben bilmiyor-dum. Ben hastalığın ilerleyişini büyük bir endişeyle takip edi-yor, fakat neticeyi düşünmek istemiyordum. Korkuyordum. Elimden bir şey gelmiyordu. Bazı geceler acımdan ağhyor-dum.

O, benim arkadaşımdaydı. Nihau'da beraber köpek balığı av-lamıştık. Mauna Kea ve Mauna Loa'da yaban sığırı vurmuş-tuk. Carter çiftliğinde yaban atı terbiye etmiş, birçok tosunu vurmuştuk. Ekseriya Haleakala ormanlarında yaban kedisi kovalardık.. Kendi kadar hana da yüzmeyi ve dalmayı öğ-retti. Vasat bir Kanaka'dan çok daha zekiymiş. Onbeş kulaç derinliğine daldığını görmüştüm, su altında iki dakika kala-bilirdi. O, hem denizci, hem de dağcıydı. Bir keçinin tırma-nabildiği her yere o da tırmanırdı. Hiçbir seyden korkmazdı. Luga gemisi parçalandığı zaman o da içindeydi ve dalgalı de-nizde otuzaltı saatte, otuz mİL yüzerek kendini kurtarmıştı. Si-zi ve beni hamur gibi yoğuracak kadar kuvvetli olan sert dalgalar arasından o yolunu açardı. O büyük ve fevkalâde bir tanrıydı. İhtilâlde beraber çalışmıştık. İkimiz de romantik birer vatanseverdik. O, iki defa vurulmuş ve ölüme mahkûm edilmişti. Fakat Cumhuriyetçilerin öldüremiyecekleri kadar büyük bir adamdı. Onlara gülerdi. Sonradan ona imtiyaz ve-rerek Kona şerifi yaptılar. Tuhaf bir adamdı, hiç büyümeyen bir çocuk gibiydi. Entrikalarla uğraşmazdı. Beyninde öyle da-lavereler, karışık işler yer almazdı. Dalma doğrudan doğru-ya meselenin can alıcı noktasına girer ve daima kökünden hallederdi işi. Nikbindi, ben bu kadar kendine güvenen, ka-naatli ve mesut bir adam görmedim. Hayattan istediği şey yoktu. Zaten isteyecek şeyi de kalmamıştı. Hayat ondan hiç-bir şey esirgememiş, borcunu tam olarak ve peşinen ödemiş-ti. O, mükemmel vücuttan, demir gibi yapıdan, her hastalığa

kargı muafiyetten ve o mütevazı ruhtan başka hayatta arzu edilecek ne vardı ki? Fevkalâde bir bünyeye sahipti. Haya-
tında hiç hastalanmamıştı. Baş ağrısının ne olduğunu bilmi-
yordu. Fazla üzüntülü olduğum zaman, bana şaşkın şaşkın
bakar, ve acemi alâkası ile beni güldürürdü. Teessür ne de-
mektir, anlamıyordu. Anhyamıyordu. Nikbinlik... Muhakkak...
o müthiş canlılığı ve mükemmel sıhhati ile başka türlü olma-
sına da imkân yoktu.

"Bunları size yıldızının ne kadar parlak olduğunu ve bu
yıldız da ne kadar güvendiğini göstermek için söylüyorum.
Ona rastladığım zaman daha pek gençti. Wailuku'da poker
oynamıya gelmişti. Orada koca bir Alman vardı, adı Schultz'-
du. Kaba ve kıyasıya bir oyun oynuyordu. Şansı da yerindey-
di ve Lyte Gregory gelip oyuna girdiği zaman, artık taham-
mül edilmez bir hal almıştı. İlk el Schultz'un uvertürü idi.
Ötekiler gibi Lyte de oyuna katıldı, fakat Schultz, Lyte'den
maada herkesi kaçırdı. Lyte, Almanın halini beğenmemişti ve
o da yükseltti. Schultz tekrar yükseltti. Lyte de yükseltti. Böy-
lece epiyi sürdü. Arttırmalar pek yüksekti ve Lyte'in elinde
ne vardı biliyor musunuz? İki papazla üç küçük maça kâğı-
dı. Bu poker değildi. Lyte'in oynadığı sadece şanstı. Schultz'-
un elinde ne vardı, biliyordu. Fakat Schultz'u kıvrandırınca-
ya kadar yükseltti; halbuki Schultz'da üç as vardı. Düşünün
bir kere; elindeki iki papaz ile üç asa meydan okuyordu. Hem
de daha kâğıt alınmadan.

"Neyse, Schultz iki kâğıt aldı. Kâğıdı başka bir Alman da-
ğıtıyordu. Bu, Schultz'un ortağıydı. O zaman Lyte, üç kişiye
karşı oynadığının farkına vardı. Ne yaptı biliyor musunuz?
Siz olsanız ne yapardınız? Tabii üç kâğıdı atıp papazları sak-
lardınız, değil mi? Fakat Lyte, böyle yapmadı. O, şansı ile oy-
nuyordu. Papazları attı ve iki kart istedi. Kartlara hiç bak-
madan gözlerini Schultz'a dikti ve konuşmasını bekledi. Schultz
yükseltti hem de çok. Kendisi üç as tuttuğu için Lyte'e üs-
tün olduğunu biliyordu, çünkü Lyte de iki kâğıt almıştı. Aslar
kendinde olunca tabii Lyte'in kâğıtlarının daha küçük olma-
sı lâzımdı. Zavallı Schultz! Düşüncesinde tamamiyle haklıydı.
Hatâsı Lyte'in poker oynadığını zannetmesindeydi. Beş da-
kika kadar kargılıklı arttırdılar. Schultz tereddüte düşünceye
kadar bu hal devam etti. Lyte bu zaman zarfında katiyen kâ-
ğıtlarına bakmamıştı, öteki bunun farkında idi. Schultz'un te-
reddüt ettiğini, sonra canlanarak tekrar arttırmaya giriştiği-

ni görüyordum. Fakat bu gerginlik, onun için çok fazlaydı.

"Kâfi Gregory," diye bağırdı. "Daha baştan beri senden üstünlük, parayı istemiyorum. Ben de..."

"Sende ne olursa olsun," diye Lyte sözünü kesti. "Bende ne olduğunu bilmiyorsun ki. Hele bir bakayım."

Kâğıtlarına baktı, sonra yüz dolar daha arttırdı. Tekrar arttırmaya başladılar. Nihayet Schultz boyun eğerek üç asını açtı. Lyte beş kâğıdını açtı. Hepsî siyahtı. İki maça daha gelmişti. Biliyor musunuz bu Schultz'un pokerci damarını kırmıştı. Bir daha o şekilde oynamadı. Kendine güvenini kaybetti ve artık yemlik oldu.

"Bunu nasıl yaptın?" diye Lyte'e sonradan sordum. "İki kâğıt istediği zaman senden üstün olduğunu biliyordun. Bundan başka kendi kâğıtlarına da hiç bakmadın?"

"Bakmaya lüzum yoktu," diye cevap verdi. "Yeni kâğıtların maça olduğuna emindim. Başka türlü olamazdı. O koca Almanı beni yenmeğe bırakacak mıydım sonıyorsun? Beni yenmesi imkânsızdı. Mağlûp olmak benim prensibim haricindedir. Ben hep kazanırım. Eğer bu kâğıtlar maça olmasaydı işte o zaman şaşardım."

İşte Lyte böyle bir adamdı, belki bu vak'a onun nefsine güven derecesini size ispat etmiştir. O, daima, muhakkak muvaffak olacağın nihayete, rahata kavuşuncaya kadar derdi. Bu vak'a gibi binlercesi de bunu ispat ediyordu. Mesele şu ki, gerçekten muvaffak ve mesut oldu. Bunun için hiçbir şeyden korkmuyordu. Ona hiçbir şey olmazdı. Buna emindi; çünkü hayatında hiçbir şey olmamıştı. Luga battığı zaman, otuz mil yüzmüş ve iki gece bir gün, su içinde kalmıştı, bu uza-yıp giden müthiş zaman içinde bir kere bile ümidini kesmemiş, aslâ âkubetinden güphe etmemişti. Karaya çıkacağına emindi. Bunu bana kendisi söyledi. Doğru olduğuna eminim. İşte Gregory böyle bir adamdı. O, ıstırap çeken alemlerde insanlardan hambaşkaydı. Hastalıkların ve talihsizliklerin dokunmadığı ilâhî bir varlıktı. Her istediğine sahip oldu.

Caruther ailesinin en güzel kızı olan karısını bir düzine rakibi arasından almıştı. Bu kız, dünyanın en iyi zevcesi olarak Lyte'in evine yerleşti. Bir oğlan çocuk istedi, oldu. Sonra bir kız bir oğlan daha istedi, bunlar da oldu. Ve bunlar tam istediği kadar idi. ne bir leke, ne bir sakatlık; geniş göğüs ve bahadırında bulunan kuvvet ve sıhhati taşıyorlardı.

Fakat sonra, olan oldu. Üzerine hayvan damgası vuruldu.

Bir sene bu izi takip ettim. Bu, kalbimi parçalıyordu. Fakat bunu ne kendisi ve ne de Allahın belâsı hapa - Haola'dan (1) başka kimse bilmiyordu. Hapa - Haola'nın bildiğinden benim haberim yoktu ve -evet- doktor Strowbridge de biliyordu. O hükûmet doktoruydu ve cüzamlıları göre göre artık bu işte ihtisas kazanmıştı... İlk bakışta hemen anlıyordu. BiliyORSUnuz ki hükûmet doktorlarının vazifesi; gûphelendiklerini muayene edip Honolulu'daki sevk istasyonuna göndermektir. Artık bir şey gözümünden kaçmıyordu. Hastalık, doktorun sâilesini de fena vurmuştu ve bu yüzden dört, beş akrabası Molokai'ye gönderilmişti.

Mesele, Stephan Kaluna'nın kızkardeşi yüzünden meydana çıktı. Hastalıktan gûphe edildiği zaman, Dr. Strowbridge yalalamadan evvel, kardeşi onu yokedip bir yere saklamıştı. Lyte, Kona gerifiydi, ve kızı yakalamak onun vazifesiydi.

O gece, hepimiz Hilo'da Ned Austin'lerdeydik. Biz girdiğimiz zaman Stephan Kaluna oturmuş, çay içiyordu. Kavgaya hazır bir hali vardı. Lyte, iri bir çocuk gülüşü ile aramızda geçen bir nükteye gülüyordu. Kaluna, istihfafla yere tükürdü. Herkesle beraber Lyte de bunun farkına vardı. Ama anlamamazlığa geldi. Kaluna belâ arıyordu. Lyte'in kızkardeşini araması yüzünden ona düşman olmuştu. Birçok hareketi ile Lyte'le beraber bulunmaktan memnun olmadığını belli ediyordu. Fakat Lyte, hep anlamamazlığa geliyordu. Zannedersen, biraz da ona acıyordu, çünkü onun vazifelerinin en zoru cüzamlıları tevkif etmektir. Bir adamın evine girip, hiçbir kabahat yapmamış bir babayı, bir anayı, yahut bir evlâdı çekip almak ve ebediyen Molokai'ye nefyetmek hoş bir şey değildi. Tabii bu cemiyeti koruma bakımından elzemdi ve eminim ki, eğer kendi babası bile oüzama tutulsa, onu ilk tevkif edecek Lyte'in kendisi olurdu. Nihayet Kaluna parladı:

"Buraya bak, Gregory, Kalaniweo'yu bulacağını zannediyorsun, ama bulamayacaksın."

"Kalaniweo kızkardeşiydi. İsmi söylendiği zaman, Lyte ona baktı, fakat cevap vermedi. Kaluna kızgındı. Durmadan çetmek istiyordu.

"Sana bir şey söyliyeyim," diye bağırdı. "Kalaniweo'yu yakalamadan evvel, sen kendin Molokai'ye gideceksin. Senin ne olduğunu sana söyleyeceğim. Namuslu adamların arasında

(1) Hapa-haola: Yerli dilinde, melez mânasına gelir.

bulunmaya hakkım yok. Şimdiye kadar vazifenden bahsederek bir alay yaygara kopardım, değil mi Molokai'ye birçok cüzamlı gönderdin, halbuki kendinin de orada olman icabettiğini biliyordun."

Lyte'in birkaç defa kızdığını görmüştüm, fakat hiçbir zaman o günkü halini görmemiştim. Cüzam şaka edilecek bir şey değildi. Birdenbire yerinden fırlayarak bir hamlede Kaluna'yı boğazından yakalayıp iskemlesinden kaldırdı. Melezin dişlerinin birbirine vurduğunu işitinceye kadar onu sarıttı.

"Ne demek istiyorsun?" diyordu. "Baklayı ağzından çıkar, yoksa onu senden sökerek çıkarırım."

Bilir misiniz, garpta bir söz vardır: Bir insan, küfrederken gülümsemelidir. Biz adamlarda da bu böyledir. Yalnız bizde küfür yerine, cüzam vardır. Kaluna ne olursa olsun, korkak değildi. Lyte gırtlığını gevşetince hemen cevap verdi:

"Ne demek istediğimi söyleyeyim: Sen cüzamlısın."

Lyte melezi kenardaki bir koltuğa fırlattı. Sonra canii gönülden bir kahkaha attı. Fakat bu kahkahaya kimse iştirak etmedi, o, bunun farkına varınca bizim yüzümüze baktı. Ben yanına yaklaşmış, alıp götürmeye uğraşıyordum, fakat beni hiç dinlemedi bile. Büyülenmiş de, sanki Lyte'in parmak izlerini silmeye çalışıyormuş gibi boğazını uğusturan Kaluna'ya bakıyordu. Vaziyet çok nazıktı. Lyte teker teker yüzümüze baktı.

"Allah aşkına, çocuklar! Allah aşkına!..." dedi.

Bu, daha ziyade korku ve dehşetle kısılmış bir fısıltıydı. Gırtlığında çırpman korku... Ve bundan evvel hayatında korku nedir bildiğini zannetmiyorum. Sonra, onun ezeli nikbinliği kendini gösterdi. Tekrar güldü:

"Kim çıkardıysa hoş bir şaka," dedi. "İçkiler benden. Bir an hakikaten korktum. Fakat çocuklar, bu şakayı bir daha sakın kimseye yapmayın. Çok ciddi bir şey bu. Emin olun ki, şu kısacık zamanda bin kere, ölüp dirildim. Karımı, çocuklarımı düşündüm, ve..."

Sesi kesildi ve hâlâ boğazını uğusturan melezi dikkatini çekti. Şaşırması ve canı sıkılmıştı. Bana dönerek: "John," dedi. Sen ve gür sesi kulaklarımda çınladı. Fakat cevap veremedim. O anda yutkundum ve eminim ki, yüzüm berbat bir hal almıştı. Bana doğru bir adım atarak, tekrar:

"John!" diye seslendi. Mahcup bir sesle konuşuyordu ve Lyte Gregory'nin sesinde mahcupiyet sezmek en dehşetli ka-

bustan daha korkunçtu. "John! John, bu ne demek?" diye devam etti. Sesi daha çekingen çıkıyordu. "Bu şaka değil mi? John, elimi tut. Cüzamlı olsam sana elimi uzatır mıyım? Ben cüzamlı mıyım, John?"

Elini uzattı, ben böyle şeye aldırır mıyım? O benim arkadaşımdaydı, elini tuttum. Yüzünün nasıl sevinçle aydınlandığını görmek kalbimi parçaladı.

"Sadece şaka, Lyte," dedim. "Bunu biz hazırladık. Ama bırakın, çok kötü bir şaka, bir daha tekrarlamıyacağız."

Bu sefer gülümsedi. Kötü bir rüyadan henüz uyanan, fakat hâlâ tesirinden kurtulamamış bir adam gibi gülümsedi:

"Pekâlâ, öyleyse," dedi. "Bir daha yapmayın ve sözümünden dönmedim, içkiler benden. Fakat şunu da itiraf edeyim ki, bir ân aklımı oynatıyorum zannettim. Şu halime bakın, ne kadar terledim."

Bara doğru yürürken içini çekti ve alnının terini sil-di.

"Şaka değil," diye Kaluna atıldı.

Öldürecek gibi yüzüne baktım, hakikaten de öldürmek istiyordum. Fakat ne konuşmaya, ne de vurmaya cüret edemedim. Bu hâlâ atlatmayı ümit ettiğim rezaleti büsbütün alevlendirirdi.

"Şaka değil," diye Kaluna tekrarladı. "Sen cüzamlımsın, Lyte Gregory, elini masûm insanların etine değdirmeğe hakkın yok, masûm insanların temiz etine elini dokundurma."

"O zaman Gregory parladı:

"Artık fazla geldin!.. Kes.. Kes diyorum, Kaluna, yoksa bozuyoruz!"

"Muayene ol, sonra beni döv, istersen öldür. Neden aynaya bakmıyorsun? Kendin de görebilirsin. Yüzündeki izler gittikçe barizleşiyor. Gözlerinin üzerinde kararan lekeler bak."

Lyte, gözlerini aynaya dikti, uzun uzun kendini tetkik etti, ellerinin titrediğini görüyordum. Sonra Hapa - Haola'ya dönerek:

"Hiçbir şey görmüyorum. Kötü bir kalbin var Kaluna, hem utanmadan söyleyebilirim ki, beni korkuttun. Hiç kimsenin bir başkasını bu derece korkutmaya hakkı yoktur. Deddiğini yapacağım. Bu işi hemen halledeceğim. Doğru, Dr. Strowbridge'e gidiyorum. Geri döndüğüm zaman, kendini kolla."

Bizim yüzmüze bile bakmadı, kapıya doğru gitti. Beni refakat etmekten menetmek için de:

"Beni burada bekle, John!" dedi.

Odada sessiz sedasız kaldık.

"Bu. hakikaten doğru, siz de görebilirsiniz," dedi Kaluna.

Herkes bana baktı. Ben başımı önüme eğdim. Harry Burnley bardağını dudaklarına kaldırdı. Fakat dokunmadan indirdi. Bardaktaki içkinin bir kısmı barın üzerine döküldü. Ağlamaya yeltenen bir çocuk gibi dudakları titriyordu. Ned Austin buz kabında bir takırdı yaptı. Hiçbir şey aramıyordu. Ne yaptığının farkında olduğunu da zannetmem. Hiç kimse konuşmadı. Harry Burnley'in dudakları daha fazla titredi. Birdembire ve müthiş garezkâr bir halde Kaluna'nın suratına bir yumruk attı. Kimse ayırmaya kalkışmadı. Melezi öldürse bile, umurumuzda değildi. Bu dehşetli bir dayaktı. Hiçbirimiz aldırmadık. Burnley'in dayığı ne zaman kestiğini ve şeytanın ne zaman sürünüp kaçtığını bile hatırlamıyorum. Hepimiz sağlam bir haldeydik.

Dr. Strowbridge, sonradan bana meselenin gerisini anlattı. Lyte, yazıhanesine girdiği zaman, bir rapor üzerinde çalışıyormuş. Lyte, bütün nikbinliğini toplamış bile. Kaluna'yı inandırmaya mecbur olmaktan hiddetli, fakat kendinden emin sallanarak içeri girmiş. Doktor, "Ne yapabiliirdim?" diye bana sordu. "Hasta olduğunu biliyordum. Seyrini aylardan beri takip ediyordum. Evet diyemezdim. Sınırlarımın boşanıp ağlamağa başladığını senden saklayacak değilim. Bakteriyolojik muayene için ısrar etti. "Bir parça deri yüz doktor," dedi. "Bir parça deri yüz ve muayeneyi yap," diye tekrar tekrar ısrar etti.

Herhalde, Dr. Strowbridge'in ağlaması, Lyte'i şüpheye düşürmüştü. Ertesi günü Claudine, Honolulu'ya hareket ediyordu. Ona birşey yapamıyorduk. Molokai'ye o kadar çok insan göndermişti ki, kendisi artık burada kalamazdı. Japonya'ya gitmesi için ısrar ettik. Fakat bunu ıslıtmek bile istemedi. Bütün sözü: "İlacımı almam lâzım çocuklar," demek oldu; bunu durmadan tekrarladı. Beyni yalnız bu fikirle dolmuştu.

Honolulu'daki yollama istasyonunda bütün işlerini hallederek Molokai'ye gitti. Orada rahat edemedi. Oradaki bölge doktoru, eski Lyte'in bir hayal haline geldiğini yazdı. Karısı ve çocukları için üzülmüyordu. Bizim onlara baktığımızı biliyor, fakat yine üzülmüyordu. Altı ay sonra ben, Molokai'ye git-

tim. Camın bir tarafında ben, bir tarafında o, karşılıklı oturduk. Camdan birbirimize baktık ve konuşma borusu denilen bir boru içinden konuştuk. Fakat ümit yoktu. Burada kalmaya karar vermişti. Dört saat uzun uzun münakaşa ettim. Sonunda artık halim kalmadı. Zaten vapurum da düdüğü çalıyordu.

Fakat biz, bu hale tahammül edemiyorduk. Üç ay sonra Halcyon gemisini kiraladık. Bu bir alyon kaçakçı gemistiydi ve bir cadı gibi yüzüyordu. Sahibi, para için her şeyi yapmağa âmade olan koca kafalı bir herifti. Çalışmasının mükâfatını ödemek üzere Çin'e kadar gemiyi kiraladık. O, San-Francisco'dan hareket etti. Biz de birkaç gün sonra bir gezinti yapmak üzere Land House'un şalopasını aldık. Bu beş tonluk bir yat'tı. Ama biz, onu, gımsâî şarki istikametinde saatte yirmi mil sür'atle yola koyduk. Beni fena halde deniz tuttu. Hayatımda hiç bu kadar ıstırap çekmemiştim. Karayı gözden kaybedince, Halcyon'a yanastık ve Burnley'le ben, gemiye bindik.

Doğru, Molokai'ye gittik, gece saat onbirde oraya vardık. Gemi açıkta durdu, biz bir balıkçı sandığı ile Kolawao'da karaya çıktık. -Hani şu Damien babanın öldüğü yerde. Koca kafa bu. İşin tam adamıydı. Üçümüz iki mil kadar yürüyerek yarım adayı geçip, Kalaupapa'ya vardık. Bir kere düşünün; binden fazla cüzamlı oturduğu bir adada, gecenin ölü sessizliği içinde bir adam arıyorduk. Eğer farkına varılıp da âlarm çalsa, mahvolurduk. Arazi çok berbattı, gece de müthiş karanlıktı. Cüzamlıların köpekleri çıkarak bize doğru uludular ve biz yolumuzu kaybedinceye kadar oraya, buraya saptık.

Koca kafa, işi halletti. Yolu, seyrek evlerin ilkinde doğru uzattı. İçeri girip kapıyı arkamızdan kapıyarak bir ılık yak-tık. Burada altı cüzamlı vardı. Bunları bir araya toplayarak yerli lisani ile konuştuk. İstedikim bir Kakua idi. Kakua'nın edebî lisani yardımcı demektir. Bu yerlilerden olup, hasta-hırsızdır, adada yaşar ve Sıhhat Komisyonu tarafından para ile tutulmuştur. Vazifesi, cüzamlıların yaralarını sarmak, onların tedavisine yardım etmektir. Koca kafa bir tanesi ile Kakua bulmaya gittiği zaman, biz, diğerlerini gözden kaçırmamak için evde kaldık. Biraz sonra, koca kafa aradığını bulmuş ve silâhını arkasına dayıyarak bize getirmişti. Kakua, Burnley ile beni Lyte'in evine götürdü. Yapayalnızdı.

"Geleceğinizi biliyordum çocuklar," dedi. "Bana dokunma John. Ned, Charley ve ötekiler nasıllar? Peki, sonra anlatırsınız. Şimdi gitmeye hazırım. Dokuz aylık tahammül kâfi, gemi nerede?"

Koca kafayı almak üzere öteki eve doğru yola kyulduk, fakat âlarm çalmıştı bile. Evlerde ışıklar yanmış, kapılar açılıp kapanıyordu. Mecbur olmadıkça ateş etmemiye karar verdik. Eğer kavga etmek icabederse, yumrukla ve tabancalarımı zın kabzası ile kendimizi müdafaa edecektik. Bir ara kendimi iri yarı bir adamla kapışır buldum. İki defa kuvvetle yüzüne yumruk attığım halde, kendimi kurtaramadım. Üzerime atıldı, ikimiz de yere yuvarlandık. Tam elinden kurtulacağım zaman, elinde fenerle koşarak birisi geldi. O zaman beni tutan adamın yüzünü gördüm. Onda ki korkunçluğu nasıl anlatayım. Bu surat değildi. Sadece kaybolmuş, yahut kaybolmakta olan bir şekil, yaşıyan yokluk, burunsuz, dudaksız, göz ve omuzuna doğru sallanmış bir kulak.. Deli gibi olmuştum. Beni sıkıştırdığı bir anda o kulak yüzüme çarptı, ondan sonra galiba hakikaten çıldırdım. Bu, çok müthişti. Tabancamla vurmaya başladım. Nasıl oldu, bilmiyorum; tam kurtulacağım zaman, dişlerini etime geçirdi. Elimin bir tarafı tamamile o dudaksız ağzın içinde idi. O zaman tabacamın kabzası ile ve bütün kuvvetimle iki gözünün ortasına vurdum, dişleri gevşedi."

Cudworth ay ışığında elini bana doğru uzattı ve diş yerlerini gösterdi. Sanki bir köpek tarafından ısırılmış gibiydi.

"Korkmadınız mı?" diye sordum.

"Hem çok. Yedi sene bekledim. Tabii biliyorsunuz ki, hastalığın meydana çıkması için yedi sene ister. Burada, Kona'da bekledim, fakat hiçbir şey olmadı. Fakat bu yedi sene zarfında bir gün, bir gece bile geçmedi ki, bunu... bunları..."

Sesi kısıldı, gözleri aşağıda ay ışığı ile yıkanmış denizden üç yukarılara, karlı tepelere kadar doladı. "Bütün bunları kaybetmeye tahammül edemedim. Kona'yı bir daha görememek... Yedi sene... Hiçbir şey olmadı. Fakat bugün onun için bekârim. Nişanlıyım, vaziyetim şüpheli iken evlenmeğe cür'et edemezdim. O, bunu anladı. Amerika'ya giderek başkasıyla evlendi. O zamandan beri de bir daha görmedim.

Cüzamlı polisten kurtulduğum anda bir telâş ve süvari gürültüsüne benzer sesler işittim. Bu, koca kafaydı. Kavga-dan korkmuş ve muhafaza ettiği cüzamlılara dört beygir ha-

zırlatarak getirmişti. Biz de hazırдық. Lyte, üç Kakua'nın hesabını görmüştü. İkimiz beraber, Burnley'i diğer iki Kakua'dan kurtardık. Bu zamana kadar bütün cüzamlılar uyanmış, ada gürültüden inliyordu. Tam biz kaçarken, birisi vinçesterle üçerimize ateş açtı. Bu, herhalde Molakaj'nin idare müdürü Jack Velgh, idi.

Bu cehennemî bir sürüştü. Cüzamlı atları, cüzamlı eyerleri, cüzamlı dizginleri, simsiyah gece, ısıklık çalan mermiler ve berbat bir yol. Koca kafanın hem hayvanı katırdı, hem kendisi hayvana binmesini bilmiyordu. Ne ise, balıkçı sandalına yetiştik. Sahilden uzaklaşırken, Kalaupapa'dan yokuş aşağı beygirlerin geldiğini duyuyorduk...

Şanghay'a gidiyorsunuz. Orada Lyte Gregory'yi arayınız. Orada bir Alman firmasında çalışıyor, onu yemeğe davet edin, şarap ikram edin. Ona her şeyin en iyisini verin, fakat para vermesine müsaade etmeyin. Faturayı bana gönderin. Karısı, çocukları Honolulu'da. onları geçindirmek için paraya ihtiyacı var. Biliyorum, aylığın çoğunu onlara gönderiyor ve bir papaz gibi yaşıyor. Ona, Kona'dan bahsedin. Onun kalbi hep buradadır. Ona, Kona hakkında ne mümkünse söyleyin."

CHUN AH CHUN

Chun ah Chun'a ilk bakışta dikkati çekecek hiçbir fevkalâdelik görünmezdi. Her Çin'li gibi kısa boylu, dar omuzlu ve çekingendi. Alelâde bir seyyah, onu Honoldu sokaklarında görse, büyük bir çamandıranın veya bir terzi dükkânının sahibi, zengin ve iyi huylu, küçük bir Çin'li zannederdi. İyi huy ve zenginlik bakımından bu tahmin doğru olurdu. Çünkü, Ah Chun, zengin olduğu kadar da, iyi huylu idi. Servetinin miktarını hiç kimse bilmezdi. Yalnız fevkalâde zengin olduğu iyice biliyordu. Küçük zeki gözleri siyah birer boncuk gibiydi, hem o kadar küçüktü ki, insana iki burğu deliğini hatırlatıyordu. Gözleri birbirinden ayrıık olarak geniş bir mütefekkir alını altına yerleştirilmişti. Bu geniş alın, Ah Chun'un düşünülecek birçok meseleleri olduğunu gösteriyordu. Bu meseleler onun bütün hayatınca devam etmişti. Ama bunlar canını sıkımadı. O, hakiki bir filozoftu, kölelikten yetişerek fevkalâde zengin ve birçok insanların efendisi vaziyetine geldiği halde, iyi kalpliliği asla değişmemişti. Ne büyük serveti onun rahatını kaçıır, ne de uğradığı talihsizlikler sakin hayatını bozardı. Daima temkinli ve daima bir ruh sükûneti içinde yaşırdı. Kamış tarlalarında çalışırken, çavuştan yediği yumruk, yahut da tarlalara sahip olduktan sonra, şeker flatlarındaki düşüş; bütün bunları hoş görürdü. Soğukkanlılığı ve hayattan memnuniyeti sayesinde birçok işleri başarırdı, hem de Çin'li bir köylünün değil, birçok şuurlu insanın hile altından kalkamayacağı işleri.

O, tam bir köylü değildi. Bütün gün hayvan gibi tarlalarda çalışmak için yaratılmış, fakat bir peri masalındaki prens gibi talihli yardım ederek tarlalardan kaçmıştı. Ah Chun, vaktiyle Canton'a pek uzak olmayan küçük bir yerde çiftçilik eden babasını hatırlamazdı. Hatta kendisi altı yaşında iken ölen annesini bile pek az hatırlardı. Yalnız amcası Ah Kow'u hatırlardı. Çünkü, altı yaşından yirmi dört yaşına kadar onun yanında bir esir gibi çalışmıştı. Sonra oradan kaçarak elli sent gündelik ile Havaı şeker tarlalarına yazılmış, burada üç sene çalışmıştı.

Ah Chun ağılgözdü. Binde bir kişinin bile gözüne çarp-mayacak ufak teferruatı çabucak kavradı. Üç sene bu tarla-larda çalıştı, bu müddetin sonunda kamışın yetiştirilmesi hak-kında iş çavuşlarından, hattâ müdürden fazla bilgi edindi. Mü-dür bu sıka Çin'linin şeker istihsalindeki bilgisine şaşır-dı. Fakat Ah Chun, yalnız şeker istihsalini öğrenmekle kalma-dı; insanların tarlalara ve şeker fabrikalarına nasıl sahip ol-duklarını araştırdı. İlk olarak şu karara vardı: "Bunların hiç-biri kendi çalışmaları sayesinde zengin olmuyorlardı." Bunu zaten biliyordu, zira, uzun zaman kendi de çalışmıştı. Zen-gin olanlar, başkalarının sırtından kazanarak yükseliyordu. En zengin adam, en fazla işçisi olan adamdı.

Bu yüzden, kontratı bittince tarlalardan ayrıldı. Ah Yung isminde biri ile ortak olarak biriktirdiği birkaç parayı bir ithalat işine yatırdı. Nihayet firma "Ah Chun ve Ah Yung" namı altında büyüdü, Hind ipeğinden karakuş kanadı ticare-tine kadar her şeyi eline aldı. Bu arada Ah Chun, lokantalar-dan birinde aşçılığa başladı. İyi bir aşçı idi; üç sene içinde Honolulu'nun en çok para alan aşçısı oldu. Burada istikba-li emindi, patronu Dantin'in dediği gibi, aşçılığı terketmekle aptallık ediyordu; ama Ah Chun, kendini iyi tanırdı. Bunun için de ona budala diyorlardı. Maaşından ayrı elli dolar da ikramiye alarak lokantadan ayrıldı.

Ah Chun ve Ah Yung firması durmadan büyüyordu. Ar-tık Ah Chun'un aşçılık etmesine lüzum yoktu. Hava'i'de pi-yasa yükseliyordu. Bol miktarda kamış ekiliyor, işçi ihtiyacı artıyordu. Ah Chun fırsatı kaçırmadı ve işçi ticaretine giriş-ti. Hava'i'ye binlerce Canton'lu esir getirdi ve serveti büyüme-ye başladı. Birçok işlere para yatırdı. Boncuk gözleri birgök-larının iflâsla karşılaştığı işlerde muvaffakiyet gördü. Bir dalyan satın aldı. Bu iş, ona yüzde beşyüz kâr getirdi ve Ho-nolulu'nun bahk ticaretini inhisarına aldı. Ne matbuatla alâ-kadar olur, ne siyasetten bahseder, ne de isyanlara karışır-dı. Ama yine bu işleri idare edenlerden daha kıymetli fikirler ortaya atardı. Honolulu henüz mercan kayası üzerinde boş, ıssız ve kumla kaplı kısır bir araziden ibaretken o, burayı elektrikle aydınlatılmış modern bir şehir olarak tahayyül et-ti. Hemen toprak satın aldı. Bu toprakları acele nakit isteyen tüccarlardan, hilekâr yerlilerden, âsi tüccar çocuklarından, dul-lardan, yetimlerden, Molokai'ye sürülen cüzamlılardan aldı. Seneler geçtikçe bu topraklara depolar, kahveler ve oteller

yapmak isteyen talipler çıktı; o zaman Ah Chun, bunları kiraya verdi, sattı, yenilerini aldı, tekrar sattı.

Daha başka işler de yaptı. Hıg kimsenin itimat etmediği kalles kaptan Parkinson'la birleşerek ona para verdi ve beraber iş yaptı, bundan sonra Parkinson, küçük Vega'sı ile esrarengiz seyahatler yaptı. Parkinson ölene kadar kimse bir şey duymadı, uzun zaman sonra şu havadis yayılmaya başlayınca, bütün Honolulu'nun ağza açık kaldı: Drake ve Acorn Guano adaları Britanya Fosfat Tröstüne yediyüz elli bin dolara satılmış! Sonra şişman ve sarhoş Kral Kalakava'nın saltanat günleri geldi, ve Ah Chun, üç yüz bin dolar vererek afyon lisansı aldı. Bir milyon doların üçte biri kadar kıymetinde bir miktar afyon almış olmasına rağmen, inhisar kârlı bir iştir. Zira kâr, ona Kalalau afyon tarlalarının satın alınmasını temin etti ki, bu da ona on yedi sene yüzde otuz kâr getirdi, on yedinci senenin sonunda da bir buçuk milyona satıldı.

Daha evvel Kamehameha'ların devrinde kendi ana yurdu olan Çin'in buradaki konsolosluğunu yaptı. Bu vazife de bütün kazançsız değildi. Dördüncü Kamehameha zamanında, tabiiyetini değiştirerek damarlarında Polynes kanından ziyade Anglo-Sakson kanı doluşan esmer derili kralın tabiiyetinde olan Stella Allendale ile evlenmek için Havai tabiiyetine geçti. Hakikatte, bu kadının damarlarında muhtelif cins kan mevcuttu. Meselâ onaltıda biri büyük ninesi Paahao'ya aitti. Paahao, hanedana mensup olduğu için, ona prenses Paahao denirdi. Stella Allendale'nin büyük dedesi kaptan Blut isminde bir İngiliz maceraperestti idi. Kamehameha emrinde çalışmış ve tabu gefliği yapmıştı. Büyük babası New Bedford'da balina avcısıydı. Babası tarafından ise İtalyan, Portekiz ve İngiliz kanları karışıyordu. Kanunen Havai'li olan Ah Chun'un karısı, bu üç milletten en ziyade yine Havai kanı taşıyordu.

Bu karışık ırkların kanına 9h Chun da Moğol kanını aşıladı. Böylelikle, Mrs. Ah Chun'dan olan çocukların damarlarındaki kanın otuz ikide biri Polynes, onaltıda biri Portekiz, yarısı Çin'li ve otuzikide onbiri de İngiliz ve Amerikan kanı idi. Eğer Ah Chun bu birleşmeden meydana gelecek olan acayip aileyi evvelden görebilmiş olsaydı, bu evlenmeden kaçınırdı. Bu hakikaten şaşılacak şeydi. Aile çok kalabalıklaştı. Çoğu kız olmak üzere, onbeş çocukları oldu. Evvelâ üç erkek

dünyaya geldi, sonra bunları, hiç ara vermeden, bir düzine kız takip etti. Irkların harmanından meydana gelen çocukların hepsi de sıhhatli ve kusursuzdu. Fakat ailede başlıca hususiyet; güzellikti.

Kızların hepsi güzel, narın ve teshîr ediciydi. Ah Chun ananın yuvarlak hatları Ah Chun babanın çocuklar üzerindeki ince zaviyelerini değiştirmişe benziyordu. Bu yüzden kızlar ince, fakat sıska değil, yuvarlak adaleli, fakat bodur değillerdi. Herbirinde Asya'nın ufak tefek hususiyetleri vardı. Bu hususiyetler İngiliz'lerde ve Cenubi Avrupalı'larda bulunan bartz hatlarıyla işlenmişti. Tanımayanlar, bunlardaki kuvvetli Çin'li izlerini birdenbire göremezdi.

Güzellik bakımından Ah Chun'un kızları, memleket içinde birer yenilikti. Bundan evvel böyle güzellere hiç rastlanmamıştı. Birbirlerine son derece benzemelerine rağmen, herbiri başka bir güzellikteydi. Birini ötekine karıştırmak kabil değildi. Ama sarı saçlı, mavi gözlü Maua, ilk anda, esmer, iri siyah gözlü ve kumral saçlı Henrietta'yı hatırlatırdı. Hepsinde müşterek olan bu benzeyiş, Ah Chun'dan geliyordu. Temel Ah Chun'du ve bu temel üzerinde birçok ırkların hususiyetleri biraraya toplanmıştı. Onun ince kemikli yapısı üzerine Sakson, Lâtin ve Polynes incelikleri tuhaf bir âhenkle yayılmıştı.

Ah Chun ananın kendine mahsus fikirleri vardı. Ah Chun, bunlara kendi filozofça sükûtu ile çarpışmadığı müddetçe kıymet verirdi. Mrs. Ah Chun bütün hayatınca bir Avrupalı gibi yaşamaya alışmıştı. Pekâlâ Ah Chun ona Avrupalı bir ev verdi sonra, oğulları ve kızları fikir beyan edecek yaşa gelince, güzel olduğu kadar ıddiasız, geniş, rahat, portatif bir sayfiye evi yaptırdı. Daha sonra da hastalık getiren cenup rüzgârı esmeye başlayınca, ailenin gehirden kaçabilmesi için Tantalus'larda bir dağ evi inşa ettirdi. Vaikiki'de de fevkalâde manzaralı bir plâj evi yaptırdı ki, sonradan Amerika hükûmeti müstahkem mevki yapmak üzere burayı istimlak ettiği zaman Ah Chun'a muazzam bir para ödedi. Evlerin hepsinde çocukların eğlenceler tertip edebilmesi için, bilâardo salonları, sigara odaları ve dans salonları vardı. Mobilyalar gayet sade idi. Çocuklar hakikaten zevk sahibiydiler.

Tahsil bakımından Ah Chun serbest fikirliydi. Vaktiyle Vega'yı ne için çalıştırdığına aklı ermiyen gemici Parkinson'la "Masrafa aldırma, sen gemiyi idare et, ben parayı öderim."

diye münakaşa etmişti. Oğullarına, kızlarına da aynı şeyi tekliflerdi. "Siz okuyun ve masrafa aldırmayın." En büyük oğlu Harold, ilkin Harvard'a, sonra Oxford'a gitti; Albert'le Charles Yale'i beraber bitirdiler ve kızları en büyüğünden aşağı doğru sıra ile, California'daki Milles Semineri'nde hazırlık devresini bitirdiler, sonra Vassar, Wellesley ve Bryn Mawr'a devam ettiler.

Çoğu, son senelerini Avrupa'da bitirdi. Şimdi bütün bu oğullar, kızlar dünyanın her tarafından gelerek evini süslemekte ona fikir veriyorlardı. Ah Chun, kendi hesabına Asyakârî tezyinatın şehvetli parlaklığını tercih ediyordu; fakat o, bir filozoftu; çocukların Garp normlarına göre olan zevklerinin doğru olduğunu açıkça görüyordu.

Tabii çocukları, Ah Chun adını kullanmıyorlardı. Kendisi nasıl geligerek Çin'li bir esirken bir milyoner olduyca, adı da böyle değişikliğe uğradı. Ah Chun ana, onu "A'Chun" şekline soktu. Fakat daha kurnaz olan çocukları virgüli de kaldırarak "Achun" yaptı. Ah Chun, itiraz etmedi. İsmi'nin imlâsının rahatını da, filozofca sükûnetini de zerre kadar bozmuyordu. Zaten mağrur değildi. Fakat çocuklar kolay gömlek kolalı yaka ve frak giymesi için ısrara kalkışınca, rahatını, huzurunu kaçırdılar. Ah Chun, buna tahammül edemezdi. O, rahat ve yumuşak Çin'li elbiselerini tercih ediyordu ve onu ne iyilikle, ne de zorla bu değişikliğe razı edemezlerdi. Çocuklar her iki yolu da denediler ve bilhassa ikincisinde fena halde bozuldular. Amerika'ya boşuna gitmemişlerdi. Hiç olmazsa oradaki işçi birliklerinin yaptığı boykotları öğrenmişlerdi. Annelerinin de yardımı ve tegviki ile babalarına kendi evinde boykot ettiler. Fakat Ah Chun, garp kültürüne aşına olmamakla beraber, garbın işçi durumuna tamamiyle vâkıftı. Kendisinin muazzam bir işçi grubunun patronu olması dolayısıyla, onlarla nasıl başa çıkacağını biliyordu. Âsi çocuklarını ve idaresiz karısını evden çıkardı. Hizmetçi ve uşakları kovdu. Ahırları kapadı. Evleri kapadı. Kendi de en büyük hissedarı olduğu Royal Hawai Oteli'ne gitti. Ah Chun, sükûnetle uzun gümüş çubuğunu tüttürerek çocuklarının vaziyetini düşünürken, bütün aile çılgınca bir telâş içinde birçok ahbablarla beraber her gün onu ziyarete geliyorlardı.

Bu mesele onun sükûnetini bozmuyordu. Şuna emindi ki, bu iş tamamiyle olgun bir hale gelince, kendi kendine halledilecekti. Böylece ispat etti ki, Achun mukadderatının mutlak

diktatörü kendisiydi. Aile bir hafta ayrı kaldı, sonra Ah Chun'la beraber tekrar eve döndü. Bundan sonra Ah Chun mavi entarisi, Çin'li terlikleri ve tepesi kırmızı düğmeli siyah ipek takkesi ile süslü salonuna girince, yahut geniş verandada, sigara salonlarında, sigara ve püro içen subay ve sivillerin arasında ince uzun saplı gümüş çubuğunu çekmek isteyince, kimse itiraz etmedi.

Ah Chun, Honolulu'da emsalsiz bir mevki işgal ediyordu. Toplantılarda görünmemekle beraber, her yere girip çıkabiliirdi. Şehrin Çin'li tüccarları müstesna, hiç kimse ile gezmezdi, fakat misafir kabul ederdi, evinin daimi reisi sofrasının başıydı. Kendisi köylü bir Çin'li olmakla beraber bütün adalarda eşi olmıyan kültürlü ve entelektüel bir grubu idare ediyordu. Adalarda kapısının eşliğini geçip nısfirperverliğinden istifade etmiyecek kadar kibirli kimse yoktu. Evvelâ Ahun malikânesi herkesin girmek için can attığı bir ihtişamdaydı. Sonra Ah Chun başlı başına bir kudretti, ve nihayet Ah Chun ahlâkın timsali, namuslu bir iş adamıydı. Adada iş ahlâkı, yaşayış ahlâkından daha yüksek olmasına rağmen, Ah Chun, kışkıng bir namus taassubu ile Honolulu iş adamları arasında parlıyordu. Sözlerinin bir senet kadar kıymeti olduğu artık bir vecize haline gelmişti.

İnzası hiçbir zaman kefile ihtiyaç göstermezdi. Sözünden aslâ dönmezdi. Hotckiss-Morterson Kumpanyasının Şefi Hotckiss öldükten yirmi sene sonra bir kenara atılmış evrak arasında Ah Chun'a verilmiş otuz bin dolarlık bir borcu gösteren bir not bulundu. Bu, Kamehameha zamanında Ah Chun konsolos iken alınmış bir paraydı. O telaşlı ve karışık para yapma günlerinin hayhuyu içinde bu borç Ah Chun'un aklından çıkmıştı. Hiçbir resmî kâğıt olmamakla beraber, Ah Chun kendi rızası ile hem de asıl yekûndan çok daha fazla tutan mürekkep faizle borcu Hotckiss müessesesine ödedi. Bunun gibi Kakiku kanalı projesi için garanti verecek bir kimseyi en nikbinlerin bile rüyalarında görmedikleri bir zamanda Ah Chun bu işe kefalet etti. O zamanlar Ah Chun'un maksadını anlamak ümidi ile gönderilen müteveffa müteşebbisin kâtibi, idareye şöyle bir rapor gönderdi: "Kılı bile kıpırdamadan iki yüz bin dolarlık çeki imzaladı, evet kılı bile kıpırdamadım." Ah Chun'un sözünün eri olduğunu ispat eden bu vak'elardan mâada adalarda Ah Chun'dan bir defacık olsun malî yardım görmemiş bir kimseye rastlamak güçtü.

Honolulu onun günden güne büyüyüp yayılan allesini seyrediyor ve Ah Chun'un bu muazzam aile ile ne yapacağını merak ediyordu. Fakat Ah Chun, onlardan daha iyi düşünüyordu. Hiç kimse ailesi ile onun arasındaki yabancılığın derecesini kendisi kadar bilmiyordu. Alle efradı bile bunun farkında değildi. Bu kendi tohumunun mahsülleri arasında kendinin yeri olmadığını görüyor, geçmiş yıllara bakarak zamanla bunlara büsbütün yabancılışacağını anlıyordu. O, çocuklarını anlıyamıyordu. Bunların konuşmaları öyle mevzular üzerindeydi ki, onu alâkadar etmiyordu; zaten bunlar hakkında bilgisi de yoktu. Garp kültürü onu geride bırakmıştı. O, son kılma kadar Asya'lı idi, bu yüzden de kâfir sayılıyordu. Ötekilerin hristiyanlığı ona saçma görünüyordu. Eğer çocukları anlayabilselerdi, bütün bunları füzuli bir şey gibi ihmal etmezlerdi. Maud, o ay, ev masrafının otuz bin dolar olduğunu bildirdiği zaman da Albert'in Muriel yatını satın alıp Havai yat kulübüne âza olmak için beş bin dolar istediğini öğrendiği zamanki gibi Maud'u da anlıyordu. Fakat onu asıl şaşırtan, bu çocukların uzak, karışık arzuları ve tuhaf düşünceleriydi. Bu çocukların dimağlarının hiçbir zaman üzerlerinde yürüyemeyeceği gizli birer çıkmaz sokak olduğunu anlamakta gecikmedi. Daima öyle bir duvara tesadüf ediyordu ki, bu duvar doğu ile batıyı birbirinden ayırıyordu. Onların ruhları kendisi için meçhuldü, aynı katıyetle biliyordu ki, kendi ruhu da onlar için meçhuldü.

Bundan başka yaşlandıkça kendi ırkına karşı daha fazla bir bağlılık göstermeye başladı. Çin mahallesinin boğucu kokusu ona güzel geliyordu. Sokaktan geçerken bu kokuyu derin derin içine çekiyordu, çünkü, bu ona hayat ve hareketle kaynaşan Canton'un dar ve dolambaçlı sokaklarını hatırlatıyordu. Stella Allendale'i memnun etmek için düğünden evvel saç örgüsünü kestiğine pişman oldu ve yeniden uzatmaya karar verdi. Fazla aylık alan aşçısının hazırladığı yemekler Çin mahallesindeki havasız lokantada yapılan sihirli Çin yemekleri gibi hâtıralarla dolu dimağını gıcıklayamıyordu. İki, üç Çin'li arkadaşı ile oturup yarım saat kadar çubuk içip lâf etmek hoşuna gidiyordu.

Bundan sonra da köşkünün, israfı ve ihtişamı ile meşhur akşam yemeklerine riyaset etmeğe giderdi. Bu yemeklerde müsavi bir şekilde kadın ve erkek en seçme Amerikalılar ve Avrupalılar bulunurdu. Kadımlar ışığı bile sönük bırakan par-

lak mücevherleri beyaz boyun ve kollarında; erkekler, gecelbiseleri ile hep bir ağızdan nükteler yapıp gülüşürler ve öyle mevzular üzerinde konuşturlardı ki, bu mevzular Ah Chun'a yabancı olmamakla beraber ne onu alâkadar eder ne de eğlendirirdi.

Fakat asıl mesele, yalnız bunlara karşı hissettiği yabancılık ve Çin âdetlerine dönmek istemesiydi. Zenginliği de buna dahildi. Dalma ihtiyarlığında sakın bir hayat geçirmek istemişti. Çok çalışmıştı. Şimdi de mükâfat olarak sükûnet ve rahat istiyordu.

Fakat biliyordu ki, bu muazzam servetle sükûnet ve rahata kavuşamazdı. Şimdiden bu belliydi. Zaten bunun misali de vardı. Eski patronu Dantin meydandaydı. Çocukları kanun marifeti ile mülkünün idaresini zorla elinden almış ve mahkeme tarafından tâyin edilen bir vasiye teslim edilmmişti. Ah Chun suna tamamiyle emindi ki, Dantin fakir bir adam olsaydı, kendi işlerini idarede serbest bırakılırdı ve ihtiyar Dantin'in yalnız üç çocuğu ve yarım milyonu vardı, halbuki Ah Chun'un on beş çocuğu ve miktarını kendinden başka kimse bilmediği muazzam bir serveti vardı.

Ah Chun bir akşam, karısına:

"Kızlarımız çok güzel," dedi. "Birçok delikanlılar var. Evimiz dalma bunlarla dolup boşalıyor. Püro faturaları çok yüksek. Neden hiç evlenen yok?"

Ah Chun ana omuzlarını silkti ve bekledi.

"Kadın kadımdır, erkek erkek, evlenme olmaması pek garip, galiba delikanlılar kızlarımızı beğenmiyorlar."

"Hayır, kızlarımızı pekâlâ beğeniyorlar," diye Ah Chun ana cevap verdi. "Fakat kızların babasının sen olduğunu unutmuyorlar."

"Ama sen benim babamın kim olduğunu unutmuşsun. Bütün istediğin saçımı kesmem oldu."

"Galiba delikanlılar bu işte benden daha titiz."

Ah Chun birdenbire sordu:

"Dünyada en büyük şey nedir?"

Ah Chun ana bir an düşündükten sonra, cevap verdi:

"Allah."

Ah Chun başını eğdi:

"Yığınla Allah var. Kimi kâğıttan, kimi tahtadan, kimi de tuncdan. Küçük bir Allahı ben yazıhanemde kâğıt ağırlığı

olarak kullanıyorum. Bishop müzesinde mercan kayasından ve lâs taşından olanlar da var."

"Fakat yalnız bir tek Allah vardır," diye Ah Chun ana münakaşaya karar vermiş bir vaziyette sözünü kesti.

Ah Chun, tehlike işaretini görerek lâfı değiştirdi:

"Şu halde, Allaha'tan daha büyük ne var? Dur ben söyleyeyim. Para! Ben vaktiyle Yahudilerle, Hristiyanlarla, Müslümanlarla, Budistlerle ve yağlı kâğıtlara sarılı Allahlarını yanlarında taşıyan Salomon ve Yeni Gine'li zencilerle iş yaptım. Bu adamların başka başka Allahları vardı. Fakat hepsi de paraya tapıyordu. Şu yüzbaşı Higginson, galiba Henrietta'ya âşık?"

"Katliyen evlenmez onunla," diye Ah Chun ana sözünü kesti. "Ölmeden evvel Amiral olmak..."

"Âhır zaman Amirali," diye Ah Chun tashih etti. "Biliyorum daima böyle tekaüt olurlar."

"Amerika'daki ailesi yüksek bir mevkide, onun evlenmesinden hoşlanmazlar... Hele bir Amerikalı ile evlenmezse."

Ah Chun, gubuğunun külünü silkti, sonra düşünceli bir vaziyette gümüş gubuğu bir tutam tütünle doldurdu, yaktı ve söze bağlamadan birkaç kere geçiştirdi.

"En büyük kızımız Henrietta evlendiği gün, ona üçyüz bin dolar vereceğim. Bu, yüzbaşı Higginson'u, o yüksek ailesi ile beraber ayağımıza getirmeğe kâfi gelir. Bu işin kulağına gitmesi kâfi. Bunu sana bırakıyorum."

Ah Chun, oturup gubuğuna devam etti, kıvrılan duman zincirleri içinde Toy Sheuy'ün yüzünün belirmediğini gördü. Toy Sheuy, amcasının Canton köyündeki evinde her işi gören hizmetçi kızdı. İş hiç bitmez ve senede ancak bir tek dolar alırdı. Sonra dumanlardan kendi gençlik hayatının yükseldiğini gördü, bu, Toy Sheuy'ün aldığından biraz fazlasına on sekiz yıl amcasının tarlalarında çalıştığı zamanki hali idi. Şimdi o, köy'ü Ah Chun, kızına böyle bir işçinin üçyüz bin yılda kazanacağı parayı, drahoma olarak veriyordu. Güllünc ve garip bir dünyaydı bu. Yüksek sesle güldü ve Ah Chun anayı asla nüfuz edemediği beyninin derinliklerinde saklı yatan bir hülyadan zıplatarak uyandırdı.

Ah Chun'un sözleri bir fısıltı halinde etrafa yayıldı, yüzbaşı Higginson âhır zaman amiralliğini ve yüksek ailesini unutarak üçyüz bin dolar ve otuzikide biri Polynes, onaltıda biri İtalyan, onaltıda biri Portekizli, otuzikide onbiri İngiliz ve

Amerikan ve yarısı da Çin'li olan kültürlü ve entellektüel kızla evlendi.

Ah Chun'un cömertliği, tesirini göstermişti. Birdenbire kızları arzu edilen, özlenen bir hale geldi. İkinci talip Clara'ya idi; fakat eyâlet kâtibi resmen kızı istediği zaman Ah Chun ona sırasını beklemesini söyledi. Çünkü şimdi en büyükleri Maud idi, evvelâ onun evlenmesi lazımdı. Bu kurnazca düğünmüş bir siyasetti. Bütün aile Maud'un evlenmesiyle son derece alâkadar oluyordu. Bu üç ay sürdü. Maud, Amerika'ya muhaceret dairesi memurlarından Ned Huphereys'le evlendi. Karı-koca, ikisi de drahomanın ikiyüz bin olmasından şikâyet ettiler. Ah Chun ilk cömertliğini yolu açmak için yaptırdığını onlara izah etti, bundan sonra kızlarının daha ucuza satılmaya mecbur olduklarını bildirdi.

Clara, Maud'u takip etti, bundan sonra, iki sene köşkte düğün olmadı. Bu arada Ah Chun boş durmamıştı. Tekrar tekrar işlere para yatırdı. Bazı işlerdeki hisselerini sattı, yavaş yavaş piyasada panik yaratmadan, muazzam emlakini de elden çıkarmaya başladı. Sona doğru piyasa düştü ve bazı şeyleri kurban edercesine yok pahasına sattı. Her taraftan bu acelenin neden icabettiğini soran yaygaralar başladı. Lucille evlenene kadar havgaların ve kıskançlıkların akisleri kulaklarında uğuldamaya başlamıştı bile. Hava, kendi muhabbetini kazanmak ve damatlarından birine veya birinden maada hepsine düşman etmek için projeler ve karşı projelerle dolmuştu. Bunlar âhır ömrü için tasarladığı rahat ve huzurun icaplarından değildi.

Gayretini arttırdı, uzun zamandan beri Şanghay ve Macao'daki büyük bankalarla muhabere ediyordu. Senelerce her gemi, yalnız Ah Chun hesabına yatırılmak üzere bu uzak şark bankalarına para taşımışlardı. Şimdi bu havaleler daha çoğalmışlardı. İki küçük kızı hâlâ evlenmemişlerdi. Daha fazla beklemedi, bunlara yüzer bin dolar drahoma verdi. Bu paraları Haval bankasında işleyerek evlenme gününü bekliyordu. Ah Chun ve Ah Yung firmasının idaresini Albert ele aldı; çünkü en büyükleri olan Harold ikiyüzelli bin dolar alarak İngiltere'de yaşamayı tercih etmişti. En küçükleri Charles yüz bin dolar para, resmî bir vasi ve Keeley müessesesinde hisse aldı. Ah Chun anaya köşk, Tantalus'daki dağ evi, Ah Chun'un hükûmete sattığı evin yerine yeni bir plâj evi veril-

di; bunlara ilâveten de iyi bir işe yatırılmış yarım milyon dolar.

Şimdi Ah Chun artık baklayı ağzından çıkarmaya hazır-
dı. Güzel bir sabah, bütün aile kahvaltıda iken - bütün da-
matlarının ve kızlarının hazır bulunmasına dikkat etmişti -
atalarının toprağına döneceğini bildirdi. Yavaş ve tatlı bir
sesle ailesi için geniş bir tedbir almış olduğunu ve emin ol-
duğu birtakım düsturlar ortaya koyarak sükûnet ve âhenkle
nasıl yaşayabileceklerini izah etti. Damatlarına iş hakkında
nasihatler verdi. Sakin bir hayatın faziletleri ve paralarını emin
yerlere yatırmaları üzerinde vaaz etti. Onları Havai'deki en-
düstri ve iş şartları hakkında sahip olduğu ansiklopedik ma-
lûmatından istifade ettirdi. Sonra arabasını çağırdı ve ağıla-
yan Ah Chun ananın refakatinde, panik halinde olan evi ge-
ride bırakarak Pasifik Posta gemisine gitti. O evden çıkın-
ca, yüzbaşı Higginson bağırarak emirler verdi. Kızlar bol bol
yaş döktüler. Kızlardan birinin eski bir federal hâkim olan
kocası, Ah Chun'un aklından şüphe etti. Selâhiyet sahibi ma-
kama haber vermeye koştu ve şu malûmatla geri döndü. Bir
gün evvel Ah Chun, buraya uğramış, muayenesini istemiş ve
sağlam olarak rapor almıştı. Yapılacak hiçbir şey yoktu.
Rıhtıma gidip büyük gemi burununu mercan kayalarından de-
nize doğru çevirirken, gezinti güvertesinden elini sallayan mâ-
ni mini ihtiyara veda ettiler.

Fakat ihtiyar adam, Canton'a gitmiyordu. Kendi memle-
ketini çok iyi biliyordu, halen kendine kalan muazzam para
ile buraya girmeye cür'et edemiyordu. Macao'ya gitti. Ah
Chun goktanberli bir kral hayatı yaşıyordu ve bir kral kadar
mütehakkimdi. Macao'ya çıkıp da, kaydolmak üzere büyük
Avrupavârî otellerden birinin yazıhanesine yaklaştığı zaman,
kâtip defteri kapayarak Çin'li müsteri kabul etmediklerini söy-
ledi. Ah Chun müdürü çağırttı, ama küfürle karşılandı. Otel-
den çıktı, fakat iki saat sonra gene geldi. Kâtiple müdürü ça-
ğırttı, ellerine birer aylık para verdi ve kovdu. Oteli satın al-
mıştı. Şehrın kenarında inşa edilmekte olan muhteşem sara-
yı bitinceye kadar aylarca bu otelin en güzel dairesine yer-
leşti ve bu zaman zarfında sahip olduğu garip kabiliyeti sa-
yesinde otelin kazancını yüzde üçten yüzde otuza çıkardı.

Ah Chun'un korktağı pek erken başına geldi. Damatla-
rından bazıları yanlış işler yapmış, diğerleri ise. Ah Chun,
drahomalarının altından girip, üstünden çıkmıştı. Ah Chun

orada olmadığı için şimdi gözler ana Ah Chun'a ve yarım milyona dikilmisti, bu da birbirlerine karşı iyi niyetler doğurmuyordu. Avukatlar tröst işlerinin kurulmasını temin için akla karayı seçiyorlardı. Dâvalar ve karşı dâvalar Havai mahkemelerini dolduruyordu. Polis daireleri de bu işlerle dolmuştu. Mücadeleli tesadüfler oluyor, sert sözler söyleniyor ve bunlardan daha sert darbeler indiriliyor, etrafta uçusan küfürleri daha tesirli bir hale sokmak için çiçek saksıları fırlatılıyordu. Sahitlerin ifşaatları ile mahkemeleri sürükleyen, bütün Honolulu'yu heyecanla titreten, iftira dâvaları açılıyordu.

Ah Chun sarayında, şarkın bütün zevkleri ile çevrilmiş sakın sakın çubuğunu içiyor ve denizasırdı diyardaki gürültüleri dinliyordu. Her posta gemisinde Amerikan daktilo makinesi ile ve hatâsız bir İngilizce ile yazılmış bir mektup Macao'dan Honolulu'ya gidiyordu. Bu mektuplarda Ah Chun ailesine beraber ve âhenkle yaşayabilmeleri için mükemmel usulü kaidesine uygun nasihatler veriyordu. Kendine gelince, bu işlerden el çekmişti, ve bundan memnundu, rahat ve huzura kavuşmuştu. Bazen kahkahalar atar, ellerini uğuşturur ve dünyanın bu komik halini düşündükçe, küçük siyah gözleri neşeyle parlardı; çünkü, bütün hayatından ve felsefesinden geri kalan kanaat şuydu: Çok gülünçtü bu dünya!

Jack London'un hikâyelerini biraraya toplıyan "Yaşamak Hırsı" adlı eseri umduğumuzdan çok beğenildi. Daha ziyade yazdığı macera romanları gözönünde tutulduğu için hor görülen bu Amerikan edebiyatçısı asıl Martin Eden adlı romanı ile büyük hikâyelerinde bütün gücünü gösterir. Nitekim burada okuyacağınız hikâyelerinin de "Yaşamak Hırsı" ndakilerden aşağı kalmadığını göreceksiniz, bunları da aynı zevk ve beğeni ile okuyacaksınız.